

รายงานผลการสำรวจโบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียน
ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

บุรีรัมย์

โดย

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

รายงานผลการสำรวจโบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียน
ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

จัดทำโดย

นายวรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อรุณยา

นักโบราณคดีปฏิบัติการ

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕

สารบัญ

อำเภอ		หน้า
๑. เมืองบุรีรัมย์		
	๑.๑ ชุมชนโบราณเมืองบุรีรัมย์	๑-๕
	๑.๒ ปราสาทบ้านกระโดง (ปราสาทเขากระโดง)	๖-๙
๒. คูเมือง		
	๒.๑ ชุมชนโบราณบ้านเมืองกลับ (โนนเมืองกลับ)	๑๐-๑๓
๓. เฉลิมพระเกียรติ		
	๓.๑ ปราสาทเขาดุม (เขาหลุบ)	๑๔-๑๗
	๓.๒ ปราสาทพนมรุ้ง	๑๘-๒๔
๔. นางรอง		
	๔.๑ ปราสาทสระตะโก	๒๕-๒๘
	๔.๒ ปราสาทสระสีเหลี่ยม (เกาะวัลย์เปรียง)	๒๙-๓๒
	๔.๓ ปราสาทหนองกง	๓๓-๓๖
	๔.๔ ปราสาทหนองแก้วแปบ	๓๗-๔๐
	๔.๖ วัดตะวันตกนางรอง (ร้องมันเทศ)	๔๑-๔๓
๕. ชำนิ		
	๕.๑ ปราสาทหนองโปร่ง (หนองปล่อง)	๔๔-๔๗
๖. โนนดินแดง		
	๖.๑ ปราสาทหนองหงส์	๔๘-๕๒
๗. บ้านกรวด		
	๗.๑ ปราสาทถมอ (ปราสาททะมอ)	๕๓-๕๖
	๗.๒ ปราสาทละลมทม	๕๗-๖๐
	๗.๓ แหล่งตัดหินบ้านกรวด	๖๑-๖๓
๘. บ้านใหม่ไชยพจน์		
	๘.๑ กู่สวนแตง	๖๔-๖๘
	๘.๒ กุฏิฤๅชี (กุฎฤๅชี) บ้านหนองเยือง	๖๙-๗๒
๙. ประโคนชัย		
	๙.๑ กุฏิฤๅชี บ้านโคกเมือง	๗๓-๗๖

อำเภอ	หน้า
๙.๒ กุฏิฤๅชี บ้านหนองบัวราย	๗๗-๘๐
๙.๓ สระเพรง (หนองบัวราย)	๘๑-๘๓
๙.๔ ปราสาทบ้านบุ	๘๔-๘๗
๙.๕ ปราสาทเมืองต่ำ	๘๘-๙๓
๙.๖ ศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมืยะตา)	๙๔-๙๘
๑๐. ปะคำ	
๑๐.๑ ถ้ำเป็ดทอง	๙๙-๑๐๑
๑๐.๒ ปราสาทโคกปราสาท (ปราสาทบ้านโคกจิ้งว)	๑๐๒-๑๐๖
๑๐.๓ ถ้ำเป็ดทอง	๑๐๗-๑๑๐
๑๐.๔ วัดโพธิ์ย้อย	๑๑๑-๑๑๕
๑๑. พุทไธสง	
๑๑.๑ เมืองพุทไธสง	๑๑๖-๑๒๐
๑๑.๒ อุโบสถวัดบรมคงคา	๑๒๑-๑๒๔
๑๒. ลำปลายมาศ	
๑๒.๑ ชุมชนโบราณบ้านตะก้าย (บ้านตะไก่อ)	๑๒๕-๑๒๗
๑๒.๒ ชุมชนโบราณคูเมืองน้อย	๑๒๘-๑๓๑
๑๒.๓ ปราสาทบ้านยาง	๑๓๒-๑๓๕
๑๒.๔ ชุมชนโบราณเมืองสูง (บ้านผไทรินทร์)	๑๓๖-๑๓๙
๑๓. หนองกี่	
๑๓.๑ เมืองแฝก	๑๔๐-๑๔๓
๑๓.๒ ปราสาทเขี่ยปราสาท	๑๔๔-๑๔๗
๑๔. หนองหงส์	
๑๔.๑ ชุมชนโบราณบ้านฝ้าย	๑๔๘-๑๕๑
๑๔.๒ กุฏิฝ้าย	๑๕๒-๑๕๔
๑๔.๓ ปราสาทกลางบ้าน	๑๕๕-๑๕๗
๑๔.๔ ปราสาททอง	๑๕๘-๑๖๐
๑๔.๕ ปราสาทปั้ง	๑๖๑-๑๖๓
๑๔.๖ เมืองไทรอ	๑๖๔-๑๖๗

อำเภอ

เอกสารอ้างอิง

หน้า

๑๖๘-๑๖๙

กุสาวนแดง

ภูเก้าหินทองเือง

เมืองโบราณพุทไธสง

ชุมชนโบราณบ้านเมืองกลับ

ชุมชนโบราณเมืองบุรีรัมย์

ปราสาทบ้านกระโดง

ศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมืงะตา)

ชุมชนโบราณคูเมืองน้อย

ปราสาทหนองปร่ง

ปราสาทสระสีเหลี่ยม

ปราสาทเขาดม (เขาหลุม)

ปราสาทละมทม

ปราสาทโคกจิ้งจอกไพร่ย่อย ภูมิภาศิบ้านโนโคกเมือง

ปราสาทถมอ

ถ้ำเปิดทอง

แหล่งตัดหินบ้านกรวด

Google Earth

ปราสาทหนองหงส์

Image Landsat / Copernicus

20 km

ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth พ.ศ.๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสงโบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียน

ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์

๔. การกำหนดอายุสมัย

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยเหล็ก อายุราว ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว และมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเรื่อยมาในยุคประวัติศาสตร์ตราบจนปัจจุบัน

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๒๓ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยประกาศให้บริเวณคูเมือง กำแพงเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีพื้นที่ประมาณ ๑๗๙ ไร่ ๒ งาน ๑๒ วา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๗ ตอนที่ ๑๐๘ หน้า ๒๒๖๗ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๓

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๕๑๙

แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสูงชุมชนโบราณเมืองบุรีรัมย์

ภาพ สภาพปัจจุบันคูเมือง ชุมชนโบราณเมืองบุรีรัมย์

ภาพ สภาพปัจจุบันคูเมือง ชุมชนโบราณเมืองบุรีรัมย์

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “เมืองบุรีรัมย์” รหัส ๒๖-๕๖ ทะเบียน บร.๒๙๗๑๖๕๘๕

พ.ศ.๒๕๔๖ เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ว่าจ้างให้บริษัท วี เอส วี เอนจิเนียริง แอนด์ซัพพลาย จำกัด ดำเนินงานโครงการปรับปรุงคูเมืองประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีการขุดค้นทางโบราณคดีบริเวณคูน้ำหรือคูเมืองเดิม

พ.ศ.๒๕๔๙ สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับ เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ว่าจ้างให้บริษัท พระจันทร์คอนสตรัคชั่น จำกัด ดำเนินงานโครงการปรับปรุงคูเมืองเดิม (คลองละลมลูกที่ ๖) โดยมีการขุดตรวจและขุดค้นทางโบราณคดีบริเวณคูน้ำหรือคูเมืองเดิม

พ.ศ.๒๕๕๐ สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา ดำเนินการขุดตรวจทางโบราณคดีบริเวณคูน้ำหรือคูเมืองเดิม

พ.ศ.๒๕๕๑ กรมธนารักษ์ ประกาศกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง ตามมติที่ประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๑

สร้างรอยพระพุทธรูปบาทจำลองประดิษฐานภายในอาคารดังกล่าว จากร่องรอยของสถาปัตยกรรมที่ปรากฏ สันนิษฐานว่าปราสาทแห่งนี้ยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ เนื่องจากยังไม่มีการสลักลวดลาย

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ปราสาทบ้านกระโดง อำเภอเมือง ตำบลในเมือง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ ปราสาทบ้านกระโดงหรือปราสาทเขากระโดง มีพื้นที่ประมาณ ๑ งาน ๕๐ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ หน้า ๔๕ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทบ้านกระโดง (ปราสาทเขากระโดง) ด้านทิศตะวันออก

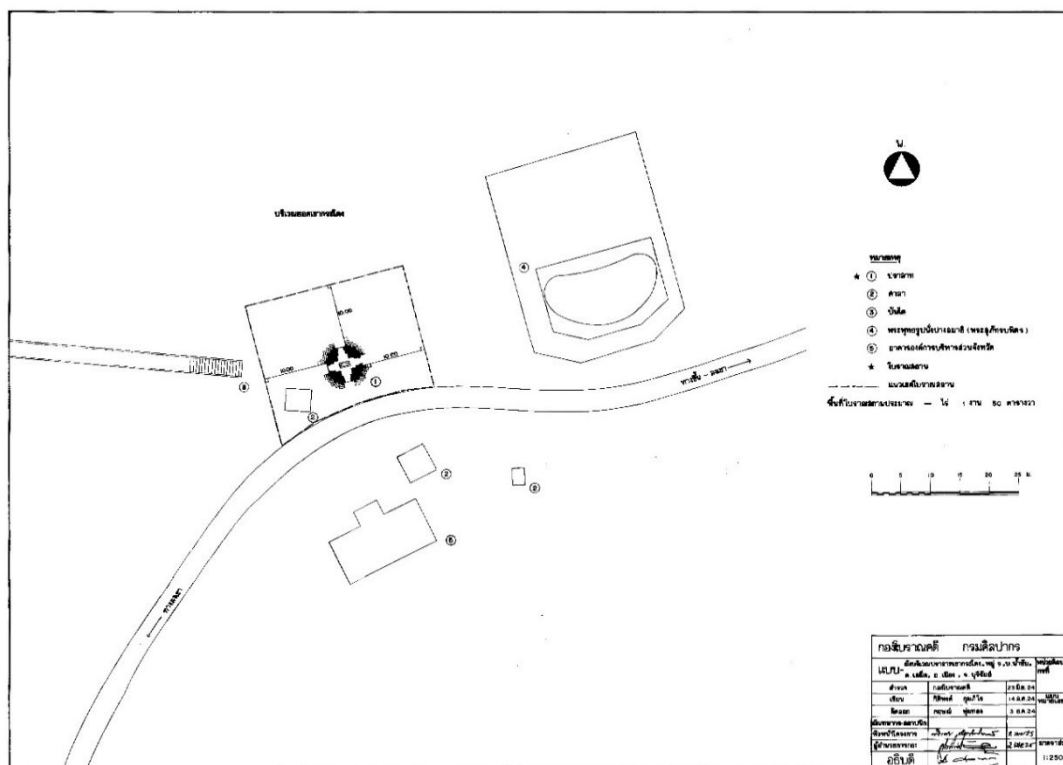

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทบ้านกระโดง (ปราสาทเขากระโดง) ด้านทิศตะวันตก

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทบ้านกระโดง (ปราสาทเขากระโดง) ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๐๒ กรมศิลปากร โดยนายมานิต วัลลิโกดม ภักธารักษ์เอก หัวหน้าคณะสำรวจ นายจำรัส เกียรติก้อง หัวหน้าแผนกสำรวจ กองโบราณคดี และคณะ ดำเนินการสำรวจโบราณสถานปราสาทบ้านกระโดง (ปราสาทเขากะโดง) ภายใต้โครงการการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ.๒๕๖๑ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการขุดตรวจและขุดแต่งทางโบราณคดี

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยประกาศให้ชุมชนโบราณบ้านเมืองกลับ ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีพื้นที่ประมาณ ๖๖ ไร่ ๒ งาน ๓๘ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๘๓ ง หน้า ๔ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนโบราณบ้านเมืองกลับ (โนนเมืองกลับ) ปี พ.ศ.๒๕๔๗

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำชุมชนโบราณบ้านเมืองกลับ (โนนเมืองกลับ)

ภาพ สภาพปัจจุบันบริเวณชุมชนโบราณบ้านเมืองกลับ (โนนเมืองกลับ)

๔ เสา มีอยู่เสาหนึ่งสูงขึ้นมาจากพื้นปูนซีเมนต์ประมาณ ๑๐๑ เซนติเมตร กว้าง ๓๔ เซนติเมตร และหนา ๒๑.๕ เซนติเมตร เรียกว่า จารึกเขาคูม

๒. จารึกปราสาทเขาคูม (พร.๖)

จารึกด้านที่ ๑ (ด้านทิศตะวันออก ฝั่งใต้ ของพระประธาน) ระบุศักราช ๙๗๘ ตรงกับ พ.ศ. ๑๕๙๙ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าศรีสุริยวรมันที่ ๑ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๕๙๓-๑๖๐๙) มีเนื้อหา กล่าวถึงกัมมเสตงท่านหนึ่ง ที่ได้ให้จารึกถึงเรื่องราวที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระกัมมเตงอัญ นำจะ หมายถึงพระเจ้าอุทยาทิตยวรมันที่ ๒ ที่มีกระแสรับสั่งไปยังขุนนางผู้ใหญ่โจร และกัมมเตงอัญผู้ปกครอง มณฑล อนุญาตให้ มะอานบัณฑิต จัดฉลองศาลประจำเมืองที่ เตงตวน พระเสตงอัญถวายแก่พระกัมมเตงชัคต

ปัจจุบันบนเขาคูมไม่หลงเหลือสภาพความเป็นโบราณสถาน ถูกแทนที่ด้วยสิ่งปลูกสร้าง ปัจจุบัน

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ตอนปลาย

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลระหานทราย (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙

๓๒. ปราสาทหนองโป่ง หรือหนองป่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองป่อง

๓๓. เมืองแฝก อำเภอนางรอง ตำบลหนองป่อง

๓๔. กุฏิฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๓๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๓๖. เมืองไทรขอ อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๓๗. เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลระหานทราย

๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๑. กู่สวนแตง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๒. กุฏิฤๅษี อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๓. ปราสาทตะกนธม อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจันทุม

๔๔. ปราสาทถมอ อำเภอศีขรภูมิ ตำบลบึงกุ

๔๕. ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจรเข้มาก

๔๖. สระเพรง อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจรเข้มาก

๔๗. กุฏิฤๅษี อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจรเข้มาก

๔๘. ศาถมูเจ้าหรือกระท่อมเมื่อยะตา อำเภอศีขรภูมิ ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ จารึกปราสาทเขาตุ้ม (บร.๖, K.๕๑๕) อักษรขอมโบราณ ภาษาเขมร จำนวน ๑๙ บรรทัด ตรงกับ พ.ศ. ๑๕๙๙ แปลโดยนายเซอเม แก้วคล้าย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาโบราณ กรมศิลปากร แปลเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๑

ภาพ จารึกปราสาทเขาตุ้มอีกหลักหนึ่ง ยังไม่ได้รับการอ่านและแปลความ

ภาพ สภาพปัจจุบันของศาลาการเปรียญที่เก็บ จารึกปราสาทเขาดุม

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

-

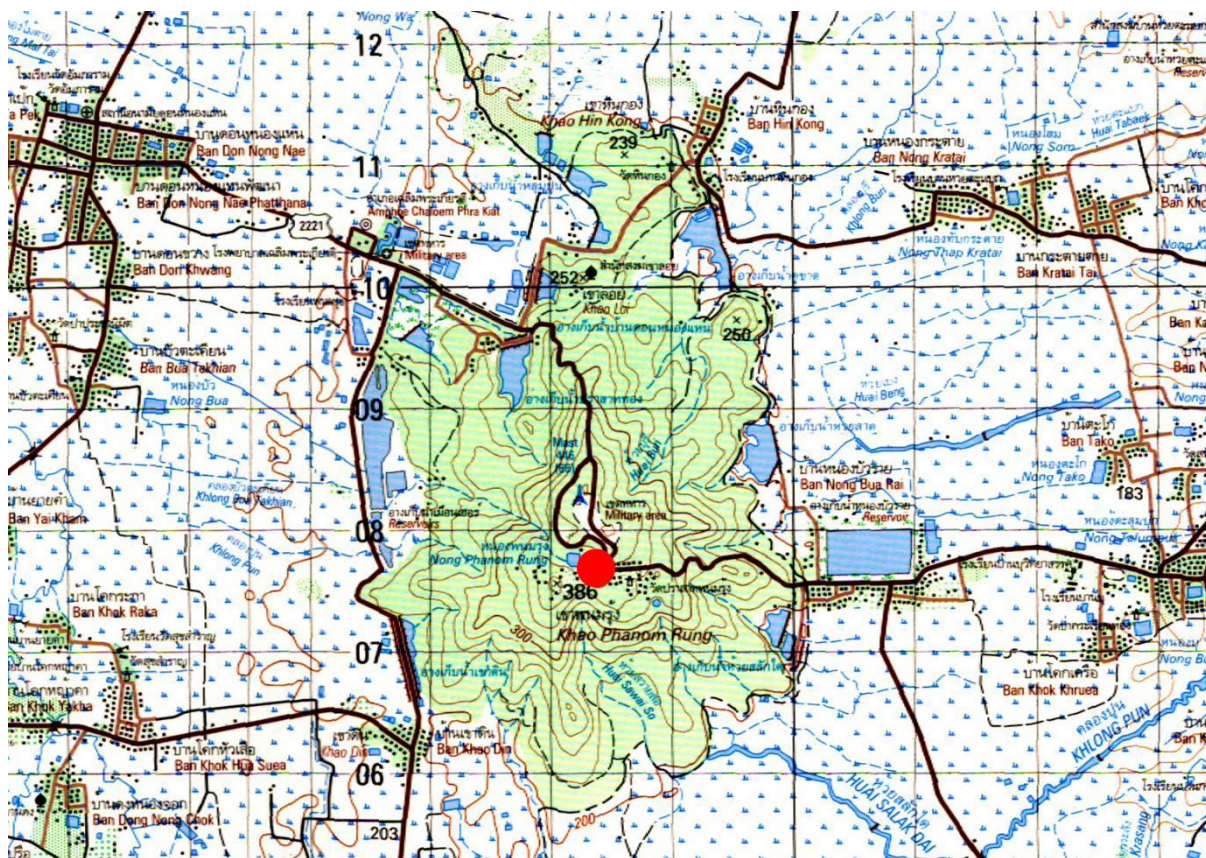
ปราสาทพนมรุ้ง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง หมู่ที่ ๒ บ้านดอนหนองแห่น ตำบลตาเป็ก อำเภอนเฉลิม
พระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘P ๒๗๘๐๕๙.๗๒ ม. ตะวันออก
๑๖๐๗๕๕๘.๔๒ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๑ องศา ๓๑ ลิปดา ๕๔.๖๖ฟิลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด
๑๐๒ องศา ๕๖ ลิปดา ๒๕.๐๗ฟิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวัง
๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทพนมรุ้ง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๑.บันไดต้นทาง

ตั้งอยู่บริเวณตระพักเขาด้านล่างทางทิศตะวันออก ก่อด้วยศิลาแลงเป็นชั้น ๆ ๓ ระดับ สุด
บันไดขึ้นมาเป็น ซาลารูปกากบาท ปูด้วยศิลาแลง สันนิษฐานว่าเป็นฐานพลับพลาเฝ้าสร้างด้วยไม้มุงกระเบื้อง

๒. พลับพลา

เยื้องซาลารูปกากบาทไปทางทิศเหนือ มีอาคารโถงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศใต้ บนฐานพลับพลามีเสาหิน ๘ ต้น ด้านข้างของอาคารมีระเบียง ลักษณะเป็นห้องแคบยาวต่อเนื่องกัน มีมุขยื่นออกมา มีซาลาสำหรับขึ้นลง อยู่หน้ามุขรอบอาคาร ๓ ด้าน อาคารนี้เดิมเรียกว่า “โรงช่างเผือก” แต่ในปัจจุบันเรียกว่า “พลับพลาเปลื้องเครื่อง” สันนิษฐานว่าใช้เป็นที่พักจัดเตรียมพระองค์ สำหรับกษัตริย์หรือเจ้านายชั้นสูงที่เสด็จมาสักการะเทพเจ้าหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

๓. ทางดำเนิน

เป็นทางเดินที่ต่อลงมาจากซาลารูปกากบาททอดไปยังสะพานนาคราช ปูพื้นด้วยศิลาแลง ขอบเป็นหินทราย สองข้างทางมีเสาหินทรายยอดคล้ายดอกบัวตูม จำนวน ๗๐ ต้น เรียกว่า “เสานางเรียง”

๔. สะพานนาคราชชั้นที่ ๑

เป็นจุดเชื่อมทางดำเนิน กับบันไดทางขึ้นปราสาท และทางลงสู่สระน้ำปากปล่องภูเขาไฟ ก่อด้วยหินทราย ผังเป็นรูปกากบาท ราวสะพานทำเป็นลำตัวของพญานาค ๕ เศียรหันหน้าออกแผ่พังพานทั้ง ๔ ทิศ พญานาคมีรัศมีเป็นแผ่นสลักลายในแนวนอน อันเป็นลักษณะศิลปกรรม แบบนครวัด อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ กลางสะพานสลักลายเส้นเป็นรูปดอกบัวบาน ๘ กลีบ อาจหมายถึงทิศทั้งแปดแห่งจักรวาล และเทพประจำทิศทั้งแปดในศาสนาฮินดู หรือเป็นยันต์สำหรับบวงสรวง สะพานนาคราชมีความหมายเชิงสัญลักษณ์เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับสวรรค์

๕. บันไดขึ้นปราสาท

เป็นทางเดินขึ้นไปยังลานบนยอดเขาทำเป็นบันไดหินทราย มี ๕ ชั้น ระหว่างบันไดแต่ละชั้นมีชานพักทั้งสองข้าง มีฐานหินทรายรูปกรวยเจาะรูตรงกลางติดตั้งอยู่ทุกชั้น

๖. ลานด้านหน้าปราสาท

จากชานบันไดชั้นที่ ๕ เป็นลานโล่งกว้างอยู่ด้านหน้าระเบียงคด ลานดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานซึ่งเกิดจากการถมปรับระดับพื้นที่ภูเขาเพื่อประโยชน์ใช้สอย ลักษณะเป็นยกพื้นเตี้ย ๆ รูปกากบาทก่อด้วยศิลาแลง ผังรูปกากบาทนี้ ทำให้เกิดช่องทางเดินและช่องสี่เหลี่ยมคล้ายสระเล็ก ๆ ๔ ช่อง

๗. สะพานนาคราชชั้นที่ ๒

สะพานนาคราชช่วงนี้มีผังและรูปแบบเหมือนกับสะพานนาคราชชั้นที่ ๑ แต่มีขนาดย่อมกว่า ตรงกลางของสะพานมีภาพสลักรูปดอกบัวบาน ๘ กลีบเช่นเดียวกัน

๘. ลานปราสาทและระเบียงชั้นนอก

ก่อนเข้าสู่ชั้นในสุดของปราสาทพนมรุ้ง มีระเบียงชั้นนอกล้อมอยู่อีกชั้นหนึ่ง ปัจจุบันมองเห็นเป็นทางเดินโล่ง ยกพื้นเตี้ย ๆ พื้นปูด้วยศิลาแลง สันนิษฐานว่าเดิมคงจะเป็นระเบียงโถงหลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้อง เพราะพบแนวเสาและเศษกระเบื้องดินเผาจำนวนมาก

๙. ชุมประตูล้อมและระเบียงชั้นใน

ก่อนถึงตัวปราสาทประธาน มีระเบียงคดล้อมเป็นกำแพงชั้นในก่อเป็นห้องยาวต่อเนื่องกัน เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแต่ไม่สามารถเดินทะลุถึงกันได้เพราะมีผนังกันเป็นช่วง ๆ กึ่งกลางระเบียงคด มีชุมประตูหรือโคปุระทั้ง ๔ ด้าน ผนังด้านนอกมีหน้าต่างหลอกทั้ง ๔ ด้าน หน้าบันของระเบียงคดด้านทิศตะวันออกเป็น

ภาพฤๅษี สันนิษฐานว่าหมายถึงพระคิเวในปางผู้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ และอาจหมายรวมถึง นเรนทราทิตย์ ผู้สร้างปราสาทพนมรุ้งแห่งนี้ด้วย

๑๐. สะพานนาคราชชั้นที่ ๓

สะพานนาคราชชั้นนี้เชื่อมระหว่างซุ้มประตูกลางของระเบียงคดชั้นในกับวิหารหน้าปราสาทประธาน มีลักษณะเหมือนกับสะพานนาคราชชั้นที่ ๑ และ ๒ แต่เล็กกว่า

๑๑. ปราสาทประธาน

ตั้งอยู่เป็นศูนย์กลางศาสนสถาน สร้างด้วยศิลาทรายสีชมพู มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อเก็จ มีมุขยื่นออกมา ๓ ด้าน ทางด้านหน้าทิศตะวันออกมีห้องรูปเหลี่ยมผืนผ้าเรียกว่า วิหาร มีฉนวนเชื่อมระหว่างปราสาทประธานกับวิหาร ปราสาทประธานนี้เชื่อว่าสร้างโดยนเรนทราทิตย์ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ภายในเรือนธาตุมีห้อง “ครรภคฤหะ” เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพที่สำคัญที่สุด เชื่อว่าน่าจะเป็นศิวลึงค์ ซึ่งแทนองค์พระคิเว ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงท่อโสมสูตรคือ ร่องน้ำมนต์ที่ใช้รับน้ำสรงจากการสักการะศิวลึงค์

ปราสาทประธานตกแต่งลวดลายจำหลักประดับตามส่วนต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นภาพเล่าเรื่องเทพเจ้าในศาสนาฮินดู เช่น หน้าบันภาพศิวนาฏราช (ทรงพ้อนรำ) ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ ภาพในวรรณคดีอินเดียเรื่อง รามายณะ (รามเกียรติ์) มหาภารตะ ภาพพิธีกรรม ภาพชีวิตประจำวันของฤๅษี เป็นต้น

๑๒. ปราสาทอิฐ ๒ หลัง

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของปราสาทประธาน มีฐานอาคารก่อด้วยอิฐอยู่ ๒ หลัง ปราสาทอิฐทั้ง ๒ หลังนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ นับเป็นสถาปัตยกรรมที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดบนเขาพนมรุ้ง

๑๓. ปราสาทน้อย

ตั้งอยู่ใกล้กับปราสาทประธานทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม ก่อสร้างด้วยศิลาทรายกลุ่มนี้ด้านในด้วยศิลาแลง มีประตูทางเข้าทางเดียวคือ ด้านทิศตะวันออก ภายในห้องมีแท่นฐานหินทรายสำหรับประดิษฐานรูปเคารพ หน้าบันด้านทิศตะวันออกสลักเป็นรูปพระกฤษณะยกเขาโคววรรณะอยู่ท่ามกลางลวดลายพันธุ์พฤกษา กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖

๑๔. บรรณาลัย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือของปราสาทประธาน เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สร้างด้วยศิลาแลง มีประตูทางเข้าด้านเดียว หลังคาทำเป็นรูปประทุนเรือ ภายในไม่มีรูปเคารพ อาคารลักษณะนี้ เรียกว่า บรรณาลัย หมายถึง หอสมุดซึ่งเป็นที่เก็บรักษาคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งเป็นสมัยสุดท้ายของการก่อสร้างปราสาทพนมรุ้ง

๑๕. อาคารก่อด้วยศิลาแลง

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของปราสาทประธานเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สร้างด้วยศิลาแลง มีประตูทางเข้าด้านทิศใต้เพียงด้านเดียว หลังคาชำรุดพังทลาย ภายในไม่มีรูปเคารพ กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ ๑๕ - พุทธศตวรรษที่ ๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง และโรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเป็ก (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ. ๒๕๑๙ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ โบราณสถานปราสาทหินเขาพนมรุ้ง (ครอบคลุมโรงช้างเผือกพนมรุ้ง) มีเนื้อที่ ๔๕๑ ไร่ – งาน ๑๑ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๓ ตอนที่ ๑๔๑ หน้า ๓๒๖๒ ลงวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันทางดำเนินและเสนางเรียงไปยังปราสาทประธาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทประธาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปรangkน้อย
ของปราสาทพนมรุ้ง

ภาพ สภาพปัจจุบันพลับพลาเปลื้องเครื่อง ของปราสาทพนมรุ้ง หรือ โรงช้างเผือกพนมรุ้ง

ภาพ หน้าบันและทับหลังมณฑปของปราสาทประธานด้านทิศตะวันออก

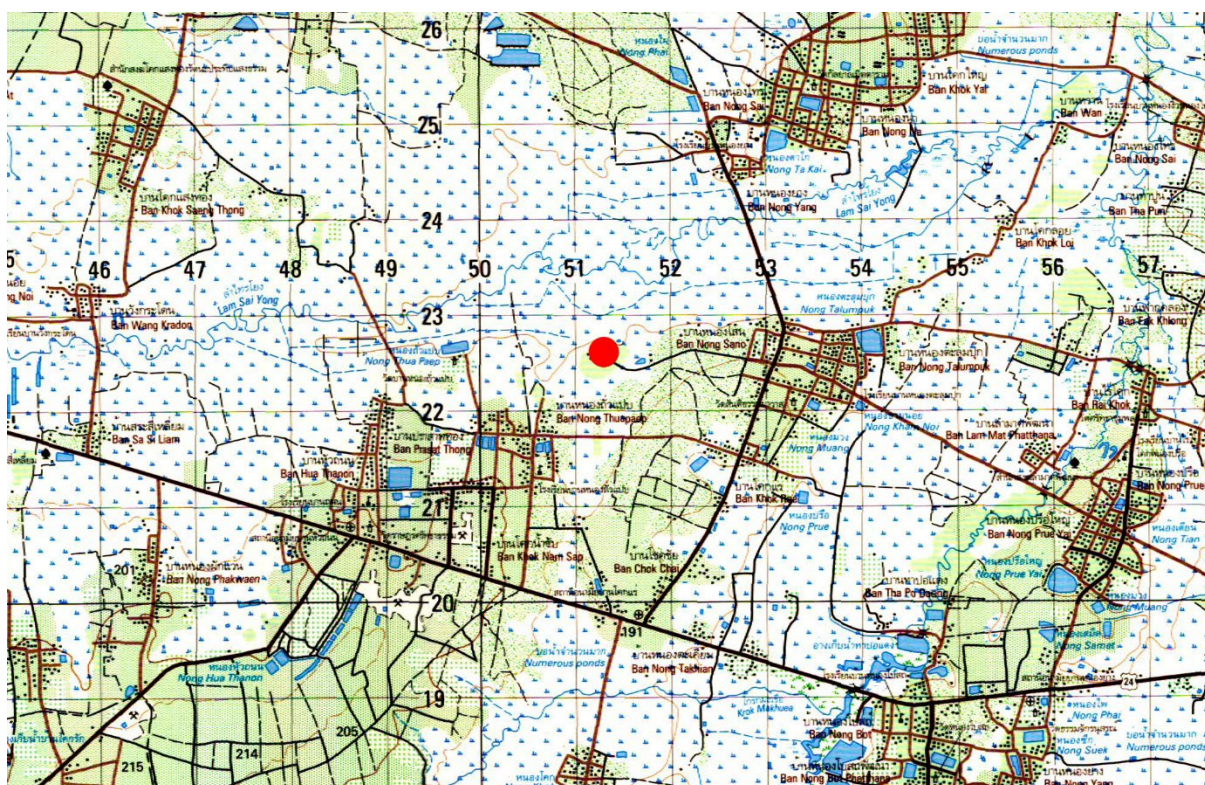
ปราสาทสระตะโก (ชุมชนโบราณสระตะโก)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๓ บ้านหนองแก้วแปบ ตำบลหัวถนน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๕๑๒๕๓.๑๙ ม. ตะวันออก ๑๖๒๒๔๙๗.๙๘ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๙ ลิปดา ๕๒.๔๘ฟิลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๔๑ ลิปดา ๒๕.๒๕ฟิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ีระวาง ๕๕๓๘ III ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทสระตะโก (ชุมชนโบราณสระตะโก)

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

พื้นที่บริเวณแหล่งมีลักษณะเป็นเนินดิน มีคูน้ำคันล้อมรอบ จำนวน ๓ ชั้น สภาพภายในเนินดินมีสภาพเป็นป่า มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมอยู่ทั่วไป พื้นที่บริเวณโดยรอบเป็นทุ่งนา โดยถัดจากที่นาทางด้านทิศตะวันออก ห่างไปประมาณ ๒๐๐ เมตร เป็นป่ากาญจนาภิเษก มีลำน้ำธรรมชาติคือ ลำไทรโยง อยู่ทางด้านทิศเหนือของแหล่ง โดยอยู่ห่างไปประมาณ ๓๐๐ เมตร บริเวณทางด้านทิศใต้ ห่างไปประมาณ ๒๐๐ เมตร มีสระน้ำ หรือบารายขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่า “สระยายจัน” มีลักษณะเป็นสระสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นที่นา

คูน้ำคันดินชั้นใน (ชั้นที่ ๑) ล้อมรอบเนินดินที่อยู่อาศัย แนวคูน้ำคันดินจะอยู่ค่อนไปทางด้านทิศเหนือของเนินดิน มีลักษณะเป็นวงรี มีแนวคูน้ำ ๑ ชั้น และคันดิน จำนวน ๒ ชั้น ขนาบคูน้ำ โดยคันดินชั้นในต่อเนื่องเป็นเนินดินที่อยู่อาศัยภายในคูเมือง เนินดินมีขนาดไม่ใหญ่มาก มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๕๐ เมตร ร่องคูมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ คูน้ำมีความกว้างประมาณ ๑๐ เมตร คันดินมีขนาดความกว้างประมาณ ๑๐ เมตร

คูน้ำคันดินชั้นกลาง (ชั้นที่ ๒) ล้อมรอบคูเมืองชั้นใน คูน้ำคันดินค่อนไปทางด้านทิศเหนือของเนินดิน มีแนวคูน้ำ ๑ ชั้น และคันดิน ๒ ชั้น ขนาบคูน้ำ มีขนาดไม่ใหญ่มาก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒๐๐ เมตร คูน้ำคันดินชั้นนี้มีบางช่วงที่ปรับเป็นพื้นที่ราบ กล่าวคือร่องรอยของคูน้ำคันดินหายไป โดยเฉพาะบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ร่องคูน้ำมีขนาดกว้างประมาณ ๑๐ เมตร คันดินมีความกว้างประมาณ ๑๐ เมตร บริเวณด้านคันดินด้านนอกซึ่งต่อเนื่องกับคันดินด้านในของคูชั้นนอก หรือคูชั้นที่ ๓ บริเวณฝั่งทางด้านทิศใต้จะเป็นพื้นที่ราบกว้าง ซึ่งมีขนาดความกว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร

คูน้ำคันดินชั้นนอก (ชั้นที่ ๓) มีขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๔๐๐ เมตร ประกอบด้วยคูจำนวน ๑ ชั้น และคันดินจำนวน ๒ ชั้น ขนาบแนวคูน้ำ คูน้ำมีขนาดกว้างประมาณ ๑๕ เมตร คันดินมีความกว้างประมาณ ๑๐ เมตร

สระสี่เหลี่ยมทางด้านทิศเหนือติดกับคันดินชั้นนอก บริเวณทางด้านทิศเหนือค่อนไปทางด้านทิศตะวันออก ติดกับคันดินชั้นนอกมีสระน้ำขนาดใหญ่ มีลักษณะรูปทรงค่อนข้างเป็นสี่เหลี่ยม มีขนาดความกว้าง-ยาว ประมาณ ๕๐ เมตร ปัจจุบันชาวบ้านเรียกสระนี้ว่า "สระตะโก" ซึ่งน่าจะเป็นชื่อเรียกของเนินดินนี้ว่า "โคกบ้านสระตะโก"

สระยายจัน ตั้งอยู่บริเวณทิศใต้ของเนินดิน ห่างจากเนินดินประมาณ ๒๐๐ เมตร มีลักษณะเป็นสระรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ มีขนาดความกว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร สภาพปัจจุบันยังคงเห็นร่องรอยของขอบสระอย่างชัดเจน ส่วนพื้นที่ภายในสระถูกแปรสภาพเป็นที่นาของชาวบ้าน มีพื้นที่บางส่วนทางด้านทิศตะวันออกที่มีการขุดสระน้ำขนาดเล็กไว้ภายใน

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมทวารวดีต่อเนื่องถึงวัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๕๓๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทสระตะโก อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๘

เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ วารสารจากนุเบกษา วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๘

๓๐. เมืองประคำ อำเภอท่าตะโก ตำบลโคกเคี้ยว
๓๑. เมืองอโยธยาศรี อำเภอท่าตะโก ตำบลสำโรงชัย
๓๒. โคกพระยาเผาเจ้า อำเภอท่าตะโก ตำบลสำโรงชัย
๓๖. จังหวัดนนทบุรี
 ๑. วัดเขมาภิรตาราม อำเภอนนทบุรี ตำบลบางตะนาวศรี
 ๒. วัดประมัยยิกาวาส อำเภอนนทบุรี ตำบลเกาะเกร็ด
๓๗. จังหวัดบุรีรัมย์
 ๑. ปราสาทบ้านกระโดง อำเภอเมือง ตำบลโนเมือง
 ๒. ปราสาทหนองหงส์ อำเภอนางรอง ตำบลประคำ
 ๓. ถ้ำเข็กทอง อำเภอนางรอง ตำบลประคำ
 ๔. ปราสาทโคกประสาธ อำเภอเมือง ตำบลประคำ
 ๕. ปราสาทประคำหรือคาคำ อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง
 ๖. ปราสาทหนองคาสี อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง
 ๗. ปราสาทเกาะอภัยเป็รียง อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง
 ๘. ปราสาทหนองผึ่งกา อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง
 ๙. ปราสาทเขยิปราสาท อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง
 ๑๐. ปราสาทสระตะโก อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง
 ๑๑. วัดตะวันตกนางรอง อำเภอนางรอง ตำบลนางรอง

ภาพ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth แสดงสภาพมoundสูงของปราสาทสระตะโก

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทสระตะโก

ภาพ สภาพปัจจุบันของเนินดินที่ตั้งปราสาทสระตะโก

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ

พ.ศ.๒๕๕๒ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ดำเนินการสำรวจ

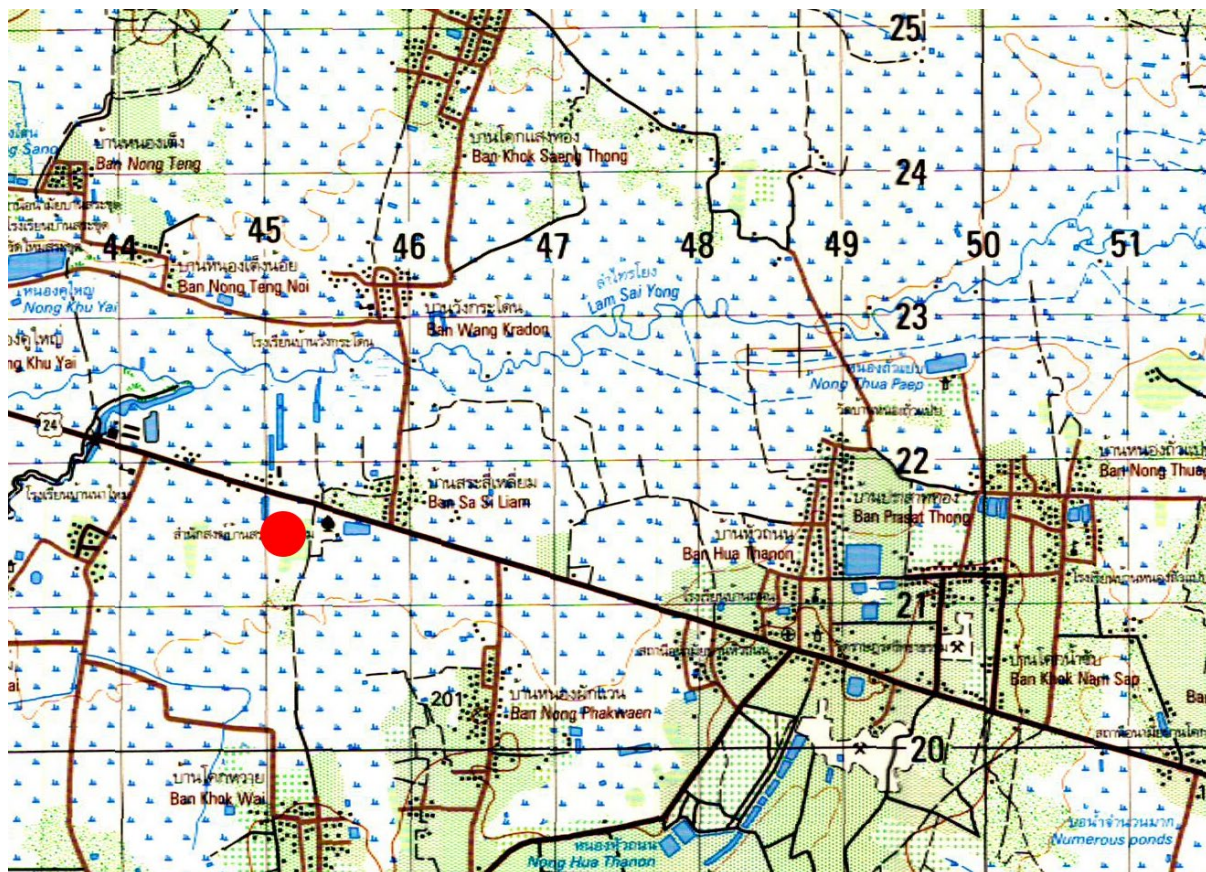
ปราสาทสระสี่เหลี่ยม (ปราสาทแถววัลย์เปรียง)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๗ บ้านสระสี่เหลี่ยม ตำบลหัวถนน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘P ๒๔๕๑๘๗.๐๑ ม. ตะวันออก ๑๖๒๑๕๐๗.๙๖ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๙ ลิปดา ๑๗.๔๔ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๐ ลิปดา ๔๓.๔๙ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ี ระวาง ๕๕๓๘ III ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทสระสี่เหลี่ยม (ปราสาทแถววัลย์เปรียง)

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๑. ปราสาทประธาน

สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทหลังเดียว ปัจจุบันหลงเหลือเฉพาะส่วนฐานที่สร้างขึ้นด้วยศิลาแลง ขนาดกว้างตามแนวแกนทิศเหนือ-ทิศใต้ ๖๐ เมตร และกว้างตามแนวแกนทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ๑๔ เมตร และสูงจากพื้นดินปัจจุบัน ๕๗ เซนติเมตรนอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง ตกแต่งด้วยวิธีการเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล ซึ่งเป็นเทคนิคที่นิยมในวัฒนธรรมเขมรโบราณ ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

๒. คูน้ำ

มีคูน้ำรูปตัวยู (U) เว้นทางเข้าเฉพาะด้านทิศตะวันออก ปัจจุบันมีสภาพตื้นเขิน เป็นปารก

๓. บาราย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของปราสาท ระยะห่างประมาณ ๒๒๐ เมตร มีขนาดความยาว ๑๙๐ เมตร และกว้าง ๙๐ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ปราสาทเถาว์ลย์เปรียง อำเภอหนองจองคำ ตำบลชุมแสง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๒๖ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ โบราณสถานปราสาทสระสี่เหลี่ยม ตำบลหนองโบสถ์ อำเภอหนองจองคำ จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีเนื้อที่ ๓ ไร่ ๑ งาน ๓๖ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๓๖ หน้า ๘๖๑ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๖

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทสระสี่เหลี่ยม (ปราสาทเถาว์ลย์เปรียง)

ภาพ สภาพปัจจุบันบารายปราสาทสระสี่เหลี่ยม (ปราสาทเกาะวัลย์เปรียง)

ภาพ โบราณวัตถุที่พบบริเวณปราสาทสระสี่เหลี่ยม (ปราสาทเกาะวัลย์เปรียง)

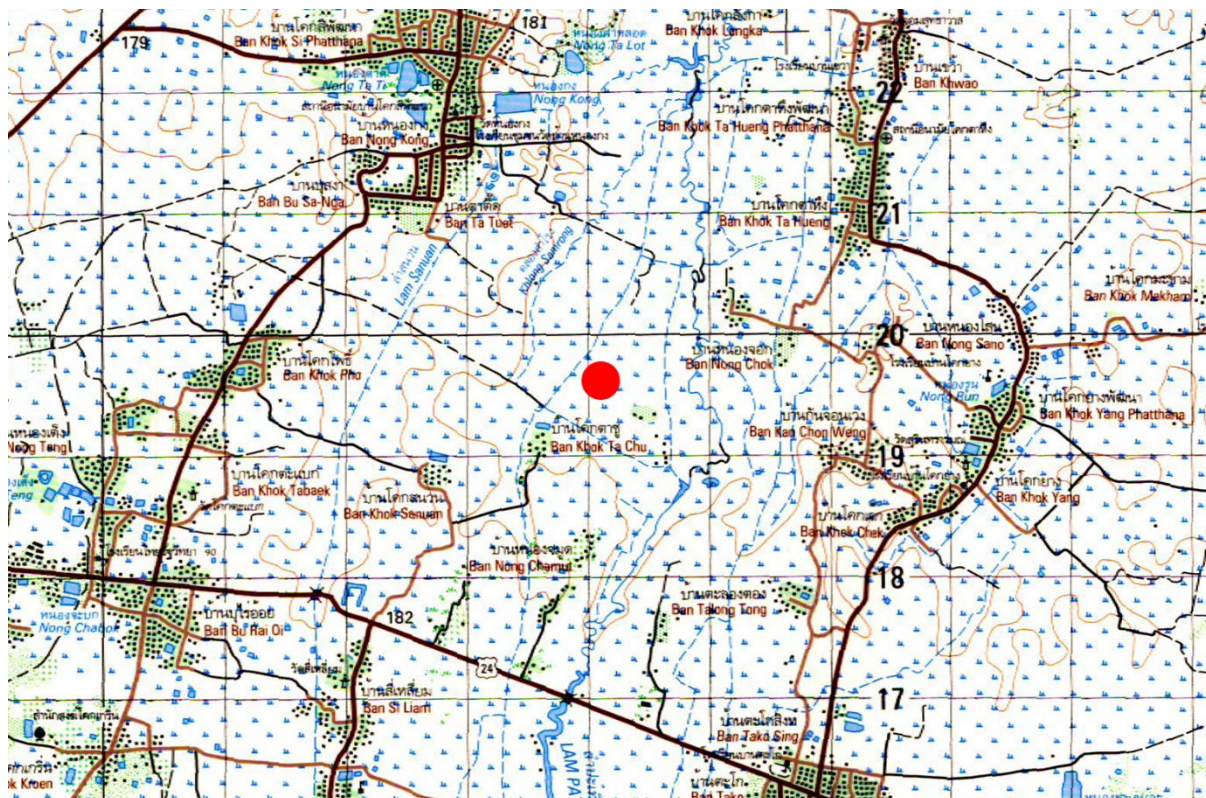
ปราสาทหนองกง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๕ บ้านหนองกง ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๗๔๔๒๓.๐๐ ม. ตะวันออก ๑๖๑๙๘๐๗.๐๐ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๘ ลิปดา ๓๑.๓๑ พิลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๔ ลิปดา ๒๐.๑๘ พิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวัง ๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทหนองกง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ อาคารประธาน

จารึกปราสาทพระขรรค์ ระบุว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ โปรดให้สร้าง “วหนิคฤหะ” หรือที่เรียกว่า บ้านมีไฟ หรือ ที่พักคนเดินทาง โดยอาคารที่ก่อสร้างโดยใช้ศิลาแลง โดยมีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังเดี่ยว หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก มีหน้าต่างเฉพาะผนังด้านทิศใต้ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างประกอบด้วยสองส่วน ส่วนที่อยู่ด้านหลังเป็นตัวปราสาท ประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ส่วนที่อยู่ด้านหน้าด้านทิศตะวันออกของปราสาท มีอาคารวิหาร แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งก่อสร้างเชื่อมต่อจากตัวปราสาท ไม่มีกำแพงล้อมรอบ โดยสันนิษฐานว่าอาคารดังกล่าวเป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง โดยปราสาทหนองกง นับเป็นที่พักคนเดินทางจุดที่ ๑๒ จาก ๑๗ จุด จากเมืองพระนครถึงเมืองพิมาย

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเป็ก (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๗ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘

๓๒. ปราสาทหนองโป่ง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองปล่อง

๓๓. เมืองแฝก อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง
๓๔. กุฏิฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาก
๓๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาก
๓๖. เมืองไทรขอ อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาก
๓๗. เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลระหารทราย
๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเป็ก
๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเป็ก
๔๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเป็ก
๔๑. กู่สวนแตง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง
๔๒. กุฏิญาติ อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง
๔๓. ปราสาทถดนมรม อำเภอคง ตำบลจันตุม
๔๔. ปราสาทถมอ อำเภอคง ตำบลบึงกุ
๔๕. ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอคง ตำบลจรเข้มาก
๔๖. สระเพดง อำเภอคง ตำบลจรเข้มาก
๔๗. กุฏิญาติ อำเภอคง ตำบลจรเข้มาก
๔๘. ค้างบู่เจ้าหรือกระท่อมเมื่อยะดา อำเภอคง ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองกง

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองกง

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองกง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

-

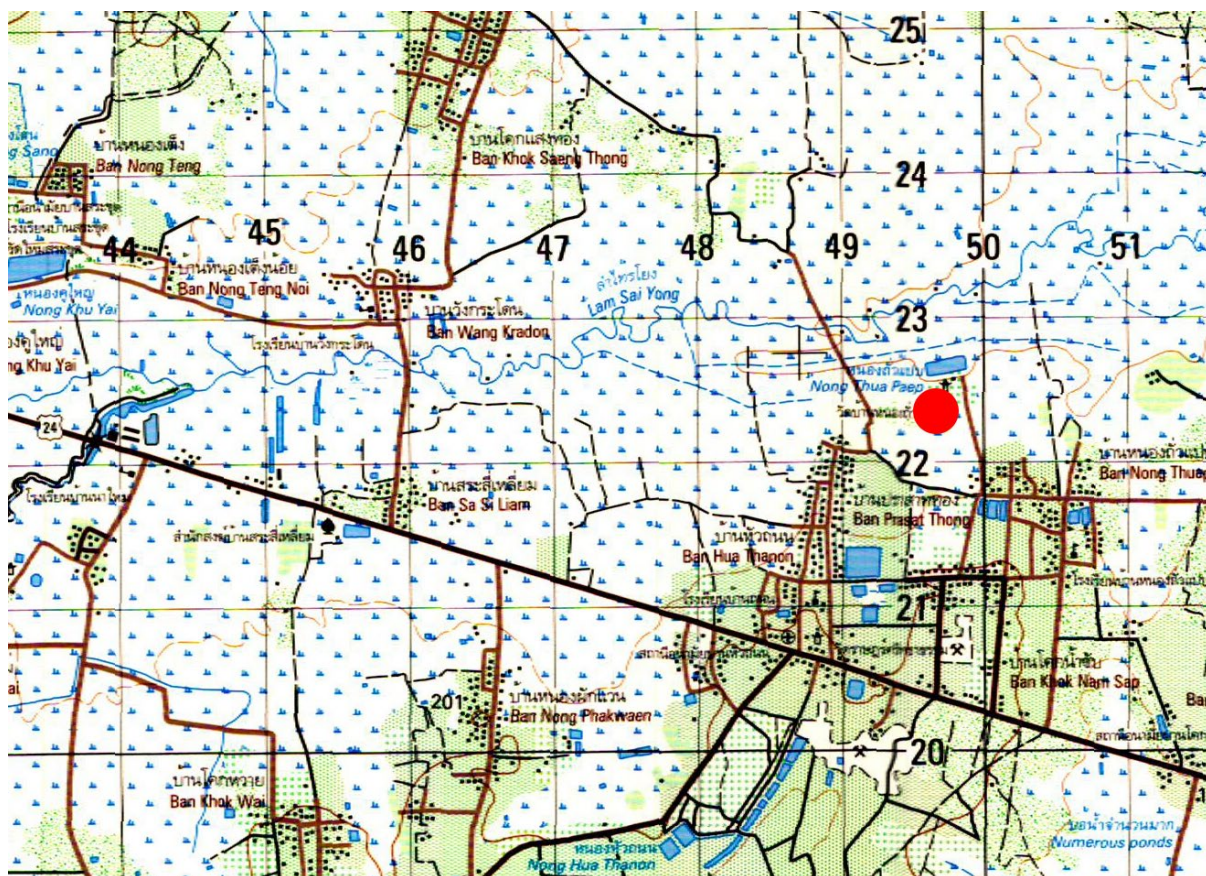
ปราสาทหนองถั่วแปบ

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

ที่พักระหว่างปราสาทธรรมวรเทพนิมิต หมู่ที่ ๓ บ้านหนองถั่วแปบ ตำบลหัวถนน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘P ๒๔๙๘๑๘.๙๓ ม. ตะวันออก ๑๖๒๒๕๒๓.๔๗ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๙ ลิปดา ๕๒.๘๔ฟิลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๔๐ ลิปดา ๓๗.๓๓ฟิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ีระวาง ๕๕๓๘ III ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทหนองถั่วแปบ

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ฐานปราสาทประธาน

ฐานปราสาทประธานสร้างด้วยศิลาแลง หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก ปัจจุบันมีการสร้างอุโบสถทับฐานปราสาท

๓.๒ โคปุระและกำแพงแก้ว

โคปุระและกำแพงแก้ว อยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยโคปุระตั้งอยู่บริเวณทางเข้าด้านทิศตะวันออก ปัจจุบันโคปุระ และกำแพงแก้วหลงเหลือเฉพาะส่วนฐาน

๓.๓ คูน้ำรูปตัวยู (U)

คูน้ำล้อมรอบปราสาทปราสาทและกำแพงแก้วเป็นรูปตัวยู (U) เว้นทางเข้าเฉพาะด้านทิศตะวันออก

๓.๔ บาราย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของปราสาทหนองแก้วแปบ ระยะห่าง ๘๕ เมตร มีขนาดความยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร และกว้าง ๑๐๕ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๕๒๖ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยประกาศให้ปราสาทบ้านหนองแก้วแปบ เป็นโบราณสถาน มีพื้นที่ ๓ งาน ๒๑ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๓๖ หน้า ๘๕๙ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๖

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

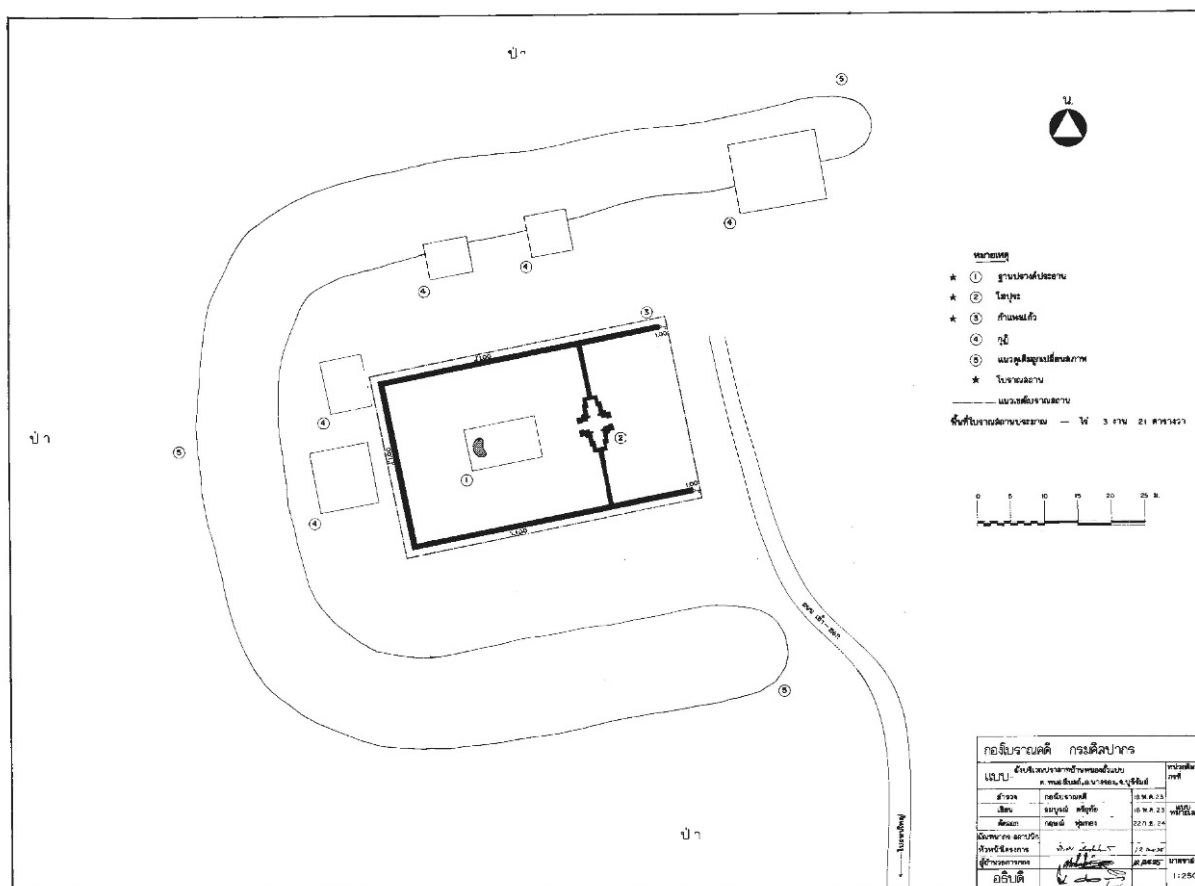

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองแก้วแปบ

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองแก้วแปบ

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิพา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “หนองถั่วแปบ” รหัส ๒๖-๑๓๗ ทะเบียน บร.๒๕๐๑๖๒๒๓

วัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ รูปแบบศิลปะพื้นถิ่น อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ วัดตะวันตกนางรอง อำเภอนางรอง ตำบลนางรอง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘	ราชกิจจานุเบกษา	วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘
๓๐.	เมืองประคำ อำเภอท่าตะโก	ตำบลโคกเคี้ยว
๓๑.	เมืองอโยธยาศรี อำเภอท่าตะโก	ตำบลตำโง้งไร่
๓๒.	โคกพระยาเฒ่า อำเภอท่าตะโก	ตำบลตำโง้งไร่
๓๖. จังหวัดนนทบุรี		
๑.	วัดเขมาภิรตาราม อำเภอนนทบุรี	ตำบลบางตะนาวศรี
๒.	วัดปรมัยยิกาวาส อำเภอนนทบุรี	ตำบลเกาะเกร็ด
๓๗. จังหวัดบุรีรัมย์		
๑.	ปราสาทบ้านกระโตง อำเภอเมือง	ตำบลโนเมือง
๒.	ปราสาทหนองหงส์ อำเภอนางรอง	ตำบลประคำ
๓.	ถ้ำเป็ดทอง อำเภอนางรอง	ตำบลประคำ
๔.	ปราสาทโคกประสาธ อำเภอนางรอง	ตำบลประคำ
๕.	ปราสาทประคำหรือตาคว อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๖.	ปราสาทหนองศาลี อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๗.	ปราสาทเขาอภัยบุรี อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๘.	ปราสาทหนองผึ่งกา อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๙.	ปราสาทเขี่ยปราสาท อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๑๐.	ปราสาทสระตะโก อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๑๑.	วัดตะวันตกนางรอง อำเภอนางรอง	ตำบลนางรอง

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายเก่าที่จัดแสดงไว้ภายใน อุโบสถ สันนิษฐานว่าถ่ายขึ้นในช่วง ครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ภาพ สภาพปัจจุบันพระพุทธรูปปูนแสดงปางมารวิชัย

ภาพ อุโบสถหลังปัจจุบันที่ประดิษฐานพระพุทธรูปดังกล่าว

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

-

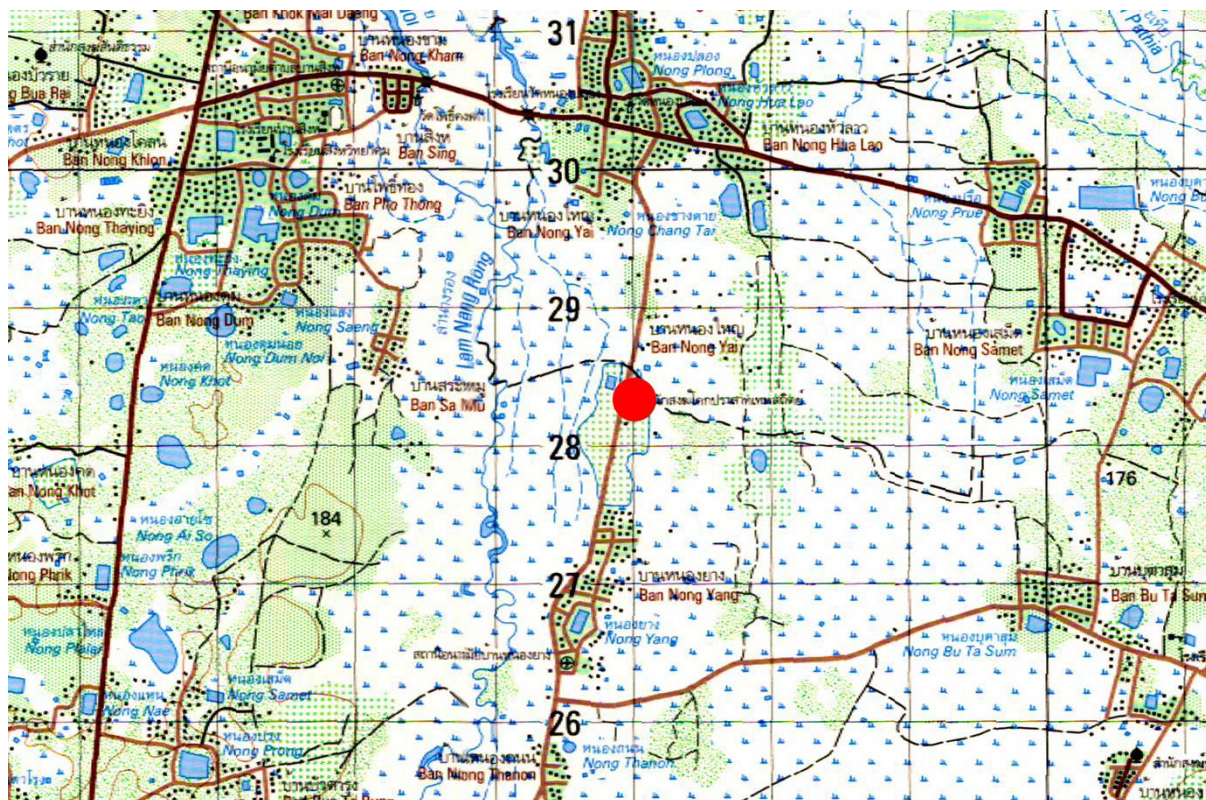
ปราสาทหนองปร่อง (หนองปล่อง)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

สำนักสงฆ์โคกปราสาทเทพสถิตย์ หมู่ที่ ๒ บ้านหนองหัวลาว ตำบลหนองปล่อง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘P ๒๖๗๐๒๕.๘๘ ม. ตะวันออก ๑๖๒๘๒๒๒.๓๙ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๔๓ ลิปดา ๓.๗๗ฟิลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๐ ลิปดา ๑๐.๓๗ฟิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวาง ๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทหนองปร่อง (หนองปล่อง)

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ อาคารประธาน

จารึกปราสาทพระขรรค์ ระบุว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ โปรดให้สร้าง “วหนิคฤหะ” หรือที่เรียกว่า บ้านมีไฟ หรือ ที่พักคนเดินทาง โดยอาคารที่ก่อสร้างโดยใช้ศิลาแลง โดยมีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังเดี่ยว หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก มีหน้าต่างเฉพาะผนังด้านทิศใต้ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างประกอบด้วยสองส่วน ส่วนที่อยู่ด้านหลังเป็นตัวปราสาท ประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ส่วนที่อยู่ด้านหน้าด้านทิศตะวันออกของปราสาท มีอาคารวิหาร แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งก่อสร้างเชื่อมต่อจากตัว

ปราสาท ไม่มีกำแพงล้อมรอบ โดยสันนิษฐานว่าอาคารดังกล่าวเป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง โดยปราสาทหนองโปรง (หนองปล่อง) นับเป็นที่พักคนเดินทางจุดที่ ๑๓ จาก ๑๗ จุด จากเมืองพระนครถึงเมืองพิมาย

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ. ๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง ตำบลหนองปล่อง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีเนื้อที่ประมาณ ๓ ไร่ ๓ งาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๗๒ หน้า ๔๔ ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองโปรง (หนองปล่อง)

ภาพ ชิ้นส่วนกรอบประตูหน้าบ้านของปราสาทปราสาทหนองโปรง (หนองปล่อง)

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองโปรง (หนองปล่อง)

ด้วยศิลาแลง อาคารทั้งหมดล้อมรอบด้วยกำแพงศิลาแลง มีซุ้มประตูด้านหน้าและด้านหลัง มีคูน้ำรูปตัวยู (U) ล้อมรอบ

๓.๒ ทับหลังปราสาทประธาน

๑) ทับหลังปราสาทประธาน (องค์กลาง) สลักเป็นรูปพระอินทร์ประทับยืนบนหลังช้างเอราวัณ ๓ เศียร เหนือหน้ากาล มือหน้ากาลยึดท่อนพวงมาลัยแวดล้อมด้วยลายพันธุ์พฤกษาใบไม้ตั้งขึ้นและตกลง ทั้งนี้พบทับหลังสลักเป็นรูปพระอินทร์ประทับยืนบนหลังช้างเอราวัณ ๓ เศียร ปัจจุบันสูญหาย

๒) ทับหลังปราสาทด้านทิศเหนือ สลักเป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑเหนือหน้ากาล มือหน้ากาลยึดท่อนพวงมาลัยแวดล้อมด้วยลายพันธุ์พฤกษาใบไม้ตั้งขึ้นและตกลง ปัจจุบันสูญหาย

๓) ทับหลังปราสาทด้านทิศใต้ สลักเป็นรูปพระยมทรงกระบือ มือหน้ากาลยึดท่อนพวงมาลัยแวดล้อมด้วยลายพันธุ์พฤกษาใบไม้ตั้งขึ้นและตกลง ปัจจุบันที่ได้รับการส่งคืนจากประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๔ ที่ผ่านมา

๓.๓ บรรณาลัย

พบเพียงหนึ่งหลังทางด้านทิศตะวันออกของปราสาทด้านทิศใต้

๓.๔ โคปุระและกำแพงแก้ว

พบโคปุระทั้งทางด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร แบบบาปวน อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๗

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทหนองหงส์ อำเภอนางรอง ตำบลประคำ (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ. ๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาทหนองหงส์ ตำบลประคำ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีเนื้อที่ ๗ ไร่ ๖๘ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๙ ตอนพิเศษ ๑๕๕ หน้า ๒๙ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบัน ปราสาทหนองหงส์

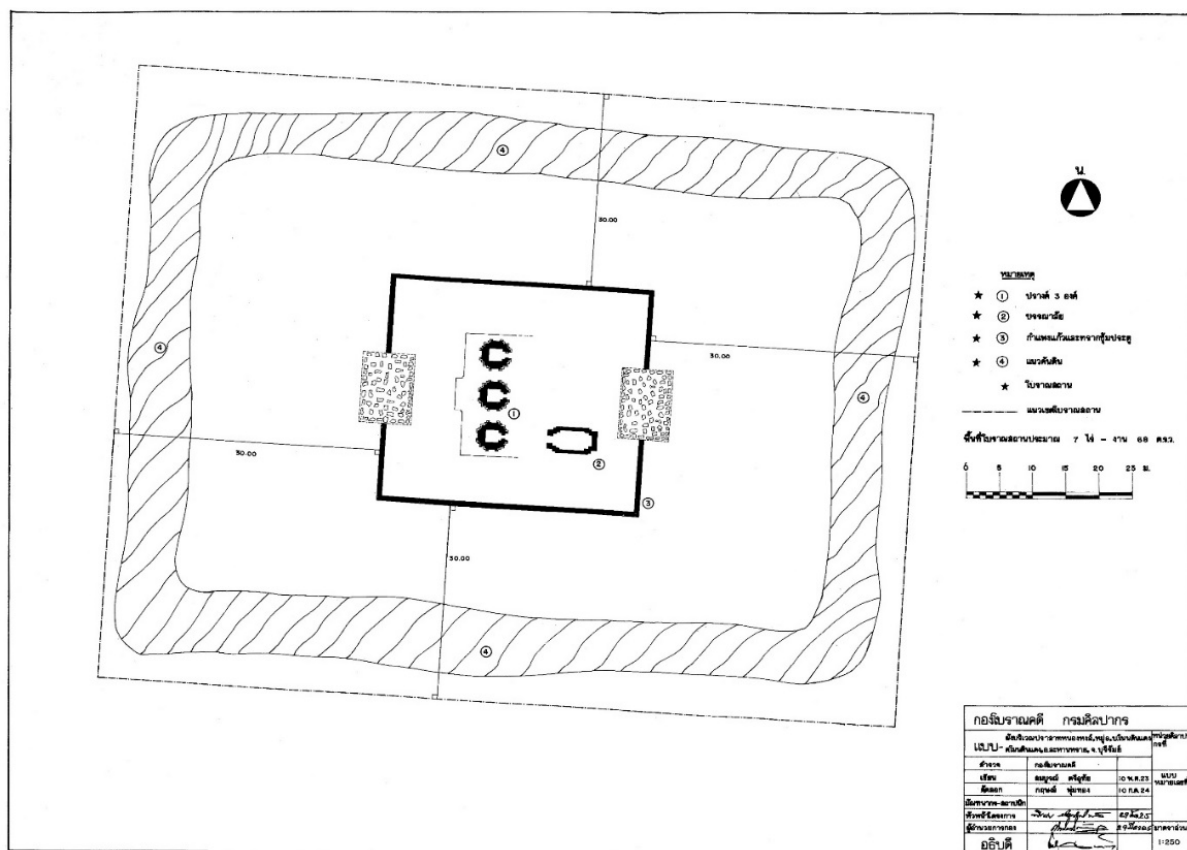

ภาพ สภาพปัจจุบัน โคปุระทางเข้าด้านทิศตะวันออก

ภาพ ทับหลังปราสาทประธาน หลังทิศใต้ที่ได้รับการส่งคืนจากประเทศสหรัฐอเมริกา
เมื่อช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๔ ที่ผ่านมา

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๐๒ กรมศิลปากร โดยนายมานิต วัลลิโกดม ภัณฑารักษ์เอก หัวหน้าคณะสำรวจ นายจำรัส เกียรติก้อง หัวหน้าแผนกสำรวจ กองโบราณคดี และคณะ ดำเนินการสำรวจโบราณสถานปราสาทหนองหงส์ ภายใต้โครงการการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมาดำเนินการขุดแต่งศึกษาโบราณสถานปราสาทหนองหงส์

พ.ศ. ๒๕๖๔ สำนักงานสืบสวนเพื่อความมั่นคงแห่งมาตุภูมิสหรัฐฯ (Homeland Security Investigation-HSI) และสถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส ได้ส่งคืน ทับหลังปราสาทด้านทิศใต้ สลักรูปพระยมทรงกระบือ มือหน้ากาลยี่ดท่อนพวงมาลัยแวดล้อมด้วยลายพันธุ์พฤกษาใบไม้ตั้งขึ้นและตกลงให้กับรัฐบาลไทย โดยกรมศิลปากรเป็นผู้เก็บรักษา

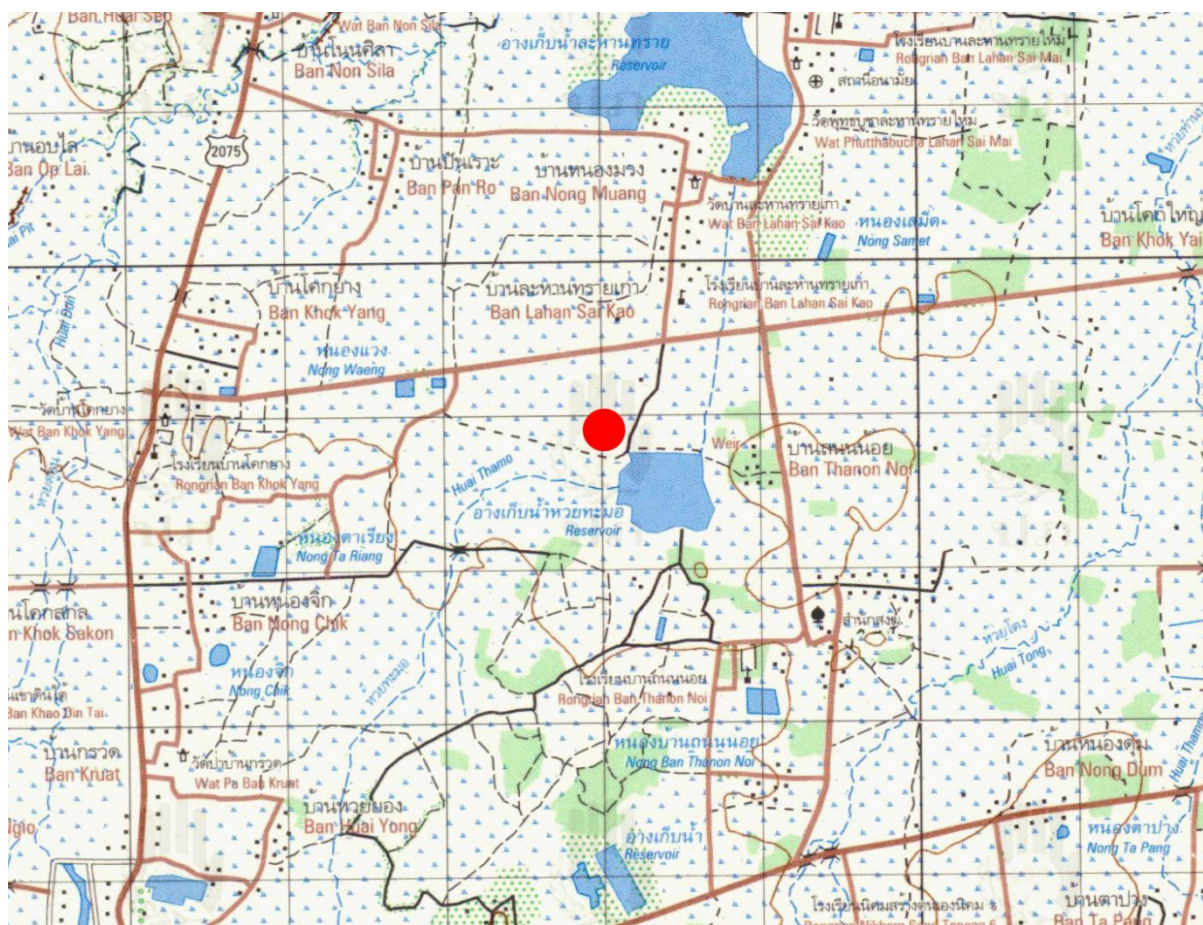
ปราสาทหมอ

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๒ บ้านละหานทรายเก่า ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๙๘๐๖๔.๔๘ ม. ตะวันออก ๑๕๕๘๘๒๓.๗๒ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๗ ลิปดา ๑๖.๔๒ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๓ องศา ๗ ลิปดา ๓๕.๘๓ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอบ้านกรวด ระวัง ๕๖๓๗ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทหมอ

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ อาคารประธาน

อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่อด้วยศิลาแลงทั้งหลัง ปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม จากจารึกปราสาทพระขรรค์ ระบุว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ โปรดให้สร้าง “วหนิคฤหะ” หรือที่เรียกว่า บ้านมีไฟ หรือที่พักคนเดินทาง โดยอาคารที่ก่อสร้างโดยใช้ศิลาแลง โดยมีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังเดี่ยว หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก มีหน้าต่างเฉพาะผนังด้านทิศใต้ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างประกอบด้วยสองส่วน ส่วนที่อยู่

ด้านหลังเป็นตัวปราสาท ประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ส่วนที่อยู่ด้านหน้าด้านทิศตะวันออกของปราสาท มีอาคารวิหาร แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งก่อสร้างเชื่อมต่อจากตัวปราสาท ไม่มีกำแพงล้อมรอบ โดยสันนิษฐานว่าอาคารดังกล่าวเป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง โดยปราสาทมอ นับเป็นที่พักคนเดินทางจุดที่ ๑๐ จาก ๑๗ จุด จากเมืองพระนครถึงเมืองพิมาย

๓.๒ คู่น้ำรูปตัวยู (U)

ปัจจุบันมีสภาพตื้นเขิน ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ปราสาทมอ อำเภอตลุง ตำบลปังกู (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๒๖ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาทมอ ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๓ งาน ๒๔ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ หน้า ๒๗ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทมอ (ปราสาททะมอ) อาคารประธาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

-

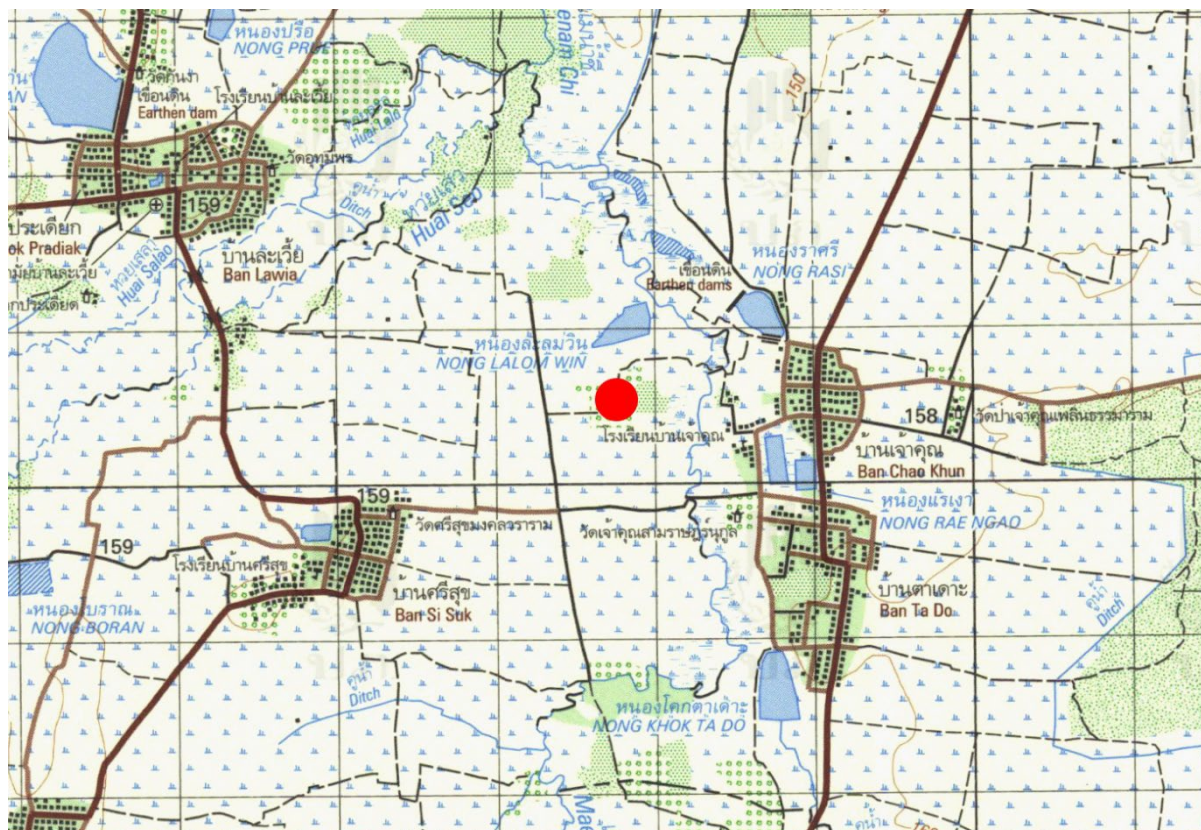
ปราสาทละมทม

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๕ บ้านศรีสุข ตำบลเขาหินเหนื่อ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๓๐๗๖๕๖.๔๘ ม. ตะวันออก ๑๖๑๐๔๖๓.๒๔ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๓ ลิปดา ๓๗.๕๘ พิลิปดา เหนือ และเส้นลองติจูด ๑๐๒ องศา ๑๒ ลิปดา ๕๓.๐๒ พิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ๕๖๓๘ III ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทละมทม

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ปราสาทประธาน

สร้างด้วยหินทราย หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ทั้งนี้ ยังมิได้ดำเนินการขุดแต่งโบราณสถาน จึงไม่ทราบรูปแบบที่ชัดเจน และปัจจุบันชิ้นส่วนประดับสถาปัตยกรรม อยู่ในสภาพกระจัดกระจาย

๓.๒ โคปุระและกำแพงแก้ว

โคปุระตั้งอยู่บริเวณทางด้านทิศตะวันออก ปัจจุบันได้รับความเสียหาย สำหรับกำแพงแก้ว ปัจจุบันยังมีบางส่วนที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์

๓.๓ บรรณาลัย

ตั้งอยู่ด้านหน้าปราสาทประธาน ภายในเขตกำแพงแก้ว พบจำนวน ๒ หลัง

๓.๔ คูน้ำรูปตัวยู (U)

ล้อมรอบปราสาท เว้นทางเข้าด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นทางเข้าหลัก และทิศตะวันตก ปัจจุบันมีสภาพกร้าง แต่สามารถกักเก็บน้ำได้

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ – ๑๗

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทละมทม อำเภอดง ตำบลจันดุม (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาทปราสาทละมทม มีเนื้อที่ ๖ ไร่ ๑ งาน ๑๐ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ หน้า ๒๖ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทละมทม

ภาพ กำแพงแก้วบางส่วนยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์

ภาพ คูน้ำล้อมรอบปราสาท ปัจจุบันมีสภาพรกร้าง แต่ยังกักเก็บน้ำได้

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

กำหนดให้มีเนื้อที่ ๘๑๐ ไร่ ๑ งาน ๘๒ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓ ตอนพิเศษ ๕๐ ง หน้า ๑๔ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๙

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

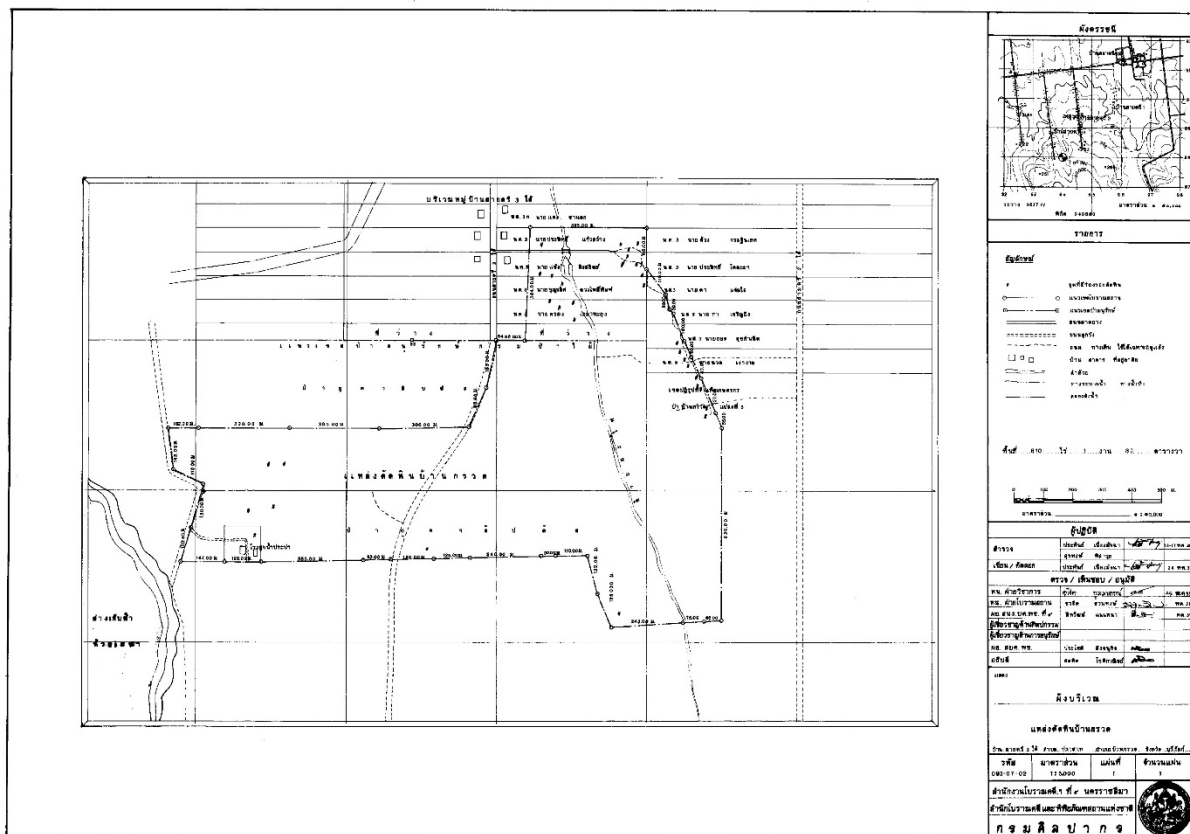

ภาพ สภาพปัจจุบันแหล่งตัดหินบ้านกรวด

ภาพ สภาพปัจจุบันแหล่งตัดหินบ้านกรวด

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

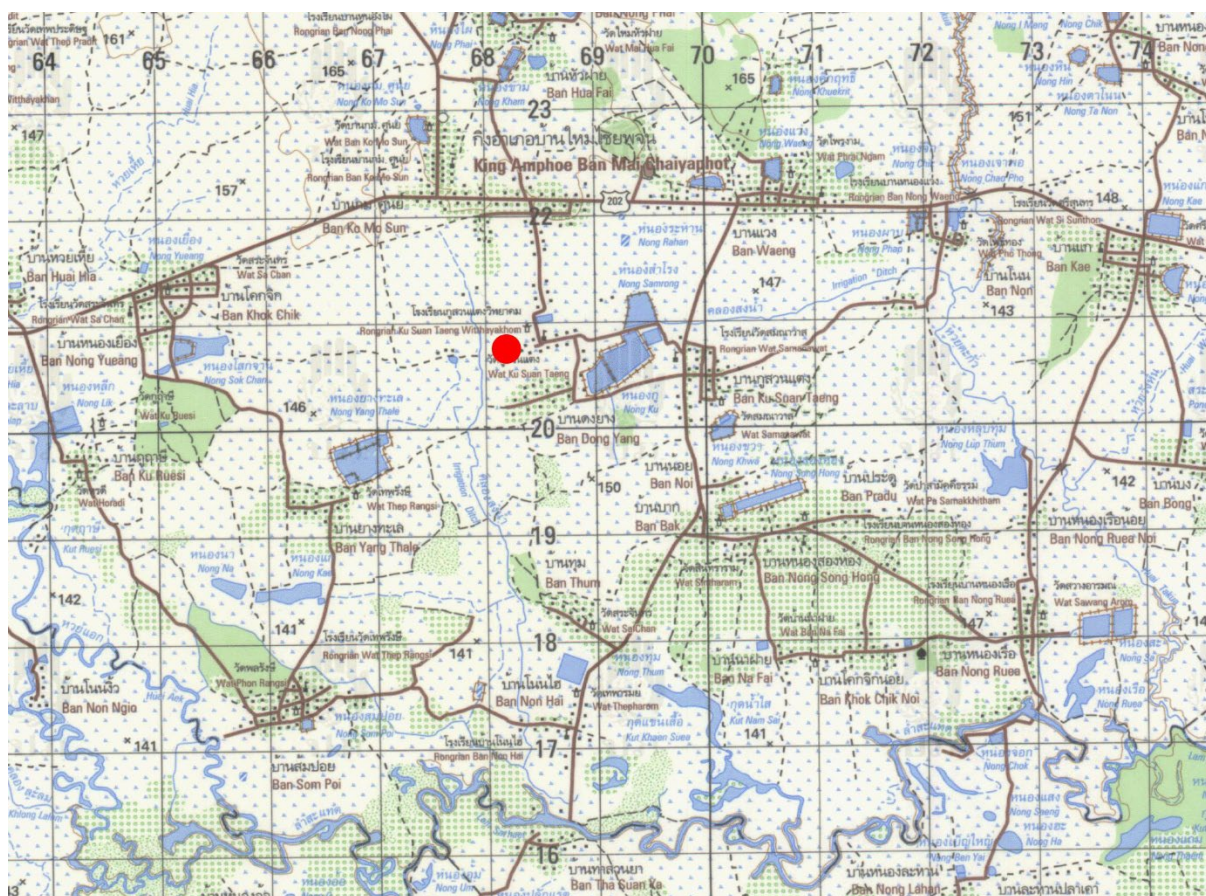
กู่สวนแตง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ ๒ บ้านดงยาง ตำบลกู่สวนแตง อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘ P ๒๖๘๔๓๘.๐๐ ม. ตะวันออก ๑๗๒๐๘๓๑.๐๐ ม.เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๕ องศา ๓๓ ลิปดา ๑๖.๓๐ พิลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๐ ลิปดา ๒๗.๐๙ พิลิปดาตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนองสองห้อง ระบาย ๕๕๔๐ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานกู่สวนแตง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ปราสาทประธาน

ปราสาทกู่สวนแตง เป็นปราสาทอิฐอิฐ เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู จำนวน ๓ หลัง สร้างเรียงกันตามแนวทิศเหนือ-ใต้ บนฐานศิลาแลงเดียวกัน ซึ่งมีขนาด ๓๑.๗๖ x ๒๕.๔๐ เมตร ทั้ง ๓ หลัง หันหน้าไปทิศตะวันออกปรากฏองค์กลางเป็นปรางค์ประธาน และเป็นองค์เดียวที่มีมุขยื่นออกมาด้านหน้ารับเสากรอบประตูซึ่งเป็นหิน ปรางค์ทั้ง ๓ องค์ มีประตูเข้า-ออก ทางด้านทิศตะวันออก ส่วนอีก ๓ ด้านเป็นประตูหลอก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๐ เมื่อครั้งปรางค์ทั้ง ๓ องค์ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ทำให้ทราบว่าปรางค์ประธานองค์กลางมี

ทับหลังเป็นรูปศิวะนาฏราช และเทพองค์อื่น ๆ เล่นดนตรีประกอบ เช่น พระคเณศตีกลอง พระพรหมตีฉิ่ง พระอุมาถือไม้เท้าชาคน เป็นต้น ส่วนทับหลังด้านอื่น ๆ เป็นรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ คุรุมาตาร (พระนารายณ์อวตารเป็นเต่า) กับการกวนเกษียรสมุทร วามนาตาร (พระนารายณ์อวตารเป็นพราหมณ์เตี้ยอย่างสามขุม) รูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ เทวดาประทับนั่งเหนือเกียรติมุข เป็นต้น ทับหลังบางชิ้นถูกโจรกรรมไปขายนอกประเทศ และบางชิ้นก็ได้กลับคืนมา ซึ่งปัจจุบันจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ยังพบ สระน้ำโบราณ เป็นรูปสี่เหลี่ยม ขนาด ๔๒ x ๓๒ เมตร ล้อมรอบด้วยคันดิน อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของโบราณสถาน

๓.๒ บาราย

บาราย หรือสระน้ำโบราณรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ ของปราสาทกุ່สวนแตงนั้น มีขนาดความยาว ๖๗๐ เมตร และความกว้าง ๓๑๐ เมตร โดยตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของปราสาท ระยะห่างประมาณ ๔๐๐ เมตร ปัจจุบันมีสภาพตื้นเขิน

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร แบบนครวัด อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ตอนกลาง-พุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตอนต้น

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้กุ່สวนแตง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๒๔ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้โบราณสถานกุ່สวนแตง ตำบลหนองแวง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีพื้นที่ประมาณ ๕ ไร่ ๒ งาน ๔๒ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๑๐๔ หน้า ๒๐๓๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๔

พ.ศ.๒๕๔๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง แก้ไขเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้โบราณสถานกุ່สวนแตง บ้านดงยาง ตำบลกุ່สวนแตง กิ่งอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีพื้นที่ประมาณ ๑๔ ไร่ ๒๐ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนพิเศษ ๑๑๙ ง หน้า ๑๓ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันกุสวณแตงทางทิศตะวันออก

ภาพ สภาพปัจจุบันกุสวณแตง

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิพา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทาง
ภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “กุ່สวนแดง” รหัส ๒๖-๒๖ ทะเบียน บร.๒๖๙๕๑๗๒๐๕

ขนาด ๕ x ๕ เมตร ซึ่งอยู่ในสภาพพังทลาย ทางด้านหน้าหรือทางทิศตะวันออกของปรางค์ประธานมีลานทางเดินยื่นออกไป มีขนาดประมาณ ๒.๕๐ x ๓ เมตร

๓.๒ บรรณาลัย

บรรณาลัย ก่อด้วยศิลาแลง และมีส่วนประกอบอื่นเป็นศิลาทรายเช่นกัน ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ภายในกำแพงศิลาแลง

๓.๓ สระน้ำ

ก่อด้วยศิลาแลงเรียงเป็นชั้นบันไดลึกลงไป

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ภูมิฤๅษี อำเภอกุญชรไธสง ตำบลทองหลาง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ โบราณสถานภูมิฤๅษี หรือกุญชรไธสง ตำบลทองหลาง อำเภอกุญชรไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีพื้นที่ประมาณ ๓ ไร่ ๒ งาน ๗๐ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ หน้า ๒๘ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันภูมิฤๅษี หรือกุญชรไธสง บ้านหนองเยื้อง

ภาพ สภาพปัจจุบันกุฏิฤๅษี หรือกู่ฤๅษี บ้านหนองเยือง

ภาพ สภาพปัจจุบันบารายกุฏิฤๅษี หรือกู่ฤๅษี บ้านหนองเยือง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

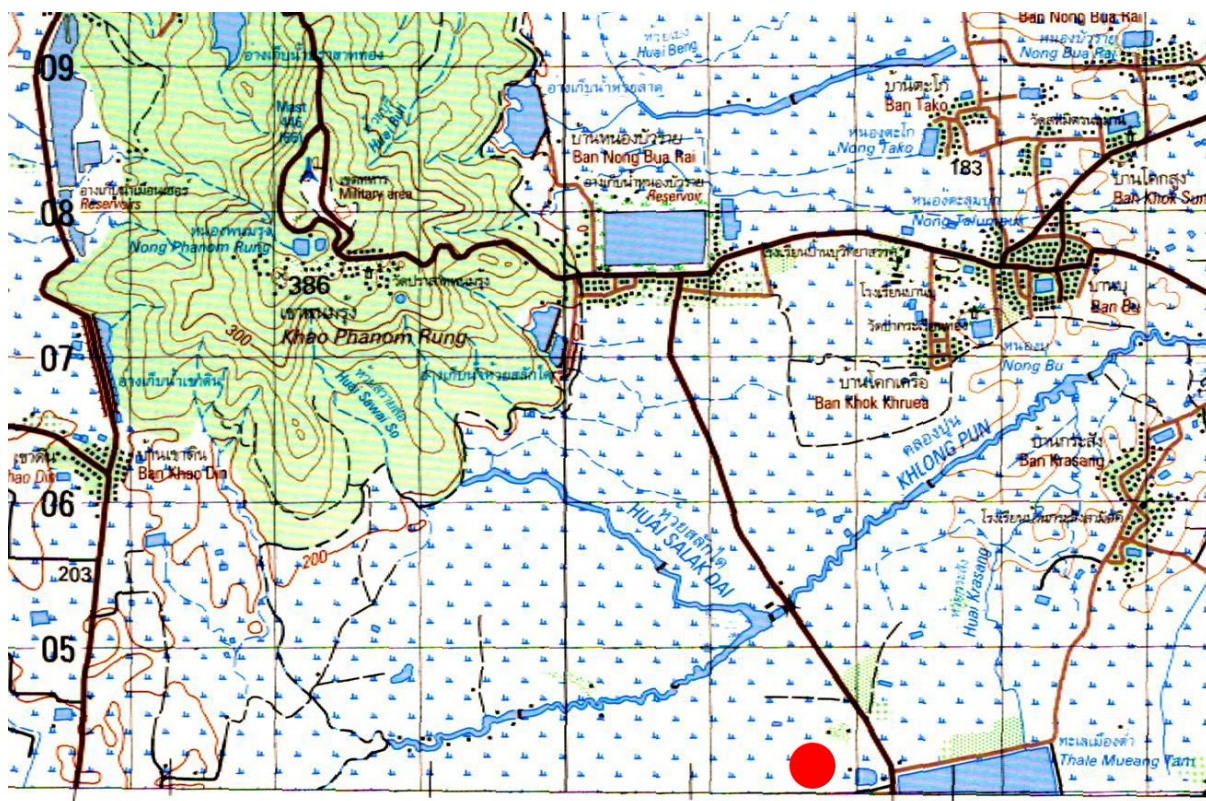
กฤตฤกษ์ บ้านโคกเมือง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๖ บ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๘๑๙๒๕.๔๗ ม. ตะวันออก ๑๖๐๔๑๑.๒๕ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๐ ลิปดา ๓.๙๕ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๘ ลิปดา ๓๕.๔๘ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวัง ๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานกฤตฤกษ์ บ้านโคกเมือง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ปรากฏหลักฐาน

ฐานก่อด้วยศิลาแลงเป็นชั้น ๆ ๓ ชั้น มีความสูงจากพื้นดินถึงฐานชั้นบน ๑.๔๐ เมตร ตัวฐานมีความกว้าง ๗.๐๐ เมตร และยาว ๗.๓๐ เมตร ย่อมุมจากนั้นถึงส่วนของเรือนฐานซึ่งด้านหน้าเรือนฐานมีมุขยื่นออกมา ๒ เมตร ส่วนบนของมุขได้นำศิลาทรายที่เป็นหน้าบันขึ้นไปประกอบและได้เรียงหินเหลื่อมเป็นหลังคาต่อไปยังเรือนธาตุ ตัวเรือนธาตุก่อตามของเดิมซึ่งมียอดรูปปราสาทซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ๕ ชั้น และย่อมุมต่าง ๆ ลดหลั่นกันไป เช่นเดียวกับฐานบริเวณภายนอกตามทิศต่าง ๆ มีทางเข้า-ออกเฉพาะด้านทิศตะวันออก ด้านที่เหลือเป็นประตูหลอก เรือนธาตุนี้สูงจากรากฐานรองรับถึงยอด มีความสูง ๑๑.๒๐ เมตร

ส่วนยอดของฐานสลักด้วยศิลาทรายเป็นรูปบัวกลุ่มมีฐาน ๓ ชั้น สลักเป็นรูปกลีบบัวหงาย ยอดบัวบนสุดสลักเป็นรูปบัวตูม เป็นเชิงบาตรแต่ละชั้นประกอบด้วยกลีบขนุน (บันแถลง) สลักเป็นรูปบุคคลยืนถือกระบองภายในซุ้มเรือนแก้ว และพระพุทธรูปนั่งสมาธิ

๓.๒ บรรณาลัย

มีขนาดกว้าง ๔.๗๐ เมตร และยาว ๘ เมตร และจะมองเห็นฐานได้อย่างชัดเจน พื้นของบรรณาลัยได้ถูกปรับให้ได้ระดับเดียวกันไม่มีการทุดตัวเช่นแต่เดิม พร้อมกันนี้ได้นำแท่นรูปเคารพกลับเข้าไว้ในห้องด้านในของบรรณาลัย ส่วนด้านบนที่มุมอาคารได้นำรูปสลักหน้ากาลคายนา ๕ เศียร มาประกอบทำให้โบราณสถานเด่นชัดขึ้น ซึ่งรูปสลักนี้เมื่อการบูรณะเพียง ๑ ชั้น ต่อมาเมื่อบูรณะเสร็จแล้วจึงได้มาจากกองหินตกมาประกอบได้อีก

๓.๒ โคปุระ

มีเฉพาะด้านทิศตะวันออก มีขนาดกว้าง ๑๐ เมตร และยาว ๑๒ เมตร ได้จัดเรียงกรอบประตูและเสาประดับกรอบประตู ตลอดจนศิลาทรายที่อยู่ส่วนบนของกรอบประตูและหน้าต่าง และส่วนประดับมุมอาคารอันได้แก่ ภาพสลักหน้ากาลคายนา ๕ เศียร ซึ่งรับกับศิลาทรายบนแผ่นแบน ซึ่งสลักเป็นรูปเชิงชายที่อยู่บนขอบวงกบหน้าต่าง ส่วนภายในได้จัดเรียงรูปแท่นรูปเคารพไว้ที่เดิม เมื่อมองจากกรอบประตูหน้าจะมองเห็นปราสาทประธานได้อย่างเต็มที่

๓.๓ กำแพงแก้ว

มีขนาดกว้าง ๒๕ เมตร และยาว ๓๕ เมตร กำแพงมีลักษณะการก่อสร้างบนชั้นฐานบัวและเรียงหินซ้อนขึ้นไป ๑ แถว สูงประมาณ ๑ เมตร

๓.๔ สระน้ำ

สระน้ำ มีขนาดกว้าง ๑๔.๑๐ เมตร ยาว ๑๘.๒๐ เมตร และลึก ๒.๗๐ เมตร เรียงศิลาแลงตั้งแต่ขอบสระจนถึงด้านล่างที่กั้นสระเป็นชั้นบันได

๓.๕ บาราย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก อยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้าง ๑๐๐ เมตร และยาว ๑๙๐ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ภูมิฤๅษี อำเภอตะลุง ตำบลจรเข้มาก (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ ปราสาทเมืองต่ำ บ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย (เดิมอำเภอตะลุง) จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งรวมไป

ถึงกุฏิฤๅษีบ้านโคกเมือง มีเนื้อที่ ๕๓๘ ไร่ ๒ งาน ๑ ตารางวา ตั้งความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอน พิเศษ ๘๓ ง หน้า ๙ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันสระน้ำกุฏิฤๅษีบ้านโคกเมือง

ภาพ สภาพปัจจุบันกำแพงแก้วกุฏิฤๅษีบ้านโคกเมือง

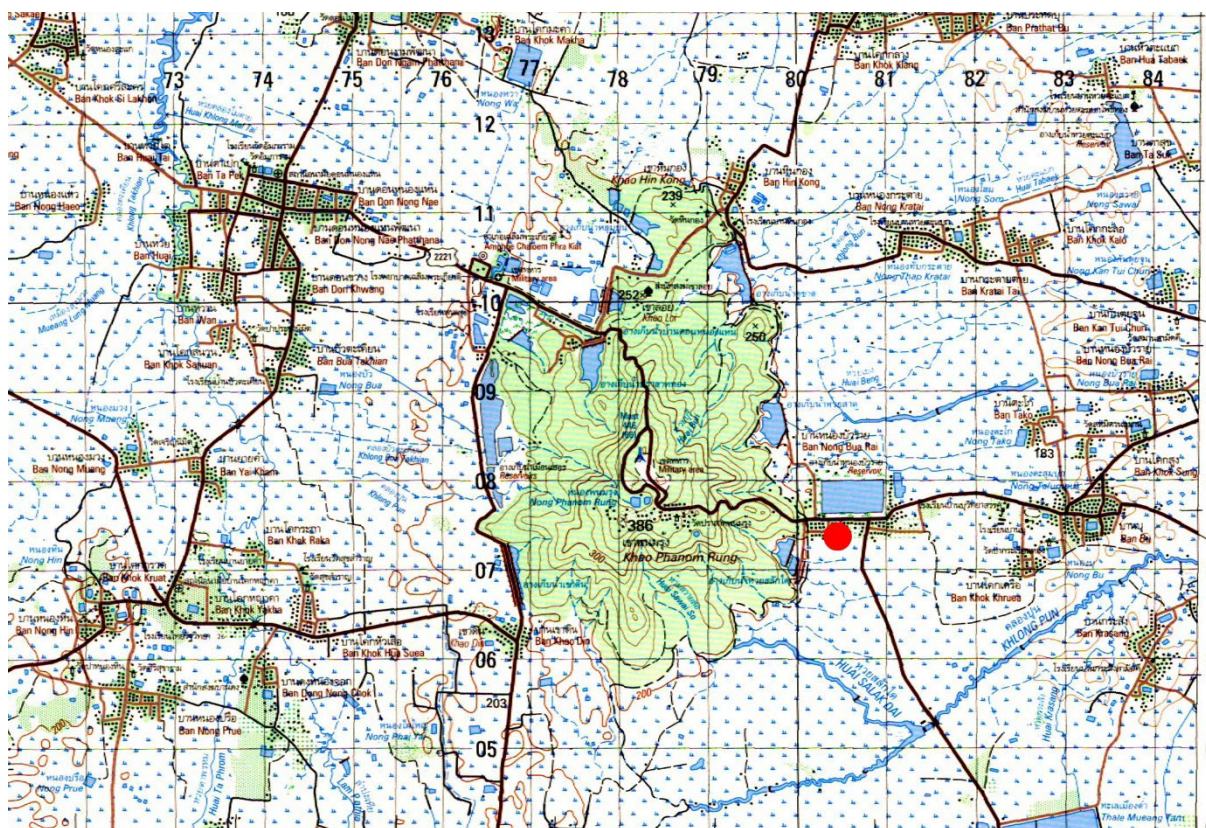
กู่ฤๅษี บ้านหนองบัวราย

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๗ บ้านหนองบัวราย ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๘๐๓๙๑.๙๔ ม. ตะวันออก ๑๖๐๗๔๙๐.๗๒ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๑ ลิปดา ๕๓.๔๓ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองติจูด ๑๐๒ องศา ๕๗ ลิปดา ๔๓.๒๙ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวัง ๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานกู่ฤๅษี บ้านหนองบัวราย

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ปรางค์ประธาน

ปรางค์ประธานก่อสร้างด้วยศิลาแลงเป็นวัสดุหลัก แต่กรอบประตู กรอบหน้าต่างใช้วัสดุจาก หินทรายเพื่อให้เกิดความมั่นคง อาคารมีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้าง ๕ เมตร และ ยาว ๕ เมตร ความสูงของฐาน ๑.๑๐ เมตร เป็นชุดฐานบัวลดหลั่นขึ้นไปรองรับเรือนธาตุหรือผนัง มีทางเข้าเฉพาะด้านทิศ ตะวันออก ด้านอื่น ๆ สลักเป็นประตูหลอก ซึ่งโครงสร้างหลังคาหรือยอดเป็นทรงปราสาท ซ้อนเป็นชั้นลดหลั่น ขึ้นไป ๕ ชั้น ส่วนยอดประดับด้วยบัวกลุ่ม ชั้นเชิงบาตรแต่ละชั้นประดับกับขุ่น บันแถลงสลักภาพฤๅษี เทพ ประจำทิศ สลักจากหินทราย

๓.๒ บรรณาลัย

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๕.๖๕ x ๘.๓๐ เมตร หันด้านหน้าไปทางทิศตะวันตกเข้าหาปราสาทประธาน สภาพก่อนการบูรณะเหลือเฉพาะส่วนฐานสูงจากผิวดินประมาณ ๗๕ เซนติเมตร เป็นชั้นศิลาแลงวางซ้อนกันประมาณ ๒ – ๓ ชั้น

๓.๒ โคปุระ

หลงเหลือเฉพาะส่วนฐานก่อด้วยศิลาแลงซ้อนกัน ๒ ชั้น

๓.๓ กำแพงแก้ว

หลงเหลือเฉพาะส่วนฐาน ก่อซ้อนกัน ๒-๓ ชั้น มีขนาดกว้าง ๒๕ เมตร และยาว ๓๕ เมตร

๓.๔ สระน้ำ

สระน้ำ เรียงศิลาแลงตั้งแต่ขอบสระจนถึงด้านล่างที่กั้นสระเป็นชั้นบันได

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้กุฎีตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอประโคนชัย มีเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๗๑ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๑๕ หน้า ๔๙ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

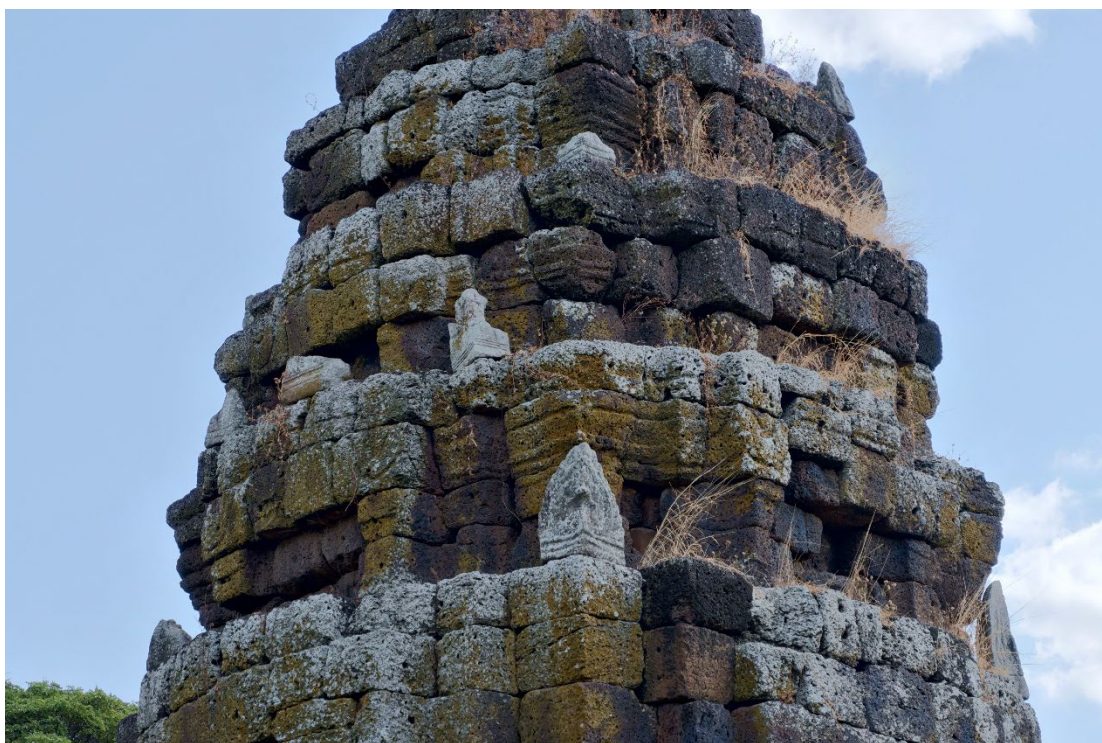
๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ กุฎี บ้านหนองบัวรายทางด้านทิศตะวันออก

ภาพ กู่ฤๅษี บ้านหนองบัวรายทางด้านทิศตะวันออก

ภาพ สภาพปัจจุบันส่วนชั้นหลังคา กู่ฤๅษี บ้านหนองบัวราย ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้

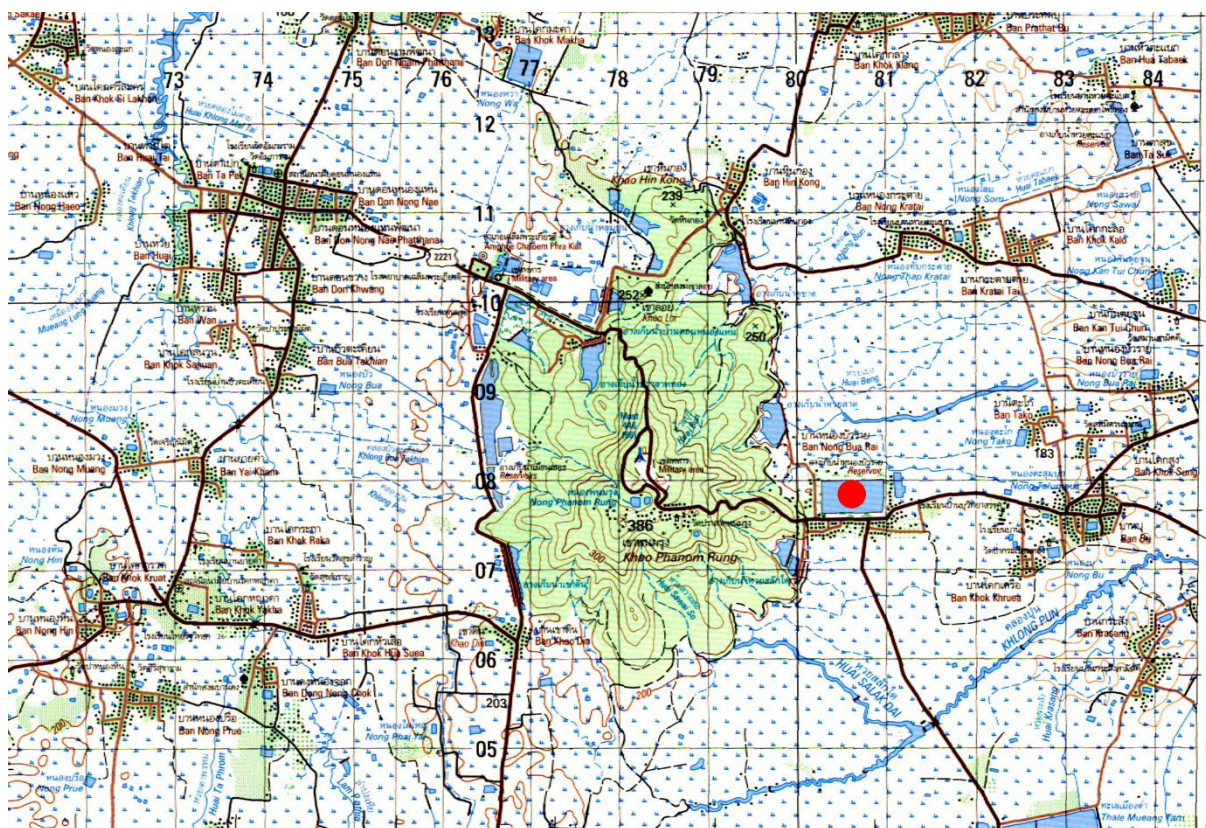
สระเพลง (หนองบัวราย)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๗ บ้านหนองบัวราย ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๘๐๖๓๑.๕๕ ม. ตะวันออก ๑๖๐๗๘๐๓.๕๑ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๒ ลิปดา ๓.๗๐ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๗ ลิปดา ๕๑.๒๐ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวัง ๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานสระเพลง (หนองบัวราย)

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

บาราย หรือ สระน้ำโบราณรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเขapunมรุ้ง วางตัวตามแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก มีความกว้าง ๔๕๐ เมตร ยาว ๗๕๐ เมตร ทั้งนี้สันนิษฐานว่า บาราย หนองบัวราย คือ สระน้ำศรีสุริยะ ซึ่งสร้างขึ้นโดยเจ้าขายนเรนทราทิตย์ ดังปรากฏในจารึกปราสาทหินพนมรุ้ง ๘ (บร.๑๔) ความว่า “..พระองค์ได้สร้างสระน้ำศรีสุริยะ ไกลเชิงเขาจขานะ แห่งเทือกเขาใหญ่..”

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้
สระเพลง อำเภอตลุง ตำบลจรเข้มาก (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒
หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙

๓๒. ปราสาทหนองโป่ง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองปล่อง

๓๓. เมืองแฝก อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง

๓๔. กุฏิฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๓๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๓๖. เมืองไทรซอ อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๓๗. เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลระหารทราย

๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๑. กุสุมแดง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๒. กุฏิญาติ อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๓. ปราสาทละม่อม อำเภอตลุง ตำบลจันตุ้ม

๔๔. ปราสาทถมอ อำเภอตลุง ตำบลบังกู

๔๕. ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอตลุง ตำบลจรเข้มาก

๔๖. สระเพลง อำเภอตลุง ตำบลจรเข้มาก

๔๗. กุฏิญาติ อำเภอตลุง ตำบลจรเข้มาก

๔๘. ศาลมู๋เจ้าหรือกระท่อมเมียตา อำเภอตลุง ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันสระเพลง (หนองบัวราย)

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “หนองบัวราย” รหัส ๒๖-๙๙ ทะเบียน บร.๒๘๑๒๑๖๐๗๕

พ.ศ. ๒๕๓๓ จังหวัดบุรีรัมย์ดำเนินการขุดลอกสระเพลง (หนองบัวราย) เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้อุปโภค-บริโภค ภายใต้โครงการอีสานเขียว

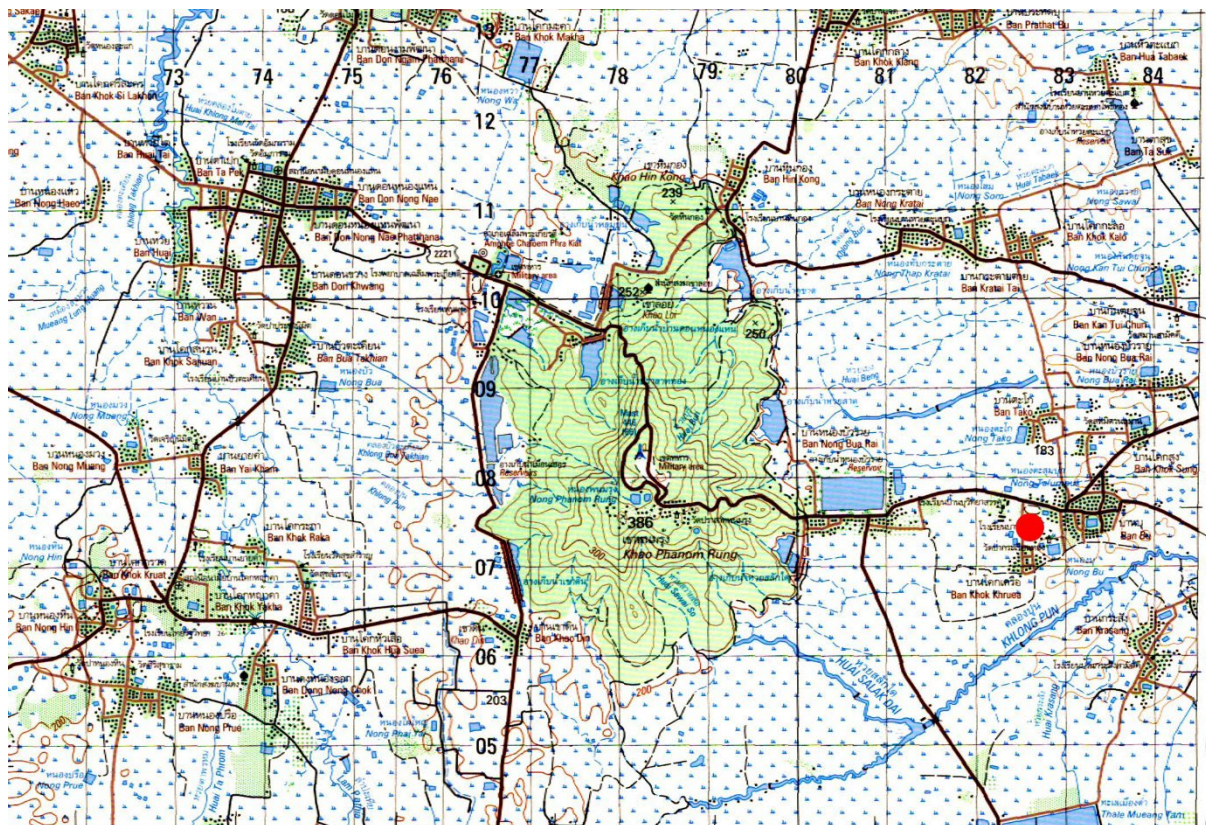
ปราสาทบ้านบุ

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

โรงเรียนบ้านบุวิทยาสรรค์ หมู่ที่ ๕ บ้านบุ ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๘๒๒๕๑.๙๘ ม. ตะวันออก ๑๖๐๗๗๒๖.๔๗ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๓๒ ลิปดา ๑.๖๔ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๘ ลิปดา ๔๕.๓๐ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอนางรอง ระวัง ๕๕๓๘ II ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทบ้านบุ

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ อาคารประธาน

อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่อด้วยศิลาแลงทั้งหลัง มีขนาดกว้าง ๕.๑ เมตร และยาว ๑๑.๕๐ เมตร ก่อด้วยศิลาแลง กรอบประตู และกรอบหน้าต่างทำด้วยศิลาทราย หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีประตูเข้า-ออกเชื่อมติดกับองค์ปรางค์ทางด้านหน้า ภายในมีแท่นวางรูปเคารพอยู่ ๑ แท่น พบชิ้นส่วนทับหลัง สลักภาพพระพุทธรูปปางสมาธิในซุ้ม เรือนแก้ว ๒ ชั้น ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันอายุการสร้างและร่องรอยการนับถือพุทธศาสนาในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ จารึกปราสาทพระขรรค์ ระบุว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ โปรดให้สร้าง “วทนิกฤหะ” หรือที่เรียกว่า บ้านมีไฟ หรือ ที่พักคนเดินทาง โดยอาคารที่ก่อสร้างโดยใช้ศิลาแลง โดยมี

แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังเดี่ยว หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก มีหน้าต่างเฉพาะผนังด้านทิศใต้ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างประกอบด้วยสองส่วน ส่วนที่อยู่ด้านหลังเป็นตัวปราสาท ประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ส่วนที่อยู่ด้านหน้าด้านทิศตะวันออกของปราสาท มีอาคารวิหาร แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งก่อสร้างเชื่อมต่อจากตัวปราสาท ไม่มีกำแพงล้อมรอบ โดยสันนิษฐานว่าอาคารดังกล่าวเป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง โดยปราสาทบ้านบุ นับเป็นที่พักคนเดินทางจุดที่ ๑๑ จาก ๑๗ จุด จากเมืองพระนครถึงเมืองพิมาย

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๒๖ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยประกาศให้ปราสาทบ้านบุ ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๓ งาน ๘๘ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๓๖ หน้า ๘๕๘ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๖

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันอาคารประธานปราสาทบ้านบุ

ภาพ สภาพปัจจุบันภายในอาคารประธาน
ปราสาทบ้านบุ

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

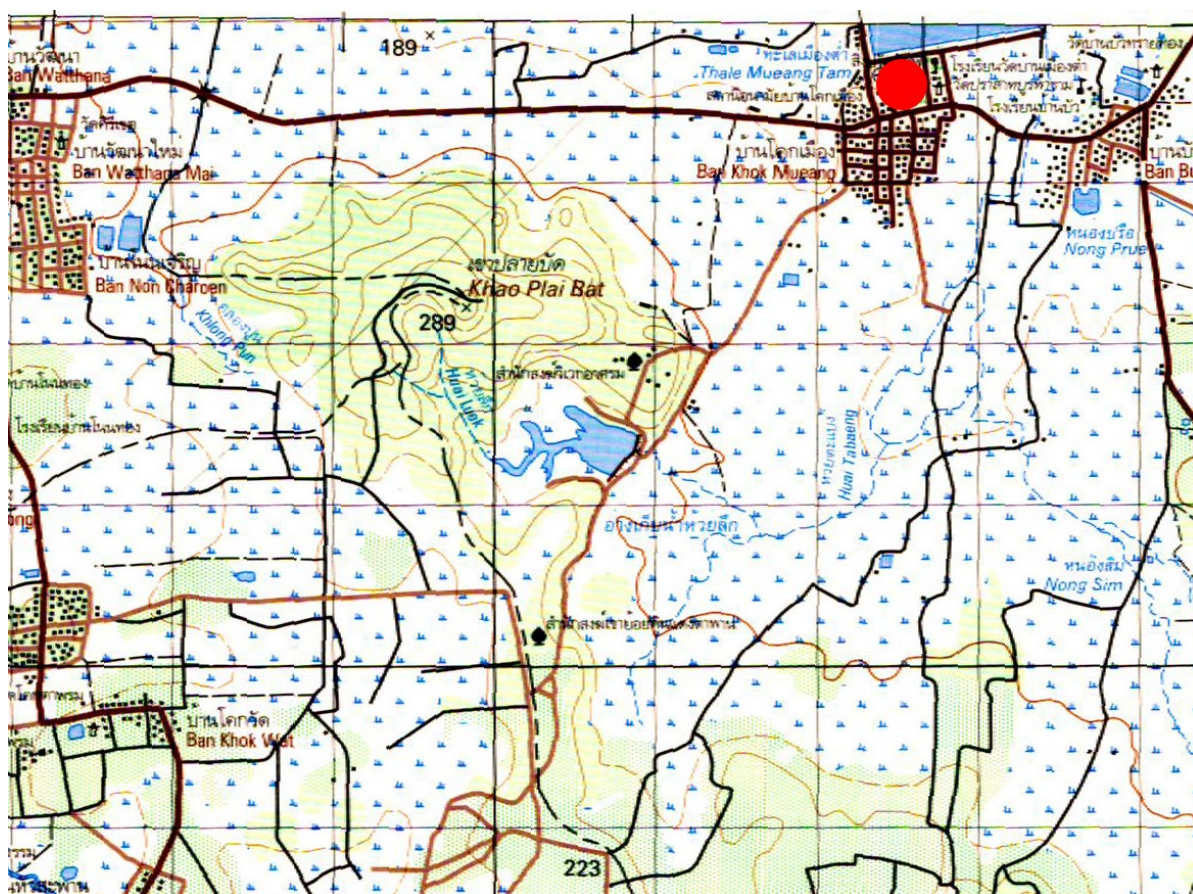
ปราสาทเมืองต่ำ

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๖ บ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๘๒๕๕๒.๐๔ ม. ตะวันออก ๑๖๐๓๕๖๓.๖๗ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๙ ลิปดา ๔๖.๓๓ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองติจูด ๑๐๒ องศา ๕๘ ลิปดา ๕๖.๕๘ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอละหานทราย
ระหว่าง ๕๕๓๗ I ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทเมืองต่ำ

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

ปราสาทเมืองต่ำ ศิลปะเขมร แบบคลัง-บาปวน เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวตามแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตก มีความกว้างประมาณ ๑๒๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๒๗ เมตร สร้างขึ้นโดยใช้วัสดุ ประเภท หินทราย ศิลาแลง และอิฐ มีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ดังนี้

๑. กลุ่มปราสาทอิฐ ๕ หลัง

โดยทั้ง ๕ หลัง ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงเดียวกัน เรียงกันเป็น ๒ แถว แถวหน้า ๒ องค์ และแถวหลัง ๒ องค์

ปราสาทประธาน ตั้งอยู่ตรงกลางของแอ่งหน้า ขนาดใหญ่กว่าปราสาทบริวาร ปัจจุบันหลงเหลือเฉพาะส่วนฐาน รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ ๗ x ๗ เมตร หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบบริเวณผนังด้านทิศเหนือ ทำให้ทราบว่า ผนังของปราสาทประธานถูกประดับด้วยปูนปั้น สำหรับลักษณะสถาปัตยกรรมของปราสาทประธานคงมีลักษณะเดียวกับปราสาทบริวาร แต่ปราสาทประธานจะมีขี้นอกมาด้านหน้าด้วย

ปราสาทบริวารแอ่งหน้า ตั้งอยู่หน้าปราสาทประธานด้านซ้ายและด้านขวา มีขนาดเท่ากัน คือกว้างและยาว ๕ x ๕ เมตร ผนังส่วนฐานขึ้นไปเป็นส่วนเรือนธาตุซึ่งก่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีประตูทางเข้า-ออก เฉพาะทิศตะวันออก ผนังด้านอื่น ๆ ก่อทึบเป็นประตูหลอก ผนังเรือนธาตุเป็นส่วนหลังคาหรือส่วนยอด ซ้อนขึ้นไปลดหลั่นกันรวม ๕ ชั้น แต่ปัจจุบันพังทลายเหลือเพียง ๒ ชั้น สำหรับยอดบนสุดประดับด้วยบัตียอดแกะสลักเป็นรูปกลีบบัว โดยบัตียอดของปราสาทประธานมีขนาดใหญ่ที่สุด

ปราสาทบริวารแอ่งหลัง มีลักษณะเดียวกับปราสาทบริวารแอ่งหน้า ด้านขวา มีขนาดเท่ากัน คือกว้างและยาว ๔ x ๔ เมตร

๒. โคปุระและกำแพงแก้ว

โคปุระก่อด้วยหินทรายอยู่ในแนวตรงกับซุ้มประตูระเบียงคตทั้ง ๔ ด้าน ซุ้มประตูของกำแพงแก้วมีลักษณะแตกต่างกันไม่มากนัก กล่าวคือ ซุ้มประตูทางด้านทิศตะวันออก-ตะวันตก จะซีกปีกกาจากห้องกลางทั้ง ๒ ข้าง มีประตูและบันไดขึ้น-ลง ทั้งห้องกลางและปีกของซุ้มประตูที่ต่อเนื่องออกไป ในขณะที่ซุ้มประตูทางด้านทิศเหนือ-ใต้ มีการซีกปีกกาออกไปทั้ง ๒ ข้างเช่นเดียวกัน แต่มีประตูและบันไดขึ้น-ลงเฉพาะห้องกลางเท่านั้น

กำแพงแก้วปราสาทเมืองต่ำก่อด้วยศิลาแลง สูงประมาณ ๒.๗ เมตร มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ ๑๒๐ เมตร และยาวประมาณ ๔๕ เมตร บนสันกำแพงทำเป็นร่องยาวสำหรับวางแท่งหินทรายเจาะรูเพื่อปักบราลี

๓. สระน้ำ

จากกำแพงแก้วมีลานกว้างที่มุมทั้ง ๔ สระ มีสระน้ำเป็นรูปตัวแอล (L) ที่วางระหว่างสระเป็นทางเดินในแนวตรงกับซุ้มประตูระเบียงคต และซุ้มประตูกำแพงแก้ว สระทั้ง ๔ สระ กรุผนังด้วยศิลาแลง เรียงเป็นขั้นบันไดสอกลงไปถึงกันสระ ขอบบนสุดสลักหินทรายเป็นลำตัวพญานาคทอดตัวไปตามแนวขอบสระโดยชูคอแผ่พังพานที่มุมสระ พญานาคมี ๕ เศียร ไม่มีเครื่องประดับหรือรัศมี และสลักส่วนหางไว้ที่เสาซุ้มประตูลงบันไดทำน้ำ ทั้ง ๒ ด้าน

๔. บรรณาลัย

มีจำนวน ๒ หลัง สร้างด้วยอิฐบนฐานศิลาแลง ในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของกลุ่มปราสาทอิฐ ๕ หลัง

๕. บาราย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือขนานกับปราสาทเมืองต่ำ วางตัวตามแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตก มีขนาด ๕๐๐ x ๑,๐๕๐ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ ๑๖

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอตะลุง ตำบลจรเข้มาก (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ ปราสาทเมืองต่ำ มีเนื้อที่ ๕๓๘ ไร่ ๒ งาน ๑ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๘๓ ง หน้า ๙ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันสระน้ำมีสระน้ำเป็นรูปตัวแอล (L) ปราสาทเมืองต่ำ

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทเมืองต่ำ

ภาพ สภาพปัจจุบันโคปุระทางเข้าด้านทิศตะวันออก

ภาพ สภาพปัจจุบันสระน้ำภายในปราสาทเมืองต่ำ

ภาพ สภาพปัจจุบันบารายปราสาทเมืองต่ำ

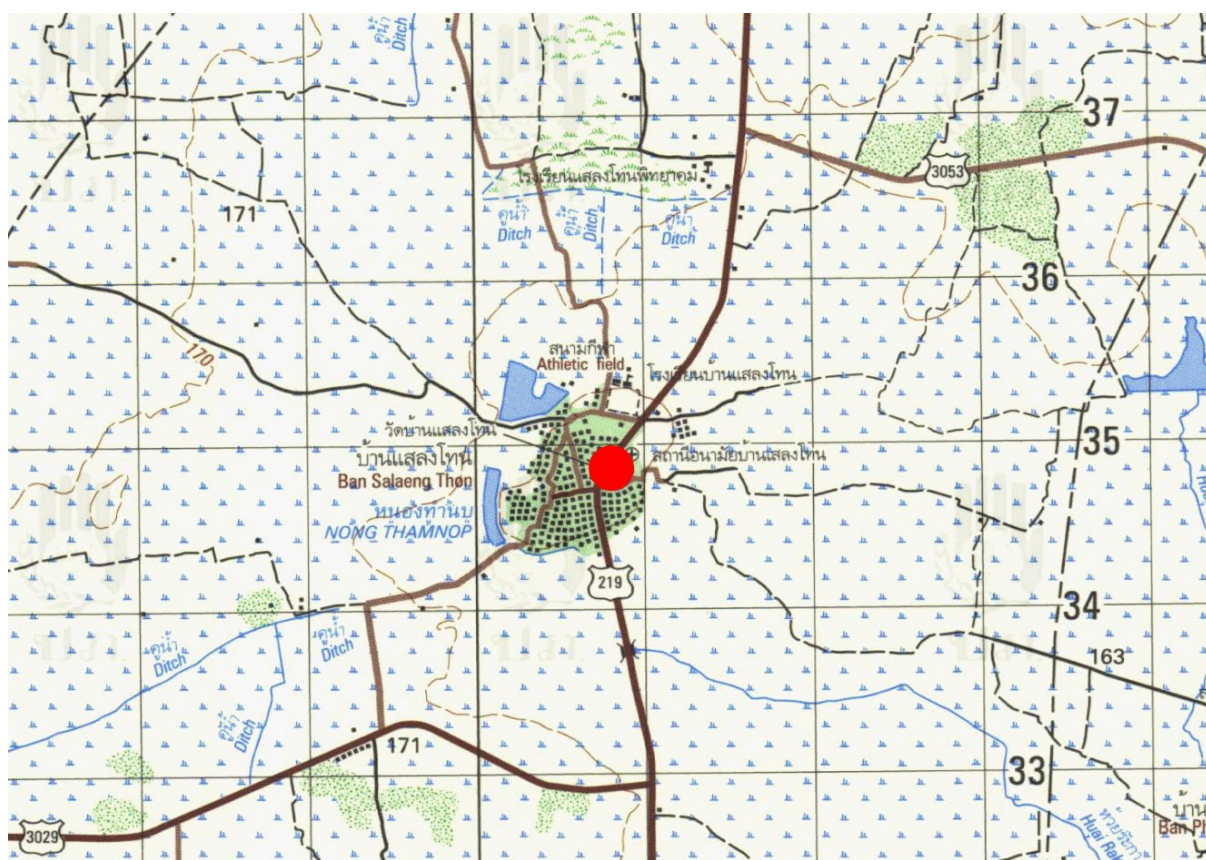
ศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมื่อยะตา)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

ภายในชุมชนโบราณบ้านแสลงโทน หมู่ที่ ๓ บ้านแสลงโทน ตำบลแสลงโทน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘ P ๒๕๐๘๓๐.๐๐ ม. ตะวันออก ๑๖๓๔๙๓๔.๐๐ ม.เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๔๖ ลิปดา ๔๙.๑๖ ฟลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๓ องศา ๐๓ ลิปดา ๒๓.๙๙ ฟลิปดาตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ จังหวัดบุรีรัมย์ ราว ๕๕๓๘ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมื่อยะตา)

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

ศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมื่อยะตา) อยู่ในสภาพพังทลาย เหลือเพียงซากเนินโบราณสถาน มีก้อนศิลาแลงอยู่ทั่วไป ชาวบ้านจึงได้สร้างอาคารไม้คลุม เพื่อเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับเคารพบูชา ภายในศาลไม่ปรากฏโบราณวัตถุ

ปัจจุบันอยู่ในสภาพพังทลาย ยังไม่มีการขุดตรวจศึกษาแต่อย่างใด สิ่งสำคัญในโบราณสถานคือ ซากเนินโบราณสถาน ๑ แห่ง โบราณสถานนี้ตั้งอยู่ในชุมชนโบราณบ้านแสลงโทน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีคูน้ำ

คันดินล้อมรอบทรงเกือบกลม จากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกมีความยาว ๘๙๐ เมตร จากทิศเหนือไปยังทิศใต้มีความกว้าง ๖๔๐ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ศาลปู่เจ้าหรือกระท่อมเมืงะตา อำเภอดง ตำบลบ้านไทร (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙

๑๒. ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองปล่อง

๑๓. เมืองแฝก อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง

๑๔. กุฏิฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๑๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๑๖. เมืองไทรอ้อ อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว

๑๗. เขาคุม อำเภอนางรอง ตำบลหรรพราย

๑๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๑๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๒๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๒๑. กู่สวนแตง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๒๒. กุฏิฤาษี อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๒๓. ปราสาทละดนม อำเภอคตุง ตำบลจันตุ้ม

๒๔. ปราสาทถมอ อำเภอคตุง ตำบลบังกู

๒๕. ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอคตุง ตำบลจรเข้มาก

๒๖. สระเพดง อำเภอคตุง ตำบลจรเข้มาก

๒๗. กุฏิฤาษี อำเภอคตุง ตำบลจรเข้มาก

๒๘. ศาลปู่เจ้าหรือกระท่อมเมืงะตา อำเภอคตุง ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมื่อยะตา)

ภาพ สภาพปัจจุบันภายในศาลปู่เจ้า (กระท่อมเมื่อยะตา)

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำ คั่นดิน ชุมชนโบราณบ้านแสงทอง

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำ คั่นดิน ชุมชนโบราณบ้านแสงทอง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิพา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษามุมชนโบราณผ่านทาง
ภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “แสงโตน” รหัส ๒๖-๔๓ ทะเบียน บร.๒๕๑๐๑๖๓๔๔

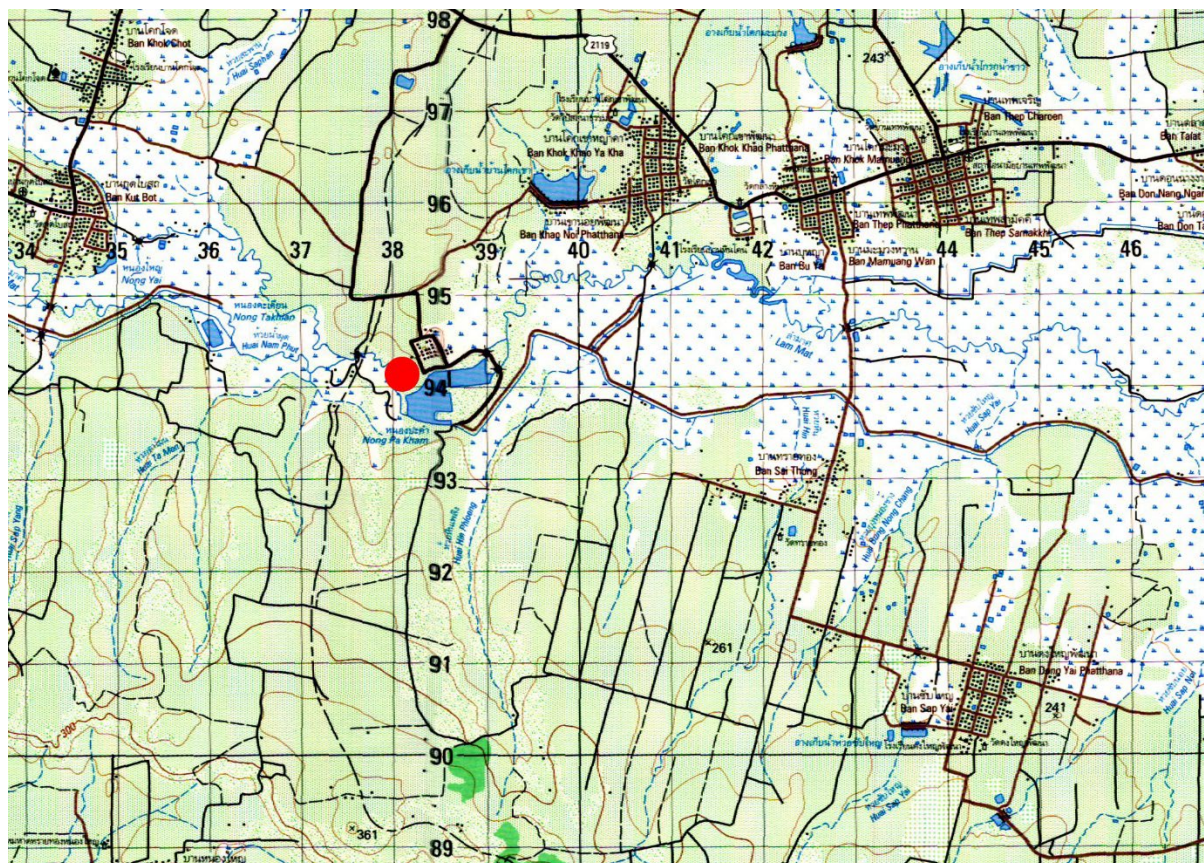
ถ้าเปิดทอง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๕ บ้านบุหญ้า ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๓๘๒๒๑.๑๕ ม. ตะวันออก ๑๕๕๓๙๘๖.๖๑ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๔ ลิปดา ๒๐.๙๑ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๓๔ ลิปดา ๒๐ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอปะคำ ระวัง ๕๕๓๗ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานถ้าเปิดทอง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ จารึกถ้าเปิดทอง

จารึกมีเนื้อหาเป็นการประกาศเกียรติคุณของพระเจ้ามเหศวรธรรม (พระเจ้าจิตรเสน) พบทั้งบริเวณด้านนอกและด้านใน จารึกที่พบที่ถ้าเปิดทองนี้ จำแนกออกได้เป็น ๓ แห่ง คือ จารึกแห่งที่ ๑ อยู่ภายในถ้า โดยทางหอสมุดแห่งชาติกำหนดเรียกว่า “จารึกถ้าเปิดทองด้านใน บร. ๓” จารึกแห่งที่ ๒ อยู่บริเวณผนังถ้า ด้านนอก โดยทางหอสมุดแห่งชาติกำหนดเรียกว่า “จารึกถ้าเปิดทองด้านนอก บร. ๔” และจารึกแห่งที่ ๓ ก็อยู่บริเวณผนังถ้าด้านนอกเช่นเดียวกันกับจารึกแห่งที่ ๒ โดยทางหอสมุดแห่งชาติกำหนดเรียกว่า “จารึกผนังถ้า เปิดทอง บร. ๕”

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้
ถ้ำเปิดทอง อำเภอนางรอง ตำบลประคำ (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒
หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘	ราชกิจจานุเบกษา	วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘
๓๐.	เมืองประคำ อำเภอท่าตะโก	ตำบลโคกเคี้ยว
๓๑.	เมืองอโยธยาศรี อำเภอท่าตะโก	ตำบลสำโรงไชย
๓๒.	โคกพระยาเฝ้าเจ้า อำเภอท่าตะโก	ตำบลสำโรงไชย
๓๖. <u>จังหวัดนนทบุรี</u>		
๑.	วัดเขมาภิรตาราม อำเภอนนทบุรี	ตำบลบางตะนาวศรี
๒.	วัดปรมัยยิกาวาส อำเภอนนทบุรี	ตำบลเกาะเกร็ด
๓๗. <u>จังหวัดบุรีรัมย์</u>		
๑.	ปราสาทบ้านกระโดง อำเภอเมือง	ตำบลโนนเมือง
๒.	ปราสาทหนองหงส์ อำเภอนางรอง	ตำบลประคำ
๓.	ถ้ำเปิดทอง อำเภอนางรอง	ตำบลประคำ
๔.	ปราสาทโคกประสาธ อำเภอนางรอง	ตำบลประคำ
๕.	ปราสาทประคำหรือตาคำ อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๖.	ปราสาทหนองตาดี อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๗.	ปราสาทเขาฉะเชิงเทรา อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๘.	ปราสาทหนองผึ่งกา อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๙.	ปราสาทเขยปราสาท อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๑๐.	ปราสาทสระตะโก อำเภอนางรอง	ตำบลชุมแสง
๑๑.	วัดตะวันตกนางรอง อำเภอนางรอง	ตำบลนางรอง

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันจารึกถ้ำเปิดทอง

ภาพ สภาพปัจจุบันจารึกถ้ำเปิดทอง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

-

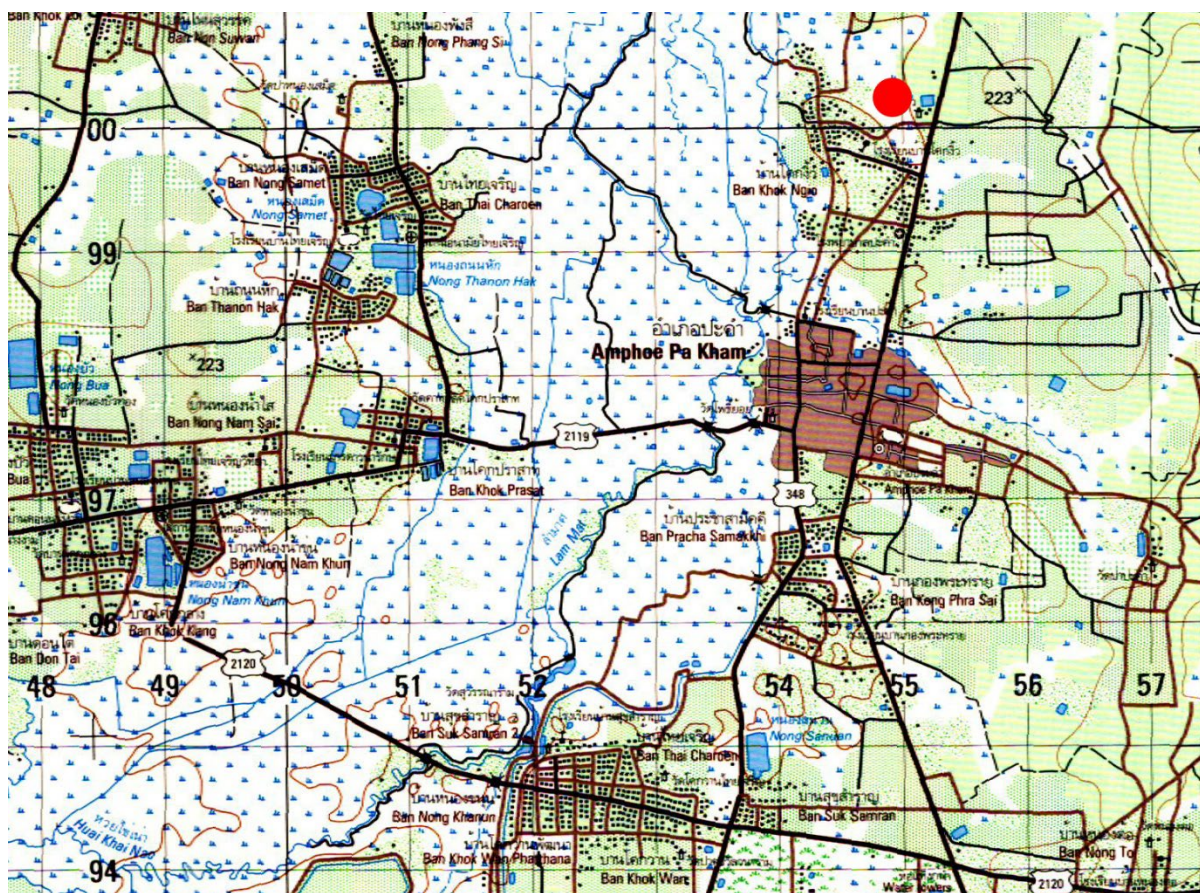
ปราสาทโคกปราสาท (ปราสาทบ้านโคกจั่ว)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

วัดโคกจั่ว หมู่ที่ ๓ บ้านโคกจั่ว ตำบลปะคำ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๕๕๐๖๐.๐๖ ม. ตะวันออก ๑๖๐๐๑๙๗.๔๕ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๗ ลิปดา ๔๘.๔๖ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองติจูด ๑๐๒ องศา ๔๓ ลิปดา ๓๙.๘๖ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอปะคำ ระวัง ๕๕๓๗ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทโคกปราสาท (ปราสาทบ้านโคกจั่ว)

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ปรangk์ประธาน

ปราสาทประธานของโบราณสถานปราสาทโคกปราสาท (ปราสาทโคกจั่ว) มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเพิ่มมุมหรือยกเก็จ ขนาดกว้างด้านละ ๕.๕ เมตร และมีมุขยื่นออกมาทางทิศตะวันออก ปราสาทประธานมีความสูงจากยอดถึงฐาน ๙.๖๐ เมตร ส่วนฐานปราสาทก่อด้วยศิลาแลง ขนาดกว้าง ๗ ยาว ๑๑ เมตร สูงประมาณ ๑.๕ เมตร เรือนธาตุก่อด้วยศิลาแลงที่บสามด้าน เรือนธาตุด้านทิศตะวันออกสร้างมุขและประตู

ทางเข้าสู่ห้องครรภคฤหะ ซึ่งมีขนาดกว้าง ๒.๕ และยาว ๒.๖ เมตร กรอบประตู ทับหลัง และเสาประดับกรอบประตู นำหินที่ทอกลงประกอบมาประกอบขึ้นใหม่ พร้อมเสริมหินทรายใหม่ทดแทนส่วนที่ขาดหาย สำหรับประตูหลอกของเรือนธาตุอีก ๓ ด้าน ใช้การก่อศิลาแลงเป็นเหมือนช่องประตู แต่ยังไม่มีการสลักลวดลายใด ๆ

๓.๒ บรรณาลัย

วิหารหรือบรรณาลัย มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง ๔ และยาว ๘ เมตร วิหารตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของปราสาทประธาน หันหน้าทางทิศตะวันตกเข้าหาปราสาทประธาน เนื่องจากด้านหลังวิหารทิศตะวันออกตั้งประชิดกับกำแพง ห้องภายในวิหารมีขนาดกว้าง ๒.๒ และยาว ๕.๕ เมตร และปูพื้นด้วยศิลาแลง พื้นวิหารด้านทิศตะวันออกมีการเรียงอิฐเป็นกรอบสี่เหลี่ยม สันนิษฐานว่าเป็นฐานของแท่นประดิษฐานรูปเคารพ แผนผังวิหารด้านทิศใต้มีหน้าต่าง ๑ บาน ขนาดกว้าง ๖๕ และสูง ๘๕ เซนติเมตร มีการนำหินจากปราสาทหลังอื่นมามาก่อวิหารหลังนี้ ดังพบกรอบประตูหินทราย และกรอบหน้าต่างหินทรายถูกนำมาก่อรวมกับศิลาแลงเป็นผนังวิหาร ประตูทางเข้าเหลือเพียงกรอบประตูหินทรายด้านล่างขึ้นเดียว

๓.๒ โคปุระ

โคปุระ หรือซุ้มประตูทางเข้าเป็นทางเข้าหลักของโบราณสถานปราสาทโคกปราสาท (ปราสาทโคกจั่ว) อยู่ในแนวแกนเดียวกันกับปราสาทประธานทางด้านหน้าทิศตะวันออก โคปุระมีขนาดกว้าง ๑๑ และยาว ๑๒ เมตร ผังอาคารเป็นรูปกากบาทไม่เท่ากัน ภายในแบ่งออกเป็น ๔ ห้อง คือห้องตรงกลาง และห้องมุขในแต่ละด้าน ยกเว้นด้านทิศตะวันตกไม่มีห้องมุข และมีขนาดเล็กกว่าทิศอื่น ๆ ห้องมุขทิศตะวันออกมีขนาดกว้าง ๑ และยาว ๑.๙ เมตร ห้องมุขทิศเหนือมีขนาดกว้าง ๑.๑ และยาว ๒ เมตร ห้องมุขทิศใต้มีขนาดกว้าง ๑ และยาว ๑.๙ เมตร และมีหน้าต่าง ๑ บาน ที่ผนังทิศใต้ ซึ่งปรากฏเพียงกรอบหน้าต่างล่างขึ้นเดียว ห้องโถงกลางของโคปุระนั้นมีผังเป็นรูปกากบาทขนาดกว้างด้านละ ๒.๑ เมตร พื้นภายในปูด้วยศิลาแลง กรอบประตูมุขโคปุระด้านทิศตะวันออกมีสภาพสมบูรณ์ครบ ๔ ด้าน ส่วนกรอบประตูที่เหลือมีเพียง ๓ ด้าน ไม่มีกรอบประตูด้านบนและกรอบประตูด้านข้างยังชำรุดหักพัง

๓.๓ กำแพงแก้ว

กำแพงแก้วก่อด้วยศิลาแลง โดยก่อต่อจากผนังห้องมุขทิศเหนือและห้องมุขทิศใต้ของโคปุระ ล้อมรอบปราสาทประธาน และวิหารไว้ภายใน กำแพงแก้วมีผังเป็นสี่เหลี่ยม ขนาดกว้าง ๒๔ และยาว ๓๕ เมตร กำแพงแก้วด้านทิศตะวันออกฝั่งทิศใต้ เจาะช่องประตูทางเข้าใกล้กับโคปุระ โดยปรากฏเพียงกรอบประตูด้านล่างสลักจากหินทราย ความกว้าง ๙๗ เซนติเมตร ไม่พบกรอบประตูด้านข้างและด้านบน

๓.๔ สระน้ำ

สระน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้าง ๑๔ และยาว ๑๖ เมตร ขอบสระกรุด้วยศิลาแลงเรียงเป็นชั้น ๆ ถึง ๑๒ ชั้น ความลึกของขอบสระประมาณ ๓ เมตร ที่ก้นสระน้ำท่อนไม้ใหม่มากรุขอบไว้ทั้ง ๔ ด้าน ตรงกลางสระมีท่อนไม้ของเดิมปักไว้ การบูรณะได้เรียงประกอบหินเดิมและเสริมศิลาแลงใหม่ ทำให้สระน้ำมีรูปลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าสมบูรณ์

๓.๕ บาราย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของปราสาท ระยะห่างประมาณ ๖๐ เมตร มีขนาดกว้าง ๘๐ เมตร และยาว ๑๐๐ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร พุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๑)

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ ปราสาทโคกปราสาท อำเภอนางรอง ตำบลประคำ (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ ปราสาทโคกปราสาท หรือปราสาทบ้านโคกจั่ว มีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๓ งาน ๘๗ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๓๖ หน้า ๘๗๕ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๖

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทโคกปราสาท (ปราสาทบ้านโคกจั่ว)

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ. ๒๕๐๒ กรมศิลปากร โดยนายมานิต วัลลิโภดม ภันฑารักษ์เอก หัวหน้าคณะสำรวจ นายจำรัส เกียรติก้อง หัวหน้าแผนกสำรวจ กองโบราณคดี และคณะ ดำเนินการสำรวจโบราณสถานปราสาทบ้านปราสาท (ปราสาทหินบ้านโคกจั่ว) ภายใต้โครงการการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. ๒๕๒๘ Étienne Aymonier สำรวจเจดีย์ที่บ้านปะคำ พบศิลาจารึกทรงแท่งสี่เหลี่ยมมีจารึก ๔ ด้าน เป็นจารึกสันสกฤต จารึกหลักนี้คงจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เนื่องจากเริ่มต้นด้วย “นโม วุทธาย”

พ.ศ. ๒๕๔๗ – ๒๕๔๘ Étienne Lunet de Lajonquiere สำรวจวัดปะคำ พบศิลาจารึกที่ Aymonier เคยสำรวจไว้ พร้อมสันนิษฐานว่าเป็นจารึกที่มีเนื้อหาเหมือนจารึกชายพอง

พ.ศ. ๒๕๔๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จตรวจราชการมณฑลอุดร ทรงนำศิลาจารึกมาจากด้านปะคำ แขวงเมืองนางรอง จารึกหลักนี้เป็นจารึกอโรคยาศาลและน่าจะเป็นจารึกหลักเดียวกับที่ Aymonier กับ Lunet de Lajonquiere เคยสำรวจที่บ้านปะคำ

พ.ศ. ๒๕๐๒ กรมศิลปากรทำการสำรวจโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๔ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการขุดแต่งและบูรณะ

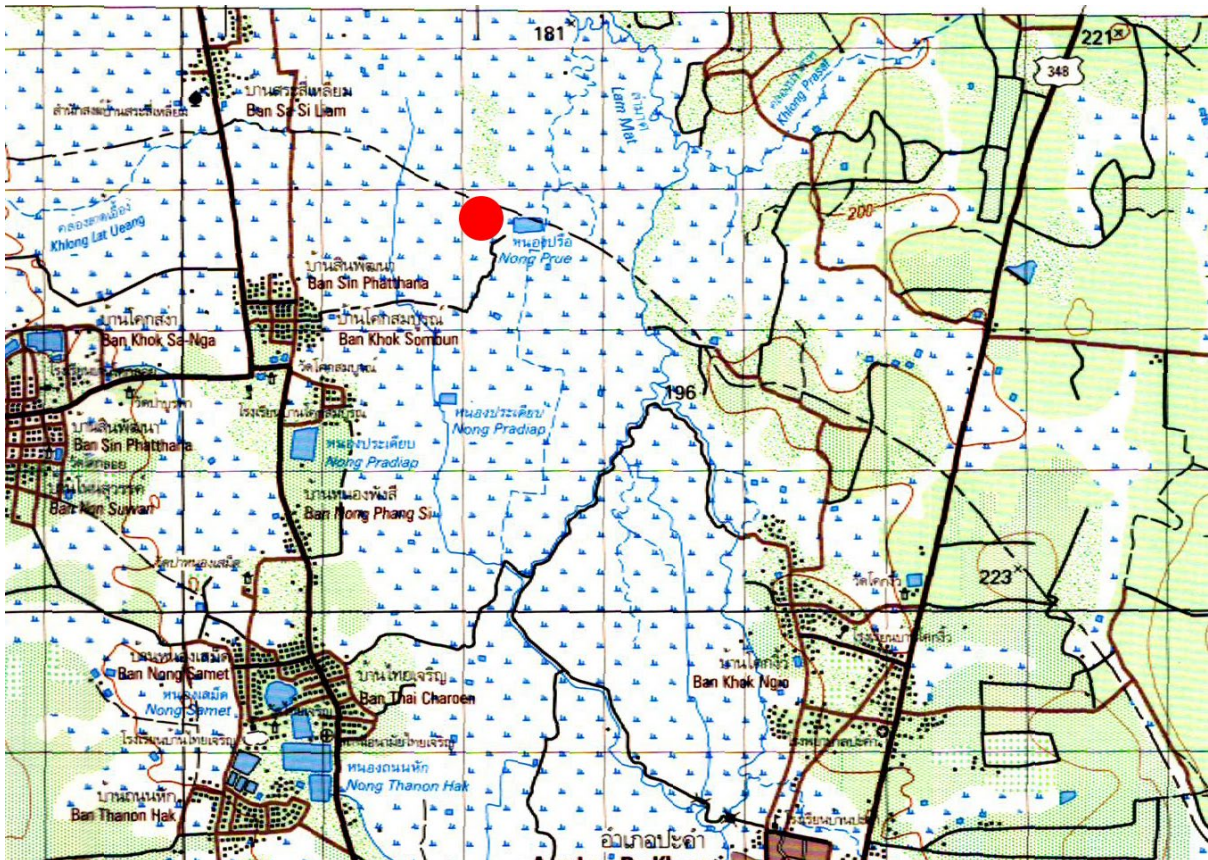
ปราสาทหนองตาสี (ตาดำ)

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๑๑ บ้านสินพัฒนา ตำบลไทยเจริญ อำเภอประคำ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๕๒๒๓๑.๒๗ ม. ตะวันออก ๑๖๐๒๓๓๔.๒๓ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๙ ลิปดา ๑๐.๐๔ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองติจูด ๑๐๒ องศา ๔๒ ลิปดา ๔.๕๙ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอประคำ ระวัง ๕๕๓๗ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทหนองตาสี

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ ปราสาทประธาน

ปราสาทประธานจำนวน ๑ หลัง ปัจจุบันอยู่ในสภาพพังทลาย

๓.๒ โคปุระ

มีเฉพาะด้านทิศตะวันออกซึ่งเป็นทางเข้าหลัก ปัจจุบันอยู่ในสภาพพังทลาย

๓.๓ กำแพงแก้ว

อยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กำแพงแก้วด้านทิศใต้ ปรากฏร่องรอยการก่อสร้างห้องในแผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า

๓.๓ คูน้ำรูปตัวยู (U)

คูน้ำรูปตัวยูเว้นทางเข้าเฉพาะด้านทิศตะวันออก ปัจจุบันหลงเหลือร่องรอยคูน้ำไม่ชัดเจน

๓.๔ บาราย

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของปราสาทประธาน ระยะห่างประมาณ ๘๐ เมตร มีขนาดกว้าง ๑๒๐ เมตร และยาว ๒๑๐ เมตร

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทหนองตาสี่ อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

พ.ศ.๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาทหนองตาสี่ ตำบลไทยเจริญ กิ่งอำเภอประคำ (ขณะนั้น) มีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๓ งาน ๒๕ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๗๒ หน้า ๔๐ ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทหนองตาสี่ ถ่ายจากด้านทิศใต้

ภาพ สภาพปัจจุบันภายในเขตกำแพงแก้วปราสาทหนองตาสี่

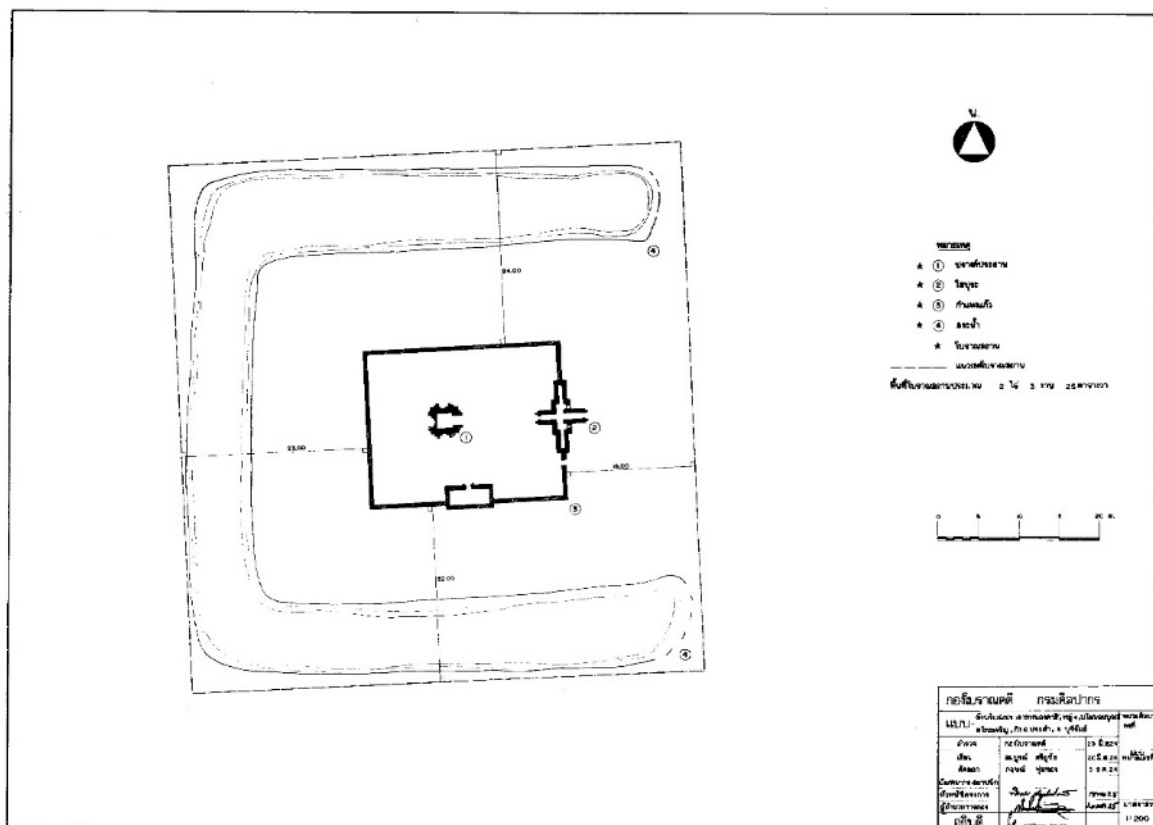

ภาพ สภาพปัจจุบันห้องที่ก่อติดกับแนวกำแพงแก้วด้านทิศใต้

ภาพ สภาพปัจจุบันบารายปราสาทหนองตาสี่

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๐๒ กรมศิลปากร โดยนายมานิต วัลลิโภดม ภัณฑารักษ์เอก หัวหน้าคณะสำรวจ นายจำรัส เกียรติก้อง หัวหน้าแผนกสำรวจ กองโบราณคดี และคณะ ดำเนินการสำรวจโบราณสถานปราสาทหนองตาฮีญ ภายใต้โครงการการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

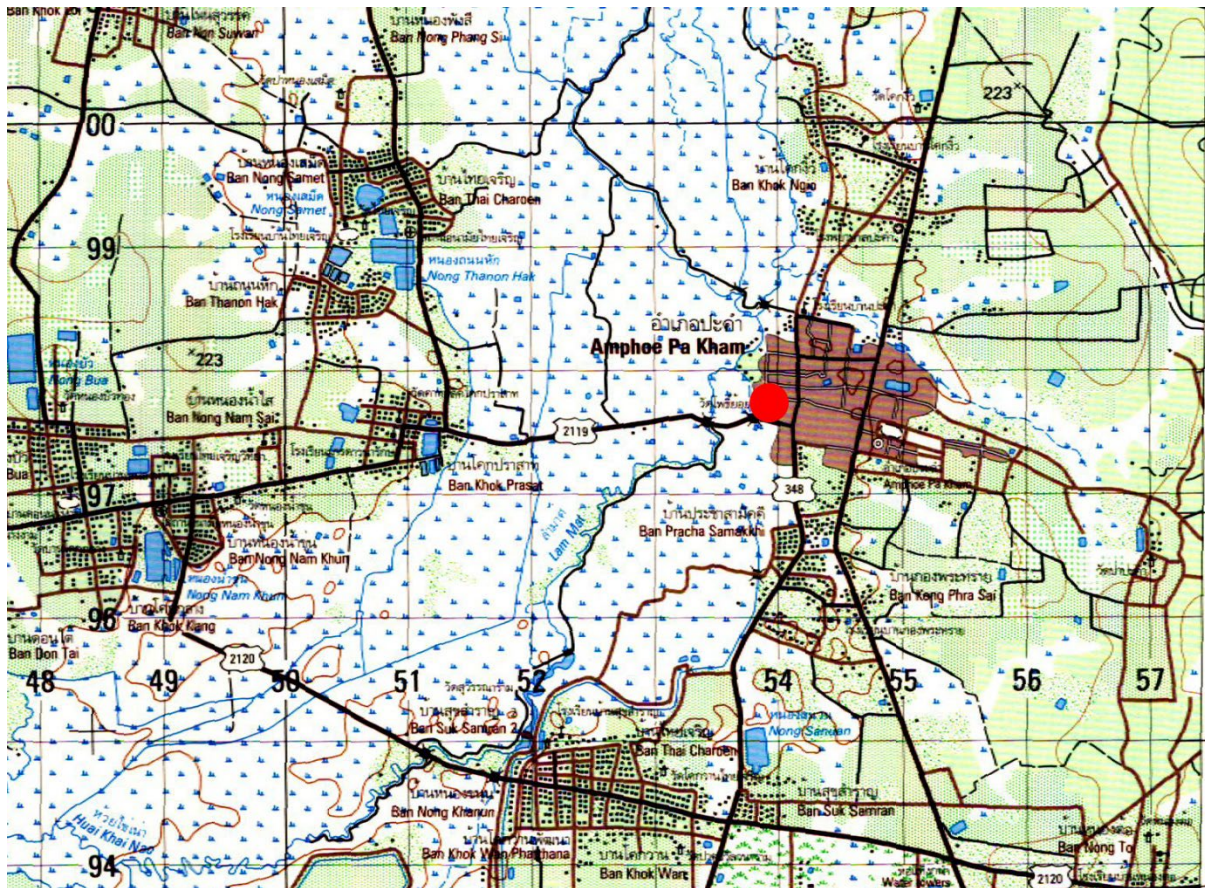
วัดโพธิ์ย้อย

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๑ บ้านปะคำ ตำบลปะคำ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๕๓๙๓๒.๕๗ ม. ตะวันออก ๑๕๙๗๖๓๓.๔๕ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๒๖ ลิปดา ๒๔.๗๑ ฟลิปดา เหนือ และเส้นลองติจูด ๑๐๒ องศา ๔๓ ลิปดา ๓.๐๘ ฟลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอปะคำ ระวัง ๕๕๓๗ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานวัดโพธิ์ย้อย

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

๓.๑ อุโบสถ

อุโบสถก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๔ มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมรูปแบบศิลปะพื้นถิ่น ก่อสร้างด้วยไม้ ขนาด ๔ ห้อง กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๗ เมตร บริเวณฐานก่อด้วยศิลาแลงเรียงกันสูงจากพื้นดิน ประมาณ ๑ เมตร ฉาบปูนที่ผิวด้านนอก อาคารวางตัวในแนวแกนตะวันตก-ตะวันออก ที่ด้านสกัดของอาคาร ทำเป็นประตูด้านละ ๑ ช่อง ส่วนด้านแปมีช่องหน้าต่างด้านละ ๔ ช่อง มุงหลังคาด้วยสังกะสี มีการแกะสลัก บริเวณเหนือกรอบประตู เหนือกรอบหน้าต่าง และหน้าบันของอาคาร ปัจจุบันอุโบสถแห่งนี้อยู่ในสภาพชำรุด

พังทลาย ไม่ได้ใช้ประกอบพิธีสังฆกรรม เนื่องจากทางวัดได้ก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้นทางด้านใต้ของอุโบสถเก่า

๓.๒ โบราณวัตถุ

บริเวณอุโบสถพบโบราณวัตถุหลายรายการ ได้แก่ ใบเสมา หลักหิน แผ่นหินจารึก ทับหลัง ซึ่งบางรายการสันนิษฐานว่านำมาจากโบราณสถานในวัฒนธรรมเขมรที่อยู่ใกล้เคียง กำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

๔. การกำหนดอายุสมัย

๔.๑ อุโบสถ

วัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ รูปแบบศิลปะพื้นถิ่น อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ตอนปลาย

๔.๒ โบราณวัตถุรอบอุโบสถ

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยประกาศให้วัดโพธิ์น้อย บ้านปะคำ ตำบลปะคำ อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีเนื้อที่ ๙ ไร่ ๑ งาน ๕๓ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๘๓ ง หน้า ๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันวัดโพธิ์น้อย

ภาพ สภาพปัจจุบันวัดโพธิ์น้อย

ภาพ ตัวอย่างหลักหินในวัฒนธรรมเขมร ที่ถูกนำมาปักเป็นเสาารอบอุโบสถ

ภาพ สภาพทับหลังที่ถูกนำมาประดับไว้บริเวณฐานชุกชีของอุโบสถ

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

ห้วยเตยซึ่งไหลมาจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ สันนิษฐานว่าคูเมืองชั้นในเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานระยะแรก ขณะที่คูเมืองชั้นนอกเป็นพื้นที่ขยายเมื่อชุมชนมีการขยายตัว

จากการสำรวจทางโบราณคดีพบร่องรอยแนวคันดินเชื่อมต่อกับคูเมืองทางทิศเหนือและทิศใต้ โดยสันนิษฐานว่าเป็นแนวถนนโบราณที่เชื่อมระหว่างเมืองโบราณกับชุมชนใกล้เคียง หรือเป็นแนวคันดินที่ใช้ประโยชน์ด้านชลประทาน นอกจากนี้ยังพบหลักฐานประเภทตะกรันหรือขี้แร่ (slag) กระจายอยู่ทั่วไป

สภาพปัจจุบันของเมืองโบราณพุทไธสงยังปรากฏร่องรอยของคูน้ำคันดินชัดเจน มีการใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่อาศัยของราษฎรและสถานที่ราชการ บริเวณโดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

๔. การกำหนดอายุสมัย

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยเหล็ก อายุราว ๒,๓๐๐ ปีมาแล้ว และมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเรื่อยมาในยุคประวัติศาสตร์ทราบจนปัจจุบัน

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๔๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยประกาศให้โบราณสถานเมืองพุทไธสง บ้านพุทไธสง ตำบลพุทไธสง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีเนื้อที่ประมาณ ๖๐๖ ไร่ ๑ งาน ๓๖ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนพิเศษ ๑๑๙ ง หน้า ๑ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๔๙๘ แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสูงเมืองพุทไธสง

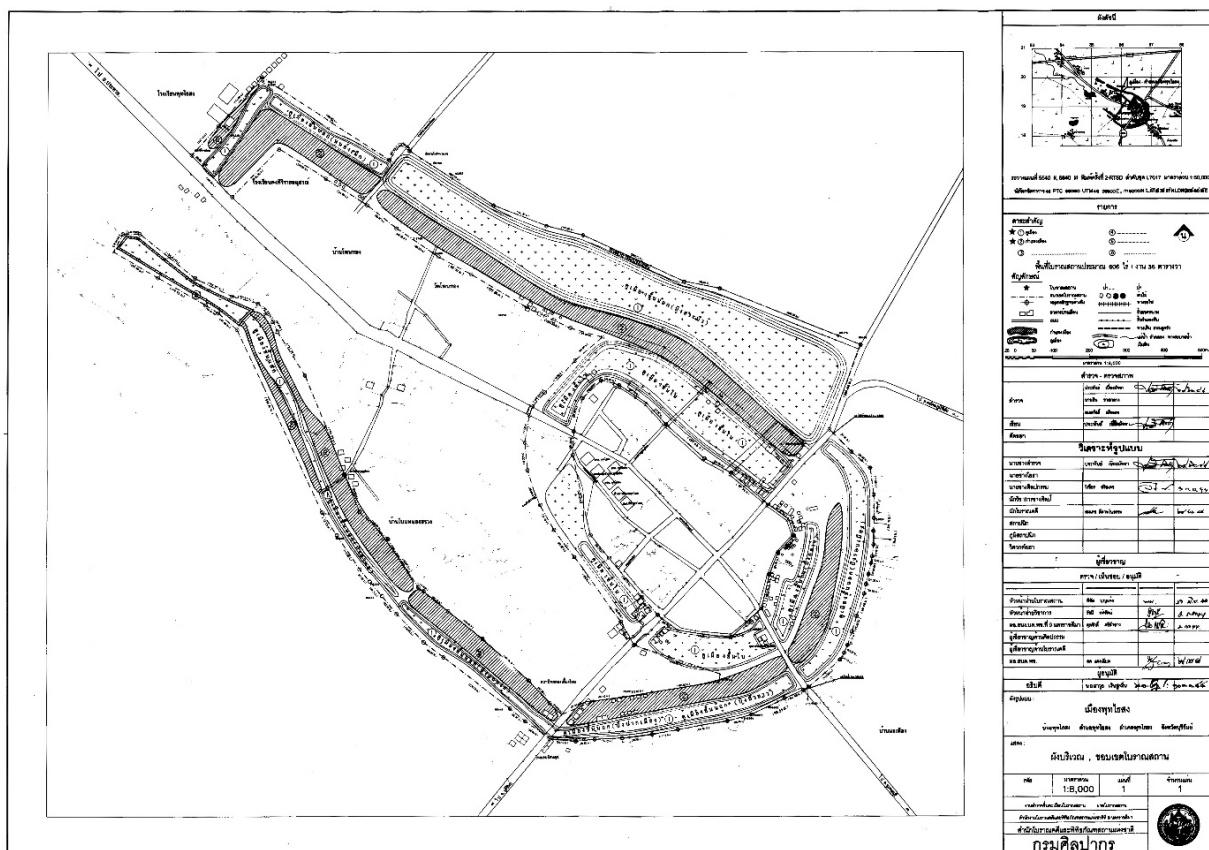

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำคันดินเมืองพุทไธสง

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำคันดินเมืองพุทไธสง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๐๒ กรมศิลปากร โดยนายมานิต วัลลิโภดม ภัณฑารักษ์เอก หัวหน้าคณะสำรวจ นายจำรัส เกียรติก้อง หัวหน้าแผนกสำรวจ กองโบราณคดี และคณะ ดำเนินการสำรวจโบราณสถานเมืองพุทไธสง ภายใต้โครงการการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ.๒๕๒๔-๒๕๒๗ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “พุทไธสง” รหัส ๒๖-๒๙ ทะเบียน บร.๒๘๖๐๑๗๑๙๐

พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๓๔ หน่วยศิลปากรที่ ๖ นครราชสีมา ดำเนินการขุดลอกคูเมืองบางส่วน

พ.ศ.๒๕๔๐ และ ๒๕๔๔ ฝ่ายวิชาการ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา (ปัจจุบันคือ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดีบริเวณคูเมือง

ผนังอุโบสถ ด้านทิศตะวันตก เขียนภาพจิตรกรรมเป็นภาพนรกขุมต่าง ๆ หากทำบาปในเรื่องใด ก็จะได้รับกลงโทษด้วยวิธีต่างกันไป โดยมีบุคคลสำคัญ ได้แก่ ๑. พระมัลลย์ ลงมาโปรดสัตว์นรกอยู่บริเวณ กลางภาพ และ ๒. พระยายม ซึ่งประทับอยู่ในวิมานพร้อมบริวาร อยู่บริเวณด้านขวามือของภาพ

บริเวณประตูทางเข้ามีการปั้นประติมากรรมนูนต่ำรูปยักษ์ จำนวน ๔ ตน มีหน้าที่ปกป้อง รักษาอุโบสถหลังนี้ และบริเวณกรอบหน้าต่างปั้นปูนปั้นเป็นรูปพญานาค จำนวน ๒ ตัว หันหลังให้กัน วางตัว ไปตามแนวกรอบหน้าต่าง ปลายหางพันกันเป็นยอด

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมล้านช้าง อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๕

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๓๙ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดิน โบราณสถาน โดยประกาศให้โบราณสถานวัดบรมคงคา ตำบลบ้านแขวง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีพื้นที่ประมาณ ๘๑๐ ไร่ ๑ งาน ๘๒ ตารางวา ตั้งความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓ ตอนพิเศษ ๕๐ ง หน้า ๑๔ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๙

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ประติมากรรมนูนต่ำรูปยักษ์ จำนวน ๔ ตน บริเวณทางเข้าอุโบสถ

ภาพ ตัวอย่างภาพจิตรกรรมบริเวณผนังอุโบสถด้านทิศตะวันตก

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๙ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถานสำหรับชาติ โดยกำหนดให้บ้านตะก้าย จังหวัดนครราชสีมา อำเภอเมืองพิมาย ตำบลหนองสาหร่าย (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ หน้า ๑๕๓๐ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙

เล่ม ๕๓ หน้า ๑๕๓๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙

๔๖.	ภูผาชันชัย	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลประจักษ์
๔๗.	ท่านางธรรม	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลประจักษ์
๔๘.	ชุมประจักษ์	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลประจักษ์
๔๙.	เมืองเก่าจาน	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลจ้ง
๕๐.	บ้านกรวด	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลจ้ง
๕๑.	เมืองพลพอง	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลจ้ง
๕๒.	ภูคิงดา	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลจ้ง
๕๓.	บ้านตะก้าย	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลหนองสาหร่าย
๕๔.	ภูคิงดา	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลหนองสาหร่าย
๕๕.	เมืองเพ็ด	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลหนองพลวง
๕๖.	บ้านแท่น	อำเภอเมืองพิมาย	ตำบลประจักษ์

๕. จังหวัดนครราชสีมา

๑.	กำแพงเมือง	อำเภอเมือง	ตำบลประจักษ์เหนือ
๒.	หอพระอิศวร	อำเภอเมือง	ตำบลประจักษ์เหนือ
๓.	โบสถ์พราหมณ์	อำเภอเมือง	ตำบลประจักษ์เหนือ
๔.	หอพระนารายณ์	อำเภอเมือง	ตำบลประจักษ์เหนือ
๕.	วัดพระมหาธาตุ	อำเภอเมือง	ตำบลพระเดื่อเมือง
๖.	หอพระดีลังก์	อำเภอเมือง	ตำบลพระเดื่อเมือง
๗.	ฐานพระสยาม	อำเภอเมือง	ตำบลพระเดื่อเมือง

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๑๙ แสดงตำแหน่งและสภาพมุมสูงชุมชนโบราณบ้านตะก้าย (บ้านตะไก่)

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำที่ล้อมรอบชุมชนโบราณเมืองบ้านตะก้าย (บ้านตะไก้)

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิพา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “ตะก้าย” รหัส ๒๖-๖๘ ทะเบียน บร.๒๗๗๒๑๖๗๔๕

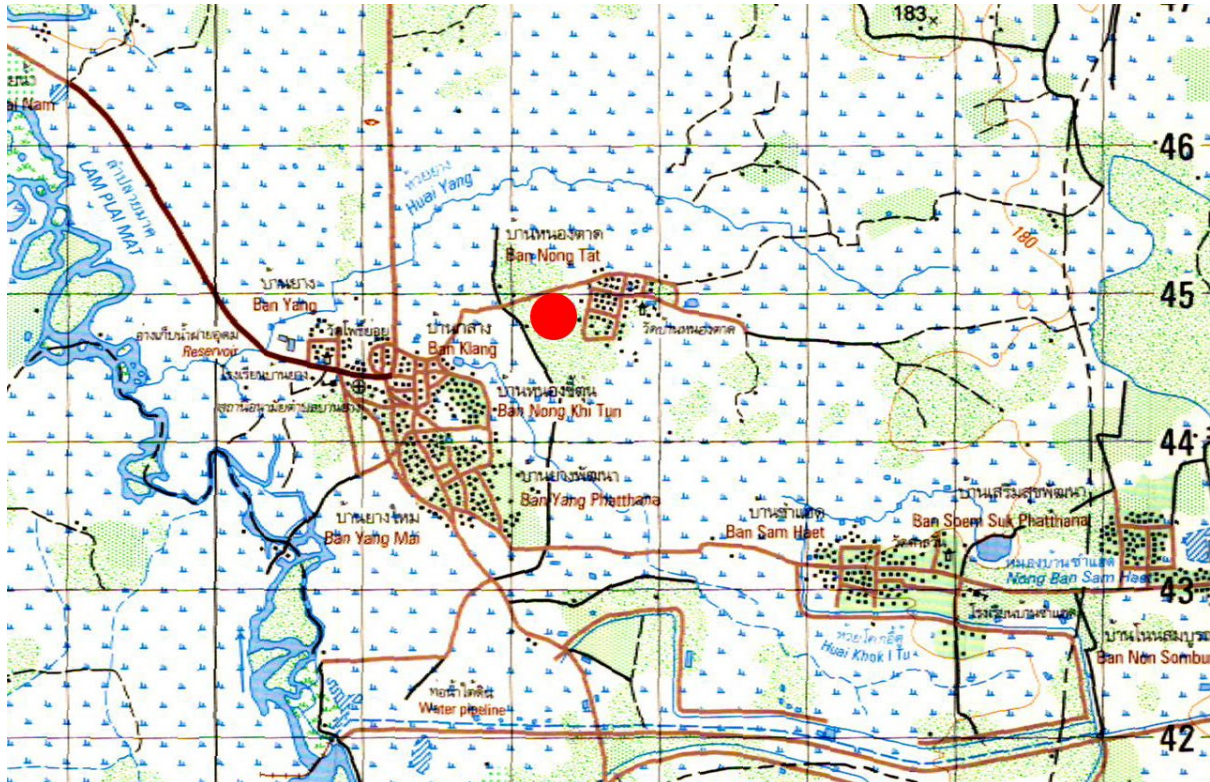
คูเมื่อน้อย

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ ๑ บ้านยาง ตำบลโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘ P ๒๗๒๑๔๓.๕๒ ม. ตะวันออก ๑๖๔๔๘๘๕.๖๑ ม.เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๕๒ ลิปดา ๐๔.๕๔ ฟลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๒ ลิปดา ๕๒.๗๗ ฟลิปดาตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอลำปลายมาศ รั้ววง ๕๕๓๘ I ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานชุมชนโบราณคูเมื่อน้อย

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

คูเมื่อน้อย หรือชุมชนโบราณคูเมื่อน้อยเป็นชุมชนโบราณ ที่มีคูน้ำคันดินชั้นเดียว ลักษณะรูปวงกลม โดยมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๖๐ เมตร เป็นคูกำแพงเมืองโบราณชั้นเดียวรูปสี่เหลี่ยมมุมมน และมีสภาพเป็นป่าโปร่งเป็นส่วนใหญ่สภาพของคันดิน (กำแพงเมือง) มีสภาพพังทลายลงไปแล้วตามกาลเวลาคงเหลือแต่สภาพของคูเมืองที่ยังมีความชัดเจนอยู่มาก ภายในเมืองเป็นเนินดินขนาดประมาณ ๑๗๐ x ๒๐๐ เมตร

สภาพปัจจุบันพื้นที่ภายในเมืองโบราณถูกปรับให้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้โบราณสถานคูเมืองน้อย บ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) มีพื้นที่ประมาณ ๓๒ ไร่ ๒ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๘๓ ง หน้า ๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๕๑๙
แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสูงชุมชนโบราณเมืองคูเมืองน้อย

ภาพ สภาพปัจจุบันน้ำคันดินชั้นเดียวที่ล้อมรอบเมืองชุมชนโบราณคูเมืองน้อย

ภาพ สภาพปัจจุบันเนินกลางเมืองชุมชนโบราณคูเมืองน้อย

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

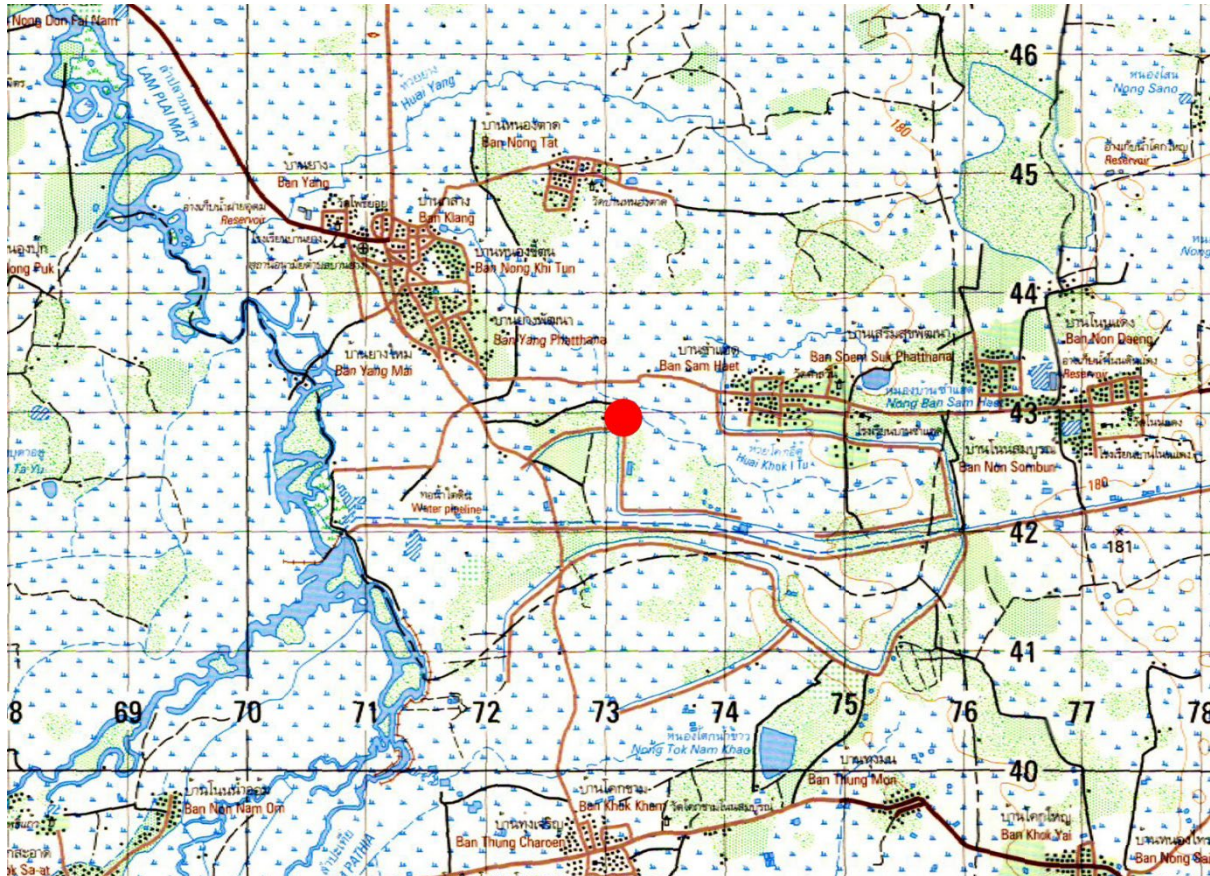
ปราสาทบ้านยาง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ ๑๐ บ้านหนองขี้ตื้น ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โซน ๔๘ P ๒๗๓๑๕๐.๐๐ ม. ตะวันออก ๑๖๔๒๙๙๒.๐๐ ม.เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๕ องศา ๕๑ ลิปดา ๐๖.๐๗ ฟลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๕๓ ลิปดา ๓๐.๔๐ ฟลิปดาตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอลำปลายมาศ รั้ววง ๕๕๓๘ I ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทบ้านยาง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมรที่ก่อด้วยศิลาแลง ปัจจุบันพบเพียงก้อนศิลาแลงจำนวนหนึ่งที่ชาวบ้านนำมาวางรวมกันไว้ มีคูน้ำล้อมรอบโบราณสถาน โดยเว้นทางเข้าด้านทิศตะวันออก ตั้งอยู่บนเนินดินขนาดใหญ่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความกว้างตามแนวแกนทิศเหนือ-ทิศใต้ ๒๐ เมตร และกว้างตามแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตก ประมาณ ๑๐๐ เมตร โดยมีความสูงกว่าพื้นที่โดยรอบประมาณ ๒ เมตร โดยพบเศษอิฐกระจายอยู่ทั่วไป ห่างออกไปทางด้านทิศตะวันตกของปราสาท พบแท่นหินทรายและชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๔ มีการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้โบราณสถานปราสาทบ้านยาง บ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ประมาณ ๔๘ ไร่ ๓ งาน ๖๕ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๘๓ ง หน้า ๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันเนินดินโบราณสถานปราสาทบ้านยาง

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำล้อมรอบโบราณสถานปราสาทบ้านยางมีสภาพต้นเหิน

ภาพ สภาพปัจจุบันโบราณสถานปราสาทบ้านยาง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙

๓๒. ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองปล่อง

๓๓. เมืองแฝก อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง

๓๔. ภูฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว

๓๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว

๓๖. เมืองไทรขอ อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว

๓๗. เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลระหารทราย

๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๑. ทุ่งควนแดง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๒. ภูฉุย อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๓. ปราสาทตะกมธม อำเภอสตลุง ตำบลจันทุม

๔๔. ปราสาททมอ อำเภอสตลุง ตำบลมังกู

๔๕. ปราสาทเมืองค้ำ อำเภอสตลุง ตำบลจรเข้มาก

๔๖. สระเพดง อำเภอสตลุง ตำบลจรเข้มาก

๔๗. ภูฉุย อำเภอสตลุง ตำบลจรเข้มาก

๔๘. ค่ายบู่เจ้าหรือกระท่อมเมื่อยะตา อำเภอสตลุง ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๔๙๗ แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสูงชุมชนโบราณเมืองสูง (บ้านผไทรินทร์)

ภาพ สภาพปัจจุบันน้ำที่ล้อมรอบชุมชนโบราณเมืองสูง (บ้านผไทรินทร์)

ภาพ สภาพปัจจุบันภายในชุมชนโบราณเมืองสูง (บ้านผไทรินทร์)

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๔-๒๕๒๗ ทิพา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่าน
ทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “ผะไทรินทร์” รหัส ๒๖-๗๓ ทะเบียน บร.๒๕๖๐๑๖๕๐๕

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

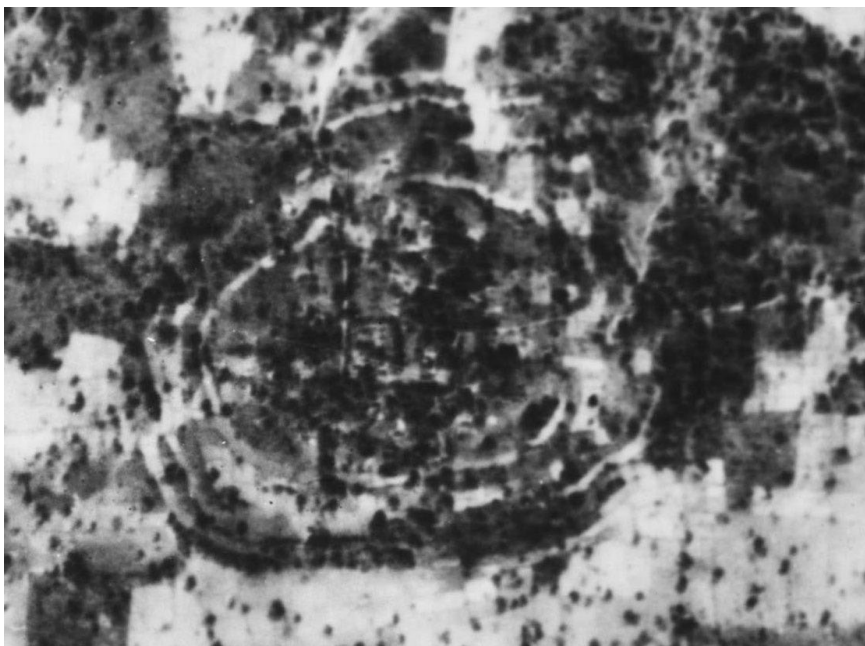
พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ เมืองแปก อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙

๓๒. ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองปล่อง

๓๓. เมืองแปก	อำเภอนางรอง	ตำบลหนองปล่อง
๓๔. กุฏิฝ้าย	อำเภอนางรอง	ตำบลยาวดาว
๓๕. เมืองสูง	อำเภอนางรอง	ตำบลยาวดาว
๓๖. เมืองไทรอ้อ	อำเภอนางรอง	ตำบลยาวดาว
๓๗. เขาคูม	อำเภอนางรอง	ตำบลระหารทราย
๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง	อำเภอนางรอง	ตำบลตาเม็ก
๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง	อำเภอนางรอง	ตำบลตาเม็ก
๔๐. ปราสาทหนองกง	อำเภอนางรอง	ตำบลตาเม็ก
๔๑. กุฏิวนแดง	อำเภอพุทไธสง	ตำบลทองหลาง
๔๒. กุฏิญาติ	อำเภอพุทไธสง	ตำบลทองหลาง
๔๓. ปราสาทตะกุ่ม	อำเภอศีขรภูมิ	ตำบลกันทร
๔๔. ปราสาทถมอ	อำเภอศีขรภูมิ	ตำบลมังกู
๔๕. ปราสาทเมืองค้ำ	อำเภอศีขรภูมิ	ตำบลจรเข้มาก
๔๖. สระเพง	อำเภอศีขรภูมิ	ตำบลจรเข้มาก
๔๗. กุฏิญาติ	อำเภอศีขรภูมิ	ตำบลจรเข้มาก
๔๘. ศาลเจ้าหรือกระท่อมเมียตา	อำเภอศีขรภูมิ	ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ
กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.
๒๔๙๗ แสดงตำแหน่ง
และสภาพภูมิสูงเมือง
แปก

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำที่ล้อมรอบเมืองแฝก หรือชุมชนโบราณบ้านเมืองแฝก

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำที่ล้อมรอบเมืองแฝก หรือชุมชนโบราณบ้านเมืองแฝก

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิพา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทาง
ภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “เหมืองแฝก” รหัส ๒๖-๒๓ ทะเบียน บร.๒๓๙๑๑๖๓๐๔

โคปุระไม้ปรากฏสภาพที่สมบูรณ์ แนวกำแพงแก้วก่อด้วยศิลาแลงซ้อนกัน ๒ ชั้น มีความสูงประมาณ ๕๐-๗๐ เซนติเมตร อยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความกว้างตามแนวแกนทิศเหนือ-ทิศใต้ ๒๗ เมตร และกว้างตามแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตก ๓๒ เมตร หินที่วางเรียงเป็นแนวกำแพงแก้วไม่พบการสลักลวดลาย

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ – ๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทเขี้ยวปราสาท อำเภอนางรอง ตำบลชุมแสง (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๗๘

พ.ศ.๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาทเขี้ยวปราสาท ตำบลเขี้ยวปราสาท อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่ประมาณ ๓ งาน ๔๐ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๓๒ หน้า ๔๓ ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทเขี้ยวปราสาท

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๕๗ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ดำเนินการสำรวจโบราณสถาน

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๔๑ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน โดยประกาศให้ชุมชนโบราณบ้านฝ้าย บ้านฝ้าย ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีพื้นที่ ๒ ส่วน ได้แก่ พื้นที่ ก. ประมาณ ๕๒๖ ไร่ ๑ งาน ๓๑ ตารางวา และ พื้นที่ ข. ประมาณ ๑๒ ไร่ ๓ งาน ๑๙ ตารางวา ตั้งความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๘๓ ง หน้า ๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.๒๕๔๗ แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสูงชุมชนโบราณบ้านฝ้าย

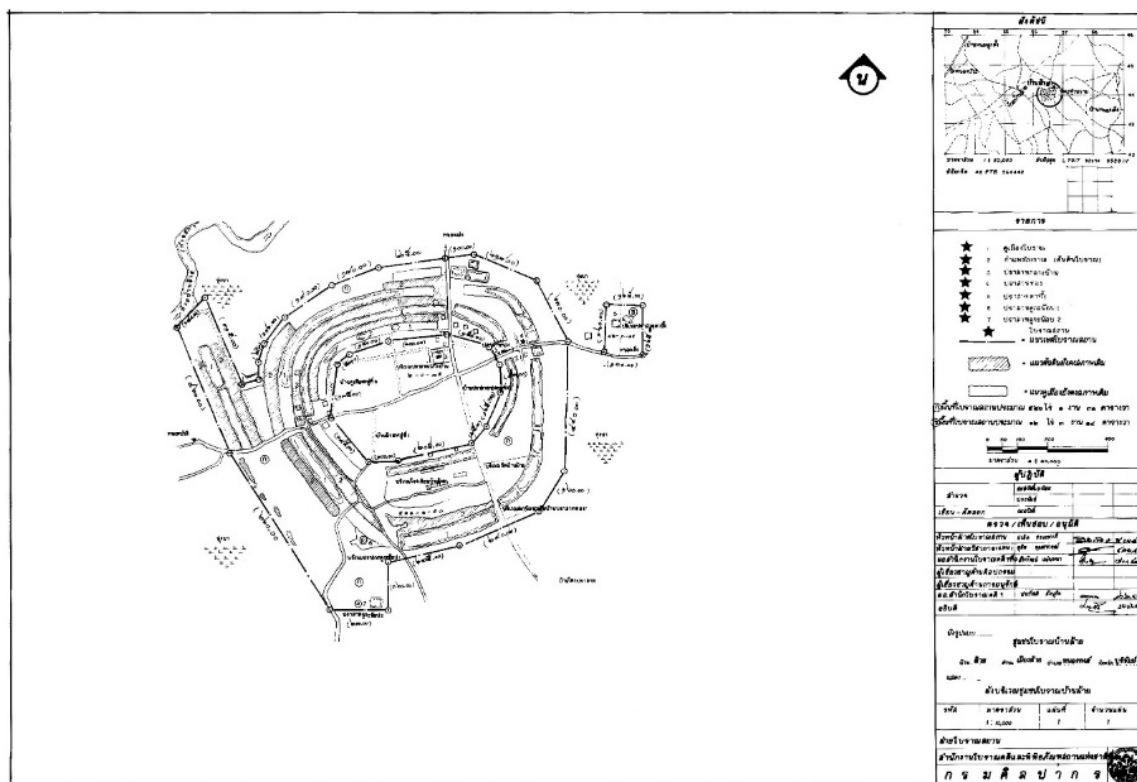

ภาพ สภาพคูน้ำคันดินที่ล้อมรอบชุมชนโบราณบ้านฝ้าย

ภาพ สภาพคูน้ำคันดินที่ล้อมรอบชุมชนโบราณบ้านฝ้าย

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “ฝ้าย” รหัส ๒๖-๗๔ ทะเบียน บร.๒๕๖๔๑๖๔๔๑

วัฒนธรรมเขมร อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๔๗๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้
 ภูฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒
 หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙

๓๒. ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง

ตำบลหนองปล่อง

๓๓. เมืองแฝก อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง

๓๔. ภูฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว

๓๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว

๓๖. เมืองไทรขอ อำเภอนางรอง ตำบลยาวลาว

๓๗. เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลทราทราย

๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก

๔๑. ทุ่งดินแดง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๒. ภูฝ้าย อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง

๔๓. ปราสาทละม่อม อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจันทุม

๔๔. ปราสาทหม้อ อำเภอศีขรภูมิ ตำบลบึงกุ

๔๕. ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจรเข้มาก

๔๖. สระเพด อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจรเข้มาก

๔๗. ภูฝ้าย อำเภอศีขรภูมิ ตำบลจรเข้มาก

๔๘. ศาตมูเจ้าหรือกระท่อมเมื่อยะตา อำเภอศีขรภูมิ ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันเนิน
 ดินที่ตั้งภูฝ้าย

ภาพ สภาพปัจจุบันกุฎิฝ้าย

ภาพ สภาพปัจจุบันกุฎิฝ้าย

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

-

พ.ศ.๒๕๖๖ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยประกาศให้ปราสาท
กลางบ้าน เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีพื้นที่ ๑ ไร่ ๒ งาน ๗๑ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๓๖ หน้า ๘๖๐ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๖

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทกลางบ้าน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทกลางบ้าน

พ.ศ. ๒๕๒๖ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยกำหนดให้ปราสาททอง เป็นโบราณสถาน มีเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑ งาน ๒๕ ตารางวา ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๓๖ หน้า ๘๕๗ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๖

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

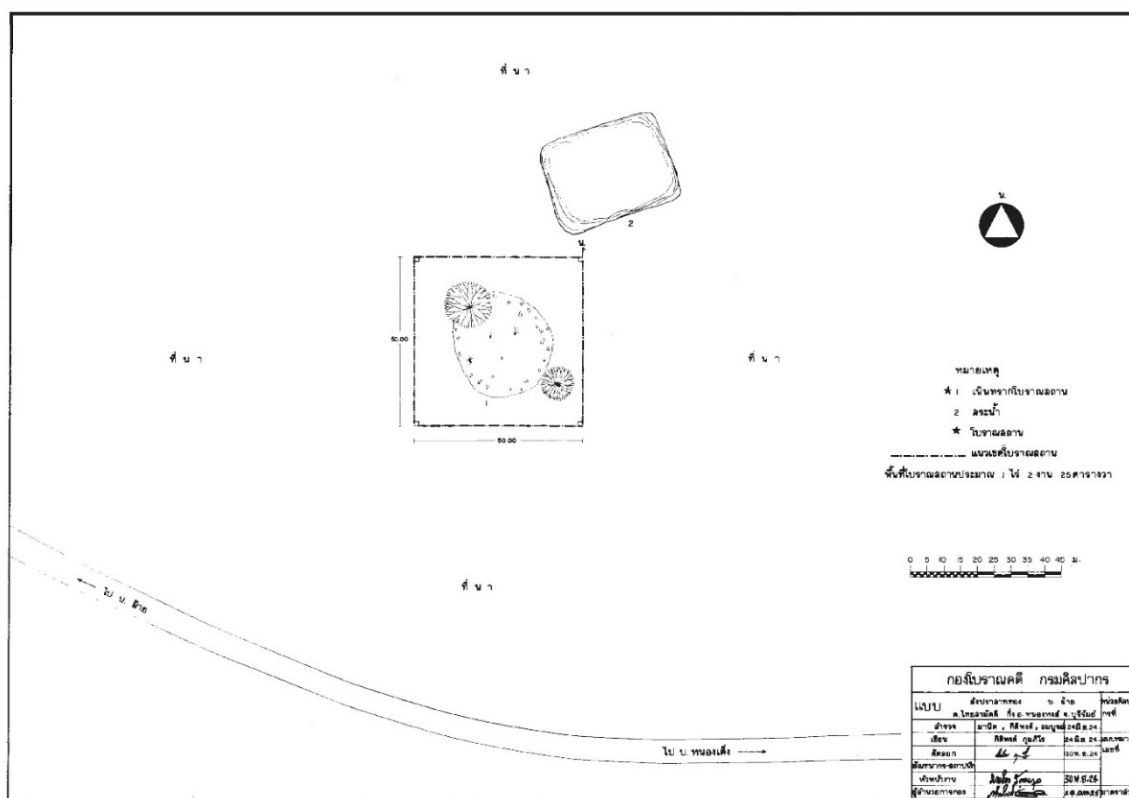

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาททอง

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาททอง

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

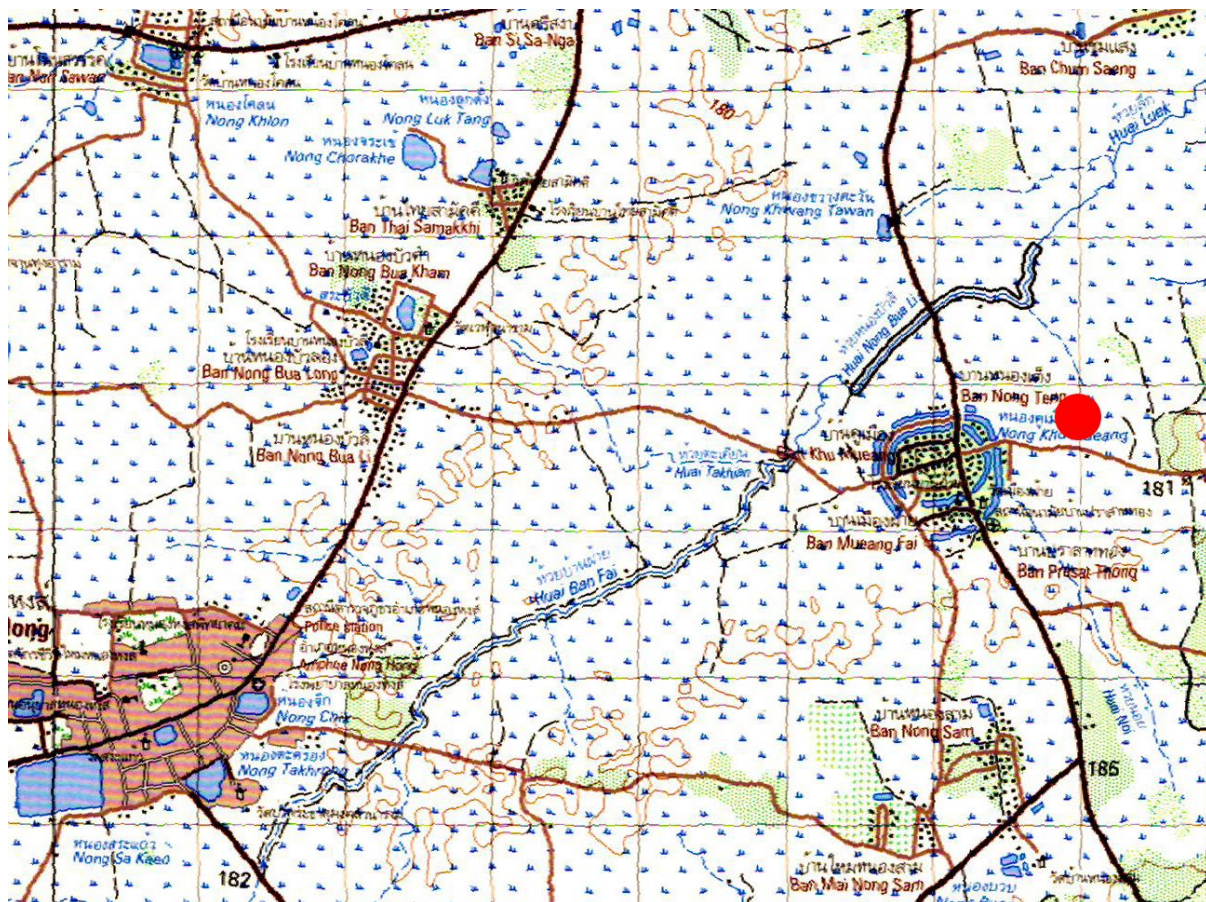
ปราสาทบั้ง

๑. ที่ตั้งของแหล่งโบราณสถาน

หมู่ที่ ๙ บ้านปราสาททอง ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แผนที่ (พิกัด)

พิกัดกริด UTM WGS ๑๙๘๔ Datum โชน ๔๘P ๒๕๖๖๘๑.๓๔ ม. ตะวันออก ๑๖๔๔๖๗๙.๑๖ ม. เหนือ ตำแหน่งเส้นละติจูด ๑๔ องศา ๕๑ ลิปดา ๕๕.๗๐ฟิลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูด ๑๐๒ องศา ๔๔ ลิปดา ๑๙.๑๔ฟิลิปดา ตะวันออก

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร ประเทศไทย มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ WGS๘๔ อำเภอห้วยแถลง ระวัง ๕๕๓๘ IV ลำดับชุด L๗๐๑๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD แสดงตำแหน่งโบราณสถานปราสาทบั้ง

๓. สิ่งสำคัญของโบราณสถาน

เนินดินขนาดใหญ่ สันนิษฐานว่าเป็นศาสนสถาน ยังไม่มีการขุดแต่งทางโบราณคดี

๔. การกำหนดอายุสมัย

วัฒนธรรมทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ. ๒๕๒๕ ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยประกาศให้ปราสาท
 บั้ง ตำบลไทยสามัคคี กิ่งอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน และกำหนดให้มีพื้นที่
 ประมาณ ๓ งาน ๓๖ ตารางวา ตั้งความตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๗๒ หน้า ๓๑
 ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ สภาพปัจจุบันปราสาทบั้ง

ภาพ สภาพปัจจุบันเนินดินที่ตั้งปราสาทบั้ง

สภาพปัจจุบันภายในชุมชนโบราณเป็นพื้นที่เกษตรกรรม จากการสำรวจภายในชุมชนโบราณ เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๖ พบโบราณวัตถุหลายรายการ ดังนี้

๑. ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา ซึ่งตกแต่งด้วยหลายวิธีการ อาทิ กัดประทับลายเชือกทาบ ขัดมัน เคลือบน้ำตาลสีแดงขัดมัน เคลือบน้ำตาลสีครีม เคลือบน้ำตาลแล้วขัดมันเป็นลายเส้นสีดำ เคลือบน้ำตาลและเขียนสี ตลอดจนภาชนะดินเผาแบบพิมพ์ดำ

๒. เครื่องมือเหล็ก

๓. กำไลสำริด

๔. ลูกปัดแก้ว

๕. ห่วงตะกั่ว

๖. ชิ้นส่วนแท่งหินบด

๗. ชิ้นส่วนพวยกา

๘. แท่งดินเผาตกแต่งลวดลายขูดขีดเป็นรูปตาราง

๔. การกำหนดอายุสมัย

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยเหล็ก อายุราว ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ต่อเนื่องถึงวัฒนธรรมทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเรื่อยมาในยุคประวัติศาสตร์ตราบจนปัจจุบัน

๕. การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

พ.ศ.๒๕๓๘ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ เมืองไทรอ้อ อำเภอนางรอง ตำบลหารทราย (ขณะนั้น) เป็นโบราณสถาน ดังความตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๙ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๘

วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๒๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๘๘

๓๒. ปราสาทหนองโปรง หรือหนองปล่อง อำเภอนางรอง
ตำบลหนองปล่อง

๓๓. เมืองแปะ อำเภอนางรอง ตำบลหนองปล่อง
๓๔. กุฏิฝ้าย อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว
๓๕. เมืองสูง อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว
๓๖. เมืองไทรขอ อำเภอนางรอง ตำบลยาวดาว
๓๗. เขาคูม อำเภอนางรอง ตำบลระหารทราย
๓๘. ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก
๓๙. โรงช้างเผือกพนมรุ้ง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก
๔๐. ปราสาทหนองกง อำเภอนางรอง ตำบลตาเม็ก
๔๑. กุฏิวนแดง อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง
๔๒. กุฏิฤๅษี อำเภอพุทไธสง ตำบลทองหลาง
๔๓. ปราสาทตะกนธรม อำเภอสตลุง ตำบลจันคูน
๔๔. ปราสาทถมอ อำเภอสตลุง ตำบลมังกู
๔๕. ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอสตลุง ตำบลจรเข้มาก
๔๖. สระเพดง อำเภอสตลุง ตำบลจรเข้มาก
๔๗. กุฏิฤๅษี อำเภอสตลุง ตำบลจรเข้มาก
๔๘. ค้างบู่เจ้าหรือกระท่อมเมืงะตา อำเภอสตลุง ตำบลบ้านไทร

๖. ภาพประกอบของแหล่งโบราณสถาน

ภาพ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๕๔๗
แสดงตำแหน่งและสภาพภูมิสูงเมืองไทรขอ

ภาพ สภาพปัจจุบันคูน้ำที่ล้อมรอบชุมชนโบราณบ้านไทรอ

ภาพ สภาพปัจจุบันบริเวณเนินดินกลางชุมชนโบราณบ้านไทรอมีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

๗. ผังการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

-

๘. ประวัติการดำเนินการอนุรักษ์และศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ดำเนินการศึกษาชุมชนโบราณผ่านทางภาพถ่ายทางอากาศ ภายใต้โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ชื่อว่า “ไซอ” รหัส ๒๖-๖๗ ทะเบียน บร.๒๓๘๐๑๖๕๓๔

พ.ศ.๒๕๕๖ กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ปัจจุบันคือ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (๒๕๐๓). โครงการและรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.๒๕๐๒. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

_____. (๒๕๑๐). โครงการและรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.๒๕๐๓-๒๕๐๔. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

_____. (๒๕๓๓). แหล่งโบราณคดีในประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง). กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

กรรณิการ์ เปรมใจ. (๒๕๕๒). รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีปราสาทสระตะโก (บ้านโคกแร่) หมู่ ๒ ตำบลลำไทรโยง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. บุรีรัมย์: อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๔๗). ชุมชนโบราณบ้านไผ่ทรินทร์ ตำบลไผ่ทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาศิน. (๒๕๒๕). ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๕๐). รายงานเบื้องต้นการขุดตรวจคูเมืองบุรีรัมย์ โครงการขุดตรวจคลองคูเมืองเดิม (คลองละลมที่ ๒, ๓, ๔ และ ๕) แหล่งโบราณคดีเมืองบุรีรัมย์ เขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

_____. (๒๕๖๒). รายงานการสำรวจ รวบรวมข้อมูลโบราณสถาน อุโบสถเก่าวัดโพธิ์ชัย ตำบลปะคำ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

บริษัท ปรียะธุรกิจ จำกัด. (๒๕๔๔). รายงานบูรณะโบราณสถานกุฏิฤๅษี (บ้านโคกเมือง) ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ: บริษัท ปรียะธุรกิจ จำกัด.

เบญจพร สารพรม. (๒๕๔๙). รายงานการตรวจสอบโบราณวัตถุ บ้านเลขที่ ๘๑/๙ ถนนนคร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิมาย.

มนตรี ธนภัทรพรชัย. (๒๕๔๘). รายงานสำรวจโบราณสถานเมืองพุทไธสง บ้านพุทไธสง ตำบลพุทไธสง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: กลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

วีระชาติ พงศ์ชนะ. (๒๕๖๑). รายงานชุดตรวจชุดแต่งทางโบราณคดีปราสาทเขากระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา. (๒๕๕๐). รายงานผลการตรวจสอบการบูรณคูเมืองกำแพงเมืองโบราณพุทไธสง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: ฝ่ายวิชาการ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

สุภาวดี อินทรประเสริฐ. (๒๕๕๒). รายงานการตรวจสอบโครงกระดูกมนุษย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพรลดา. (๒๕๕๔). รายงานบูรณะโบราณสถานกุฏิฤๅษีหนองบัวลาย ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. นครราชสีมา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพรลดา.

อรพินธุ์ การุณจิตต์ และจตุพร ศิริสัมพันธ์. (๒๕๓๖). ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม ๒ จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง. (๒๕๕๗). รายงานการสำรวจโบราณสถานปราสาทเขี่ยปราสาท ตำบลเขี่ยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารอัดสำเนา. บุรีรัมย์: อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง.

ເມືອງປະສາທຸກິນ ກິນຊາວໄຟ
ຜ້າໄຟສວຍ ຮວຍວັດນະຣຸນ ເລີກລ້າເມືອງກີຟາ

ສຳນັກຜິດປາກທີ່ ໑໐ ນະຄຣາຊສີມາ
ກຣມຜິດປາກ ກະກວງວັດນະຣຸນ